

**Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna
we Wrocławiu**

**STAN BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
w 2013 r.**

WROCŁAW 2014

SPIS TREŚCI:

1	WPROWADZENIE	6
2	ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH	7
2.1	ZAKAŻENIA HIV I AIDS	8
2.2	CHOROBY SZERZĄCE SIĘ DROGĄ PŁCIOWĄ	8
2.3	RÓŻYCZKA	9
2.4	KRZTUSIEC	9
2.5	NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC	9
2.6	WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A, B i C	10
2.7	BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE	11
2.8	GRUŹLICA	12
2.9	CHOROBA MENINGOKOKOWA	13
2.10	BORELIOZA	13
2.11	GRYPA I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPE	14
2.12	SZCZEPIENIA	14
2.13	OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH	15
3	OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI	16
3.1	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 10 001 – 100 000 M ³ /DOBE	17
3.2	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 1 001 – 10 000 M ³ /DOBE	19
3.3	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 101 – 1 000 M ³ /DOBE	19
3.4	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI < 100 M ³ /DOBE	19
3.5	INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ	23
3.6	PRZEKROCZENIA PARAMETRÓW W WODOCIĄGACH ZBIOROWEGO ZAOPATRZENIA W WODĘ	24
3.7	INFORMACJE NT. ZWODOCIĄGOWANIA MIEJSCOWOŚCI NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO	24

3.8	OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH	25
3.9	POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY	25
3.10	OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH I MIEJSCACH WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI	26
4	POMIARY NATEŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	26
5	OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	27
6	STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH	27
6.1	MIASTA I TERENY WIEJSKIE	27
6.2	TERENY REKREACYJNE	27
6.3	PŁYWALNIE KRYTE	28
6.4	PŁYWALNIE ODKRYTE	28
6.5	PŁYWALNIE MIESZANE (KRYTO-ODKRYTE)	28
6.6	PARKI WODNE	29
6.7	KĄPIELISKA	29
6.8	MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI	29
6.9	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	30
6.10	INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ	31
6.11	PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ	31
6.12	NOCLEGOWNIE	31
6.13	HOTELE, MOTELE I PENSJONATY	32
6.14	DOMY WYCIECZKOWE	34
6.15	KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE	35
6.16	INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE	36
6.17	PORÓWNANIE STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW HOTELARSKICH	37
6.18	ZAKŁADY FRYZJERSKIE	37
6.19	ZAKŁADY KOSMETYCZNE	38

6.20	ZAKŁADY TATUAŻU _____	39
6.21	ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ _____	40
6.22	ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO _____	40
6.23	PORÓWNANIE STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE _____	41
6.24	USTĘPY PUBLICZNE _____	42
6.25	CMENTARZE, DOMY PRZEDPOGRZEBOWE, EKSHUMACJE _____	42
7	PODMIOTY LECZNICZE _____	43
7.1	SZPITALA _____	43
7.2	SZPITALA UZDROWISKOWE _____	44
7.3	SANATORIA I PREWENTORIA _____	44
7.4	PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA _____	45
7.5	STACJE DIALIZ _____	46
7.6	PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH _____	46
7.7	ZAKŁADY OPIEKUŃCZO-LECZNICZE I PIEŁĘGNACYJNO-OPIEKUŃCZE _____	47
7.8	HOSPICJA _____	47
8	STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU _____	48
8.1	PRZEJŚCIA GRANICZNE _____	48
8.2	DWORCE I STACJE KOLEJOWE _____	48
8.3	DWORCE AUTOBUSOWE _____	48
8.4	WIATY PRYZSTANKOWE _____	49
8.5	PORTY LOTNICZE _____	49
8.6	PRYZSTANIE _____	49
8.7	ŚRODKI TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO _____	49
9	OCHRONA PRZED PROMIENIOWNIEM JONIZUJĄCYM I NIEJONIZUJĄCYM _____	51
9.1	PRACOWNIE RENTGENOWSKIE _____	51

9.2	ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE _____	51
9.3	PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH _____	51
9.4	PROMIENIOWANIE NIJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE _____	51
10	OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU I MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO _____	52
10.1	ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI _____	53
10.2	WYTWÓRNIENIE LODÓW _____	53
10.3	PIEKARNIE _____	53
10.4	CIASTKARNIE _____	54
10.5	PRZETWÓRNIENIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE. _____	56
10.6	WYTWÓRNIENIE NAPOJÓW BEZALKOHOŁOWYCH I ROZLEWNIE PIWA _____	57
10.7	ZAKŁADY GARMAŻERYJNE _____	57
10.8	WYTWÓRNIENIE NATURALNYCH WÓD MINERALNYCH, NATURALNYCH WÓD ŹRÓDLANYCH I STOŁOWYCH _____	58
10.9	SKLEPY SPOŻYWCZE _____	59
10.10	MAGAZYNY HURTOWE _____	60
10.11	OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO _____	61
10.11.1	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego _____	61
10.11.2	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego _____	62
10.11.3	Stołówki pracownicze _____	64
10.11.4	Bufety przy zakładach pracy _____	64
10.11.5	Stołówki w domach wczasowych _____	64
10.11.6	Bloki żywienia w szpitalach _____	65
10.11.7	Kuchnie niemowlęce _____	69
10.11.8	Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach _____	69
10.11.9	Bloki żywienia w domach opieki społecznej _____	70
10.11.10	Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka _____	70
10.11.11	Stołówki szkolne _____	71
10.11.12	Stołówki w bursach i internatach _____	72
10.11.13	Stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach _____	72
10.11.14	Stołówki w przedszkolach _____	73
10.11.15	Stołówki w domach dziecka i młodzieży _____	73
10.11.16	Stołówki studenckie _____	74
10.11.17	Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych _____	74
10.11.18	Zakłady usług cateringowych _____	74
10.11.19	Inne zakłady żywienia _____	75
11	ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH _____	76
11.1	OCENA ŚRODOWISKA PRACY _____	76

11.2	CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ _____	77
11.3	OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO _____	77
11.4	CHOROBY ZAWODOWE _____	80
12	ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY _____	83
13	STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA _____	85
13.1	SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE __	85
13.2	OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA _____	87
13.3	NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH _____	89
13.4	ŻŁOBKI PRZEDSZKOŁA PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	89
13.5	DOMY DZIECKA _____	90
13.6	INTERNATY I BURSRY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM _____	90
13.7	SZKOŁY WYŻSZE _____	91
13.8	WYPOCZYNEK I REKREACJA _____	91
14	WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA _____	92
15	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA _____	99
16	WNIOSKI _____	99

1 WPROWADZENIE

Zgodnie z delegacją zawartą w art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263, z późn. zm.), Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu przedstawia ocenę stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2013 r.

Zgodnie z kompetencjami i zadaniami określonymi w wymienionej wyżej ustawie, a także w innych aktach prawnych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego prowadziły w 2013 r. wszechstronne działania w celu zapewnienia i zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego ludności, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny radiacyjnej, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

W ramach prowadzonego nadzoru sanitarnego wykonywane są badania laboratoryjne, w większości przez laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej - Epidemiologicznej we Wrocławiu oraz laboratoria 16 Powiatowych Stacji Sanitarnej - Epidemiologicznych na terenie woj. dolnośląskiego, wykonujących badania także na potrzeby Stacji bez laboratoriów. Jedynie niektóre specjalistyczne badania wykonywane były przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej spoza terenu województwa, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego. Laboratoria wyposażone są sukcesywnie w nowoczesną aparaturę i zestawy komputerowe, co umożliwia dostosowanie bazy laboratoryjnej do zwiększonych wymagań, zarówno co do zakresu badań, jak i ich wiarygodności. Badania wykonywane są w oparciu o wdrożony i stale doskonalony, pod względem skuteczności, system zarządzania, zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO/ICE17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Umożliwiają one skuteczniejsze identyfikowanie zagrożeń sanitarnych i tym samym umożliwiają podjęcie właściwych działań zwiększając bezpieczeństwo sanitarne województwa.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego realizowała liczne programy edukacyjne mające na celu propagowanie zdrowego stylu życia i poprawę zdrowia społeczeństwa.

Realizując zadania statutowe Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego ściśle współpracowała z organami rządowymi i samorządowymi. W razie potrzeby podejmowała wspólne działania.

Przedkładana ocena stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego oparta jest na wynikach kontroli obiektów i wynikach badań laboratoryjnych dokonanych przez Wojewódzką Stację Sanitarnej-Epidemiologiczną we Wrocławiu i 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych na terenie województwa dolnośląskiego.

2 ANALIZA ZAGROZEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH

Na terenie województwa dolnośląskiego w roku 2013 nie zarejestrowano zachorowań na choroby wysoce zakaźne i szczególnie niebezpieczne oraz na błonicę, poliomyelitis, leptospirozę.

2.1 ZAKAŻENIA HIV I AIDS

Zakażenia HIV: województwo dolnośląskie:

W 2013 roku zarejestrowano 155 nowowykrytych przypadków zakażeń wirusem HIV.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	107	3,72
2013	155	5,31

Na obszarze kraju zarejestrowano nieznaczny wzrost, o 66 przypadków więcej niż w roku 2012, liczby zakażeń na HIV.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.
2012	1135	2,95
2013	1201	3,12

Zachorowania na AIDS: województwo dolnośląskie:

W 2013 roku zarejestrowano wzrost liczby zachorowań na AIDS.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.
2013	49	1,68
2012	30	1,04

W Polsce w roku 2013 zachorowania na AIDS utrzymywały się na tym samym poziomie.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.
2013	198	0,51
2012	190	0,49

2.2 CHOROBY SZERZĄCE SIĘ DROGĄ PŁCIOWĄ

Jednostka chorobowa	rok 2012	rok 2013
Kiła	57	53
Podejrzenia zachorowania na kiłę	3	10
Rzeżączka	16	13
Podejrzenia zachorowania na rzeżączkę	0	3
Chlamydiozy – przenoszone drogą płciową	191	78
Kłykciny kończyste*	5	9
Rzęsistkowica*	55	59

*zgłaszane spontanicznie

W 2013 roku zgłoszono na terenie województwa dolnośląskiego 53 przypadki zachorowań na kiłę - wsp. zap. 1,82/100 tys. (57 przypadków w roku 2012), 13 przypadków zachorowań na rzeżączkę - wsp. zap. 0,45/100 tys. (16 przypadków w roku 2012), 78 zachorowań na choroby wywołane przez *Chlamydiozy – przenoszone drogą płciową* - wsp. zap. 2,68/100 tys. (191 przypadków w roku 2012), 59 zachorowań na rzęsistkowicę -

wsp. zap. 2,02/100 tys. (55 przypadków w roku 2012), 9 zachorowania na kłykciny kończyste- wsp. zap. 0,31/100 tys. (5 przypadków w roku 2012).

2.3 RÓŻYCZKA

Województwo dolnośląskie: w roku 2013 odnotowano prawie 4-krotny, w porównaniu z 2012 r., wzrost liczby zachorowań na różyczkę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.
2012	138	4,8
2013	527	18,1

W Polsce zarejestrowano ponad 6-krotny wzrost zachorowań na różyczkę w porównaniu z rokiem sprawozdawczym 2012.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	6263	16,3
2013	38548	100,1

2.4 KRZTUSIEC

Województwo dolnośląskie: w roku 2012 odnotowano ponad dwukrotny spadek liczby zachorowań na krztusiec.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	221	7,58
2013	98	3,36

W skali ogólnokrajowej również zarejestrowano ponad 2-krotny spadek zachorowań na krztusiec.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	4684	12,16
2013	2185	5,67

2.5 NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC

Województwo dolnośląskie: w roku 2013 wystąpił, podobnie jak w latach ubiegłych, dalszy spadek liczby zachorowań na świnkę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
rok 2012	157	5,46
rok 2013	129	4,42

Na terytorium Polski również zarejestrowano dalszy spadek zachorowań na świnkę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	2779	7,21
2013	2436	6,32

2.6 WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A, B i C

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A

W 2013 roku na terenie województwa dolnośląskiego liczba zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A utrzymała się na poziomie zbliżonym do roku 2012.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	7	0,24
2013	6	0,20

W Polsce zarejestrowano spadek liczby zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	71	0,18
2013	48	0,12

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU B

W województwie dolnośląskim w roku 2013 nastąpił niewielki spadek zachorowań w porównaniu z ubiegłym rokiem sprawozdawczym.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	100	3,47
2013	84	2,88

Z ogólnej liczby zachorowań na WZW B postać ostrą rozpoznano u 1 chorego, postać przewlekłą u 83 chorych.

W roku 2013 w Polsce zanotowano niewielki spadek liczby zachorowań. Na ogólną liczbę 1540 zachorowań, zarejestrowano 83 przypadki ostrej postaci wirusowego zapalenia wątroby.

Rok	Liczba	Współczynnik
-----	--------	--------------

	zachorowań	zapadalności/100 tys.
2012	1583	4,10
2013	1540	3,99

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU C

Wszystkie przypadki wirusowego zapalenia wątroby typu C były kwalifikowane równocześnie w oparciu o dwie, aktualnie obowiązujące, definicje chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego: definicja przypadku z 2009 i 2005 roku. Zachorowania zarejestrowane w Polsce w 2013 roku:

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2005	2692	6,99
2009	2632	6,83

Na terenie województwa dolnośląskiego zarejestrowano w 2013 roku :

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2005	255	8,74
2009	269	9,23

Zachorowania zarejestrowane w Polsce w 2012 roku.

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2005	2292	5,95
2009	2265	5,88

Na terenie województwa dolnośląskiego zarejestrowano w 2012 roku:

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2005	228	7,93
2009	255	8,87

2.7 BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE

W województwie dolnośląskim w roku 2013 zarejestrowano wyraźny spadek zachorowań na bakteryjne zatrucia pokarmowe.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	616	21,43
2013	451	15,47

Podobnie jak w latach ubiegłych, dominującym czynnikiem etiologicznym były pałeczki z rodzaju *Salmonella* – stanowiły one w naszym województwie 66,29 % (299 zachorowań) ogółu bakteryjnych zatruc pokarmowych.

W roku 2013 liczba ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych, w porównaniu z rokiem 2012, utrzymała się na tym samym poziomie.

W roku 2013 zarejestrowano na terenie województwa dolnośląskiego 13 ognisk, w tym:

- mieszkanie prywatne – 5 ognisk;
- hotele/ restauracje – 3 ogniska;
- internat – 1 ognisko;
- szpital – 3 ogniska;
- dom wczasowy – 1 ognisko.

Czynnikami etiologicznymi ww. zachorowań ogniskowych były w 3 przypadkach pałeczki *Salmonella Enteritidis*, w 1 przypadku *Salmonella* z gr. C, w 1 przypadku *Norowirusy*, w 1 przypadku *Trichinella spiralis*, w 7 ogniskach nie ustalono czynnika etiologicznego.

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano spadek zachorowań bakteryjnych zatruc pokarmowych.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	10054	26,09
2013	9029	23,43

W Polsce w roku 2013 zarejestrowano o 1025 przypadków mniej niż w 2012 roku, w tym o etiologii salmonelozowej 7387 przypadków, co daje 81,81 % ogółu zachorowań.

2.8 GRUŻLICA

Sytuacja epidemiologiczna gruźlicy – województwo dolnośląskie – lata 2009 - 2013 r.

Lata	Liczba zachorowań		Współczynnik zapadalności /100 tys.	
	dolnośląskie	Polska	dolnośląskie	Polska
2009	652	8236	22,7	21,6
2010	582	7509	20,2	19,7
2011	742	8478	25,8	22,2
2012	594	7542	20,4	19,6
*2013	*639	w opracowaniu	*21,9	w opracowaniu

Nowe zachorowania na gruźlicę płuc i pozapłucną w roku 2013:

Kwartały roku 2013	gruźlica płuc		gruźlica p/płucna		Razem
	Bk (+)	Bk (-)	Bk (+)	Bk (-)	
I	69	62	4	3	138
II	86	43	2	8	139

III	97	34	3	2	136
*IV	w opracowaniu				*158

Nowe zachorowania w województwie dolnośląskim na gruźlicę w I, II i III kwartale 2013 r.: ogółem, oraz dzieci, młodzież i gruźlica Bk (+):

Kwartały roku 2013	Ogółem zarejestrowani	Dzieci (0-14)	Młodzież (15-19)	Gruźlica Bk (+)
I	138	0	0	73
II	139	0	2	88
III	136	0	1	100
*IV	w opracowaniu			

* Dane zweryfikowane przez Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie za IV kw. 2013 r. do dnia 07.03.2014 r. nie wpłynęły do WSSE we Wrocławiu. Ostateczna weryfikacja zgłoszonych przypadków zachorowań na gruźlicę w całym roku 2013, możliwa będzie w II kwartale roku 2014. Gruźlica jest chorobą, która nie rozwija się gwałtownie, diagnostyka laboratoryjna jest długotrwała. Wysoki odsetek przypadków zachorowań na gruźlicę, zgłaszanych do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych województwa dolnośląskiego w IV kwartale każdego roku sprawozdawczego, podlega przez kilka miesięcy roku następnego, weryfikacji w Instytucie Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie,. Dla potrzeb niniejszej analizy przedstawiono w IV kwartale roku 2013 jedynie wartości przybliżone, ale takie, które są wysoce prawdopodobne. Pod względem zapadalności na 100 tys. mieszkańców w ostatnich latach na gruźlicę w Polsce, w „rankingu województw”, województwo dolnośląskie plasowało się na 12 miejscu.

2.9 CHOROBA MENINGOKOKOWA

Województwo dolnośląskie: w roku 2013 odnotowano zwiększoną o 2 przypadki, w porównaniu z rokiem 2012, liczbę zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	20	0,68
2013	22	0,75

W skali kraju, w porównaniu z rokiem 2012, zarejestrowano bardzo nieznaczny wzrost liczby zachorowań na chorobę meningokokową.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	241	0,63
2013	248	0,64

Dominującymi typami serologicznymi meningokoków w województwie dolnośląskim w roku 2013, podobnie jak w latach ubiegłych, były *Neisseria meningitidis* z grup serologicznych B i C.

2.10 BORELIOZA

Na terenie województwa dolnośląskiego zanotowano w roku 2013 wyraźny wzrost, o 115 w porównaniu z rokiem 2012, liczbę zachorowań na chorobę boreliozę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2012	472	16,42
2013	587	20,14

W Polsce również zarejestrowano wzrost zachorowań, o 3977 przypadków więcej niż w roku 2012.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.
2013	12763	33,12
2012	8786	22,80

2.11 GRYPY I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ

W roku 2013 w województwie dolnośląskim zarejestrowano 171949 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, to jest o 106086 przypadków więcej niż w roku 2012, laboratoryjnie potwierdzono 173 zachorowania na grypę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2013	171949	5900,05
2012	65863	2289,60

Na terytorium kraju zarejestrowano ponad 2-krotny wzrost liczby zachorowań – zgłoszono 3157129 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę.

Rok	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności/100 tys.
2013	3157129	8193,14
2012	1460037	3788,98

2.12 SZCZEPIENIA

Na obszarze województwa dolnośląskiego działa 760 punktów szczepień, w tym:

- 400 w strukturze niepublicznych podmiotów wykonujących działalność leczniczą;
- 265 w sektorze publicznym;
- pozostałe punkty szczepień zlokalizowane są w strukturze oddziałów noworodkowych i gabinetach zabiegowych, w których wykonywane są szczepienia p/tężcowi, p/ WZW typu B, p/ grypie.

W roku 2013 obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi objęto 520272 dzieci i młodzieży do 19-go roku życia.

W roku 2013 nie stwierdzono pogorszenia wykonawstwa szczepień ochronnych. Wszystkie noworodki urodzone w roku 2013, które nie miały przeciwwskazań do szczepień, zostały zaszczepione przeciwko gruźlicy.

Na 24569 noworodków, nie zaszczepiono 174 z powodu przeciwwskazań, co stanowi 0,7 % nie uodpornionych w stosunku do liczby urodzeń.

Podobna sytuacja dotyczy szczepień przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i Haemophilus influenzae typu b. Rocznik 2012 uodporniony jest w 98,5%.

Uwagę zwraca niski odsetek populacji województwa dolnośląskiego, objętej szczepieniami zalecanymi przeciwko grypie, wynoszący w roku 2013 tylko 2,4%.

Dane, dotyczące szczepień ochronnych obowiązkowych i zalecanych, zestawiono w poniższych tabelach.

Szczepienia obowiązkowe		
przeciwno	osoby objęte szczepieniem	Wykonanie szczepień
p/odrze, śwince i różyczce	dzieci w 13-14 miesiącu życia	83,6%
	dzieci w trzecim roku życia	98,9%
	dzieci w 6 roku życia	99,5 %
p/wzw typu B	dzieci do 5-go roku życia	98,0%
	uczniowie szkół medycznych	100%
	studenci uczelni medycznych	100%
	pracownicy ochrony zdrowia	99,9%

Szczepienia zalecane		
przeciwno	Liczba osób zaszczepionych	W tym do lat 19
wzw typu A	2788	659
odkleszczowemu zapaleniu mózgu	2202	1198
żółtej gorączce	748	67
durowi brzuszemu	1208	59
<i>Neisseria meningitidis</i>	3804	3374
<i>Streptococcus pneumoniae</i>	17128	16724
rotawirusom	7692	do 6-go m.ż.
zakażeniu wirusem brodawczaka ludzkiego	2228	2100
grypie	79322	7313

W ciągu roku 2013 zarejestrowano u 91 osób niepożądane odczyny poszczepienne (NOP) po podaniu ogółem 119 szczepionek. Formularze, po opracowaniu, przesłano do: Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, Głównego Inspektora Sanitarnego, Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, Wydziału Monitorowania Niepożądanych Działań Produktów Leczniczych, Dolnośląskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Farmaceutycznemu.

2.13 OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH

Liczba ognisk epidemicznych	Czynnik etiologiczny
11	<i>Clostridium difficile</i>
3	<i>Acinetobacter baumannii</i>
2	Enterococcus spp. VRE (faecium, faecalis), HLAR (faecium)

1	<i>Rotawirusy</i>
3	<i>Wirus grypy A(H1N1)</i>
3	Nie ustalono

W roku sprawozdawczym 2013 do Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych województwa dolnośląskiego zgłoszono 23 ogniska epidemiczne (dla porównania w roku 2010 zarejestrowano 10 ognisk epidemicznych).

Wśród ognisk epidemicznych zarejestrowanych przez zespoły kontroli zakażeń szpitalnych, wystąpiły 3 ogniska o nie ustalonej etiologii w oddziale: wewnętrznym, pulmonologii i rehabilitacji. Przyczyną wystąpienia pozostałych 20 ognisk epidemicznych były czynniki etiologiczne wymienione w ww. tabeli.

Powyższe biologiczne czynniki chorobotwórcze stanowiły przyczynę wystąpienia ognisk epidemicznych w następujących oddziałach :

- *Clostridium difficile* - anesteziologii i intensywnej terapii (1 ognisko), neurologicznym (1 ognisko), chorób wewnętrznych (4 ogniska), nefrologii (3 ogniska), chirurgii naczyniowej (1 ognisko), oraz w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym (1 ognisko);
- *Acinetobacter Baumannii*) - anesteziologii i intensywnej terapii (2 ogniska), chirurgicznym; (1 ognisko);
- *Enterococcus spp. (HLAR, VRE)* – nefrologii (1 ognisko), chirurgicznym (1 ognisko);
- *Rotawirusy* – dziecięcym (1 ognisko);
- *Wirus grypy* – hematologii (1 ognisko), intensywnego nadzoru pulmonologicznego (1 ognisko), hematologii i nowotworów krwi (1 ognisko).

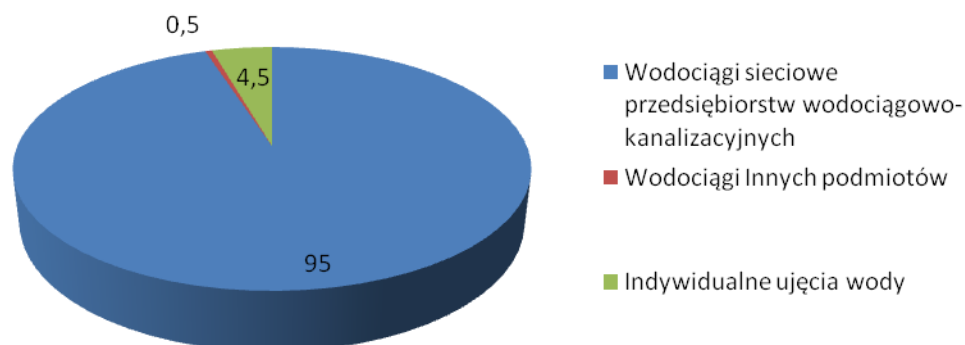
W roku 2013 zaobserwowano w podmiotach wykonujących działalność leczniczą zdecydowany wzrost liczby ognisk epidemicznych wywołanych przez *Clostridium difficile*. Ogniska epidemiczne wywołane ww. biologicznym czynnikiem chorobotwórczym w liczbie 11 (w roku 2012 były tylko 2 ogniska wywołane przez *Clostridium difficile*), stanowiły 48% wszystkich zarejestrowanych ognisk w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w województwie dolnośląskim w roku 2013.

3 OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI

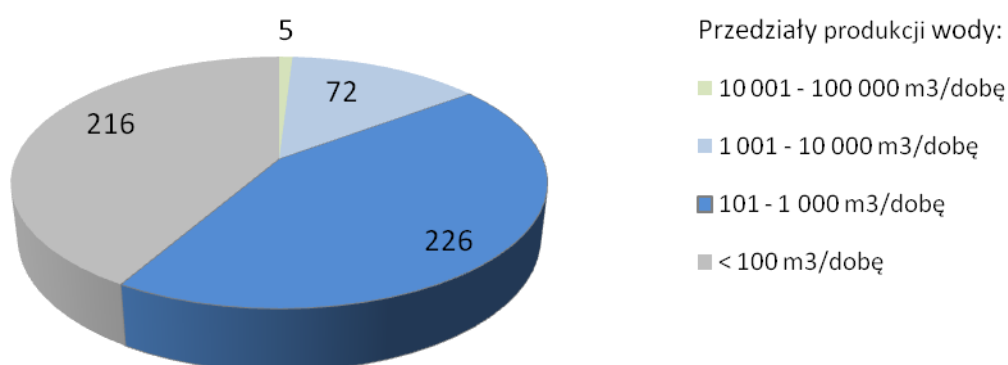
Na obszarze województwa dolnośląskiego, według ewidencji powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, znajduje się 519 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, które dostarczają wodę 2 766 878 mieszkańcom Dolnego Śląska oraz 223 urządzenia należące do innych podmiotów, zaopatrujących w wodę 13 949 osób. Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez prowadzenie monitoringu jakości wody, a także

na podstawie dokonanych ocen przydatności wody, realizowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w ramach kontroli wewnętrznej.

Źródła zaopatrzenia ludności województwa (2.911.062 mieszkańców) w wodę do spożycia - odsetek liczby ludności [%]

Liczba wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę - w zależności od ilości produkowanej wody

3.1 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 10 001 – 100 000 M³/DOBE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 5 wodociągów sieciowych w przedziale produkcji wody od 10 001 do 100 000 m³/dobę. Zlokalizowane są one w większych miastach województwa, takich jak: Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych oraz Wrocław.

Pod względem jakości produkowanej w 2013 r. wody część wodociągu sieciowego w Jeleniej Górze (wymienionego w tabeli 1), z uwagi na niewłaściwą jakość wody, oceniono

negatywnie. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 4 000 osób. Pozostałe urządzenia dostarczały wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę jakości wody dostarczanej mieszkańcom czterech wybranych miast.

Z sieci wodociągowej zaopatrującej Jelenią Górę pobrano 159 próbek wody do badań fizykochemicznych. W 17 próbkach (10,7%) stwierdzono przekroczenia wymagań sanitarnych w zakresie stężenia jonów wodorowych (pH) wody. Na zarządcę wodociągu nałożono, decyzją administracyjną, obowiązek doprowadzenia jakości wody (z ujęć Leśniczówka i Kamienna Wieża) do stanu zgodnie z wymaganiami.

Spośród zbadanych, pod względem mikrobiologicznym, 143 próbek wody, tylko 1 próbka nie spełniała wymagań sanitarnych (co stanowi 0,7%). W próbce wody wodociągowej pochodzącej z ujęcia „Kamienna Wieża” stwierdzono obecność bakterii grupy coli i nadmierną ogólną liczbę mikroorganizmów w temp. $22\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 72h. Po podjętych niezwłocznych działaniach naprawczych przez zarządcę wodociągu (dezynfekcja sieci) następne próbki wody spełniały wymagania jakościowe.

W 2013 r. PPIS w Legnicy zbadał pod względem fizykochemicznym i mikrobiologicznym 73 próbki wody uzdatnionej, pobranej z sieci wodociągu na terenie Legnicy. W 8 próbkach wody (co stanowi 11%) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości parametrów mikrobiologicznych. Przekroczenia dotyczyły obecności bakterii *Clostridium perfringens* (w 7 próbkach) oraz bakterii grupy coli i *Escherichia coli* (1 próbka). Przekroczenia były krótkotrwałe. Wykonane niezwłocznie powtórne badania wykazały, że woda spełnia wymagania sanitarne.

Z wodociągu sieciowego Wałbrzych na terenie miasta Wałbrzycha pobrano 123 próbki wody (uwzględniając badania w ramach kontroli wewnętrznej przedsiębiorstw), w tym:

- 101 do badań w zakresie monitoringu kontrolnego,
- 12 do badań w zakresie monitoringu przeglądowego,
- 10 próbek do badań rekontrolnych (w kierunku: żelaza, manganu, WWA, benzo(a)pirenu oraz bakterii grupy coli).

Zakwestionowano łącznie 10 próbek wody (8,1%) - stwierdzając przekroczenia następujących parametrów fizykochemicznych: żelaza, mętności, barwy, benzo(a)pirenu i WWA (1 próbka) oraz parametru mikrobiologicznego liczby bakterii grupy coli.

Z sieci wodociągowej miasta Wrocławia, zaopatrywanego przez wodociąg sieciowy „Mokry Dwór” – Zakład Produkcji Wody Nr 1 i wodociąg sieciowy „Na Grobli” – Zakład Produkcji Wody Nr 2 - pobrano po 220 próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi do badań fizykochemicznych i 210 próbek do badań mikrobiologicznych.

W 2013 roku stwierdzono przekroczenia norm określonych dla parametrów fizycznych, chemicznych i mikrobiologicznych, które dotyczyły:

- żelaza (7 próbek),
- manganu (1 próbka),
- mętności (5 próbek),
- chloru wolnego (2 próbki),
- ogólnej liczby bakterii w temperaturze $22\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 72 h inkubacji (2 próbki).

Zarządca sieci podejmował natychmiastowe działania korygujące i wykonywał kontrolne badania próbek wody.

Pozostałe parametry fizykochemiczne i organoleptyczne w kontrolnych próbkach wody przeznaczonej do spożycia nie budziły zastrzeżeń sanitarnych.

Na podstawie wykonanych badań laboratoryjnych próbek kontrolnych wody uzdatnionej pobranych w zakładach produkcji wody, z sieci rozprowadzającej oraz z punktów czerpania wody przez konsumentów, uwzględniając liczbę próbek, w których stwierdzono przekroczenia obowiązujących norm sanitarnych, rodzaj przekroczonego parametru oraz poziomy przekroczonego parametrów, jakość wody wodociągowej przeznaczonej do spożycia, dostarczanej mieszkańcom miasta Wrocławia w całym 2013 r., oceniono jako przydatną do spożycia przez ludzi.

3.2 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 1 001 – 10 000 M³/DOBĘ

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 72 wodociągi sieciowe mieszczące się w przedziale produkcji wody od 1 001 do 10 000 m³/dobę. Jakość wody skontrolowana została we wszystkich wodociągach, spośród których 7 urzędów (wymienionych w tabeli 2) okresowo produkowało wodę niespełniającą wymagań sanitarnych. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 63 480 osób.

3.3 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI 101 – 1 000 M³/DOBĘ

W ewidencji PSSE znajduje się 226 wodociągów sieciowych. W wyniku kontroli jakości wody wszystkich wodociągów mieszczące się w przedziale produkcji wody od 101 do 1 000 m³/dobę, stwierdzono, że 24 urzędy (wymienione w tabeli 3) dostarczały do konsumentów wodę odbiegającą od wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 62 487 osób.

3.4 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE PRODUKCJI < 100 M³/DOBĘ

W 2013 r. zewidencjonowanych było 216 wodociągów sieciowych o produkcji wody w przedziale < 100 m³/dobę. Spośród 213 skontrolowanych wodociągów jakość wody nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym stwierdzono w 17 urzędach (wymienionych w tabeli 4). Z wody o kwestionowanych parametrach korzystało okresowo 8 332 osoby.

PRYZNANE ODSTĘPSTWA DLA WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI

W 2013 r. przyznano pięć zgód na odstępstwa od dopuszczalnych wartości parametrów (w tym jedną zgodę na drugie odstępstwo), określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm.).

Na terenie województwa dolnośląskiego, wg stanu na 31.12.2013 r., obowiązywało łącznie sześć zgód na odstępstwa od wymaganej jakości wody (jedna zgoda wydana w 2012 r., pozostałe w roku 2013), które dotyczyły następujących parametrów:

- azotany (trzy zgody na odstępstwo) – wodociąg sieciowy Wielowieś (w gminie Ścinawa, w powiecie lubińskim) zaopatrujący w wodę 1834 osoby – termin udzielonego odstępstwa do dnia 31.12.2013 r.; wodociąg sieciowy Łuczyna (w gminie Dobroszyce, w powiecie oleśnickim) zaopatrujący w wodę 975 osób – termin udzielonego odstępstwa do dnia 31.12.2015 r.; wodociąg sieciowy Agrol Bobolice (gmina Ząbkowice Śląskie, powiat

ząbkowicki) zaopatrujący w wodę 350 osób – termin udzielonego odstępstwa do dnia 31.12.2014 r.,

- nikiel – wodociąg sieciowy Kostomłoty (w gminie Kostomłoty, w powiecie średzkim) zaopatrujący w wodę 2147 osób – termin udzielonej zgody na drugie odstępstwo do dnia 31.03.2016 r.,
- selen – wodociąg sieciowy Płakowice (dzielnica miasta Lwówek Śląski w powiecie lwóweckim) zaopatrujący w wodę 3863 osoby – zgoda na odstępstwo do dnia 31.12.2014 r.,
- 1,2-dichloroetan – wodociąg sieciowy Świętoszów (w gminie Osiecznica, w powiecie bolesławieckim) zaopatrujący w wodę ok. 3500 osób – zgoda na odstępstwo do dnia 30.09.2015 r.

W poniższych tabelach zestawiono wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę (z podziałem na ich lokalizację - miasto, wieś), w poszczególnych przedziałach produkcji wody, w których okresowo stwierdzano jakość wody nieodpowiadającą wymaganiom, określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm.).

Tabela 1. Wodociągi w przedziale produkcji wody od 10 001 do 100 000 m³/dobę

Lp.	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Parametry nieodpowiadające wymaganiom		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat jeleniogórski								
1	Jelenia Góra	Jelenia Góra	Jelenia Góra	-	odczyn (pH)	-	1	4000

Tabela 2. Wodociągi w przedziale produkcji wody od 1 001 do 10 000 m³/dobę

Lp.	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Parametry nieodpowiadające wymaganiom		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat jeleniogórski								
1	Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	-	odczyn (pH), glin	-	1	6670
2	Karpacz	Karpacz	Karpacz	-	odczyn (pH)	-	1	2000
3	Piechowice	Piechowice	Piechowice	-	glin, mętność	-	1	5000
4	Kowary	Kowary	Kowary	-	odczyn (pH)	-	1	3000
powiat kłodzki								
5	Polanica Zdrój	Polanica Zdrój	Polanica Zdrój	-	żelazo, odczyn (pH)	-	1	6570
6	Lądek Zdrój	Lądek Zdrój	Lądek Zdrój	Stójków	odczyn (pH)	-	2	5900
powiat zgorzelecki								

7	Zgorzelec	Zgorzelec	Zgorzelec	Jędrzychowice	mangan, mętność, żelazo	-	5	34340
---	-----------	-----------	-----------	---------------	-------------------------	---	---	-------

Tabela 3. Wodociągi w przedziale produkcji wody od 101 do 1 000 m³/dobę

Lp.	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Parametry nieodpowiadające wymaganiom		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat bolesławiecki								
1	Osiecznica	Wodociąg Świętoszów	-	Świętoszów	1,2-dichloroetan	-	2	3500
powiat górowski								
2	Wąsosz	Kamień Górski	Wąsosz	Lubiel	mangan	-	23	4196
powiat jeleniogórski								
3	Podgórzyn	Sosnówka	-	Sosnówka	odczyn (pH), mętność	-	1	200
4	Podgórzyn	Podgórzyn	-	Podgórzyn	odczyn (pH)	-	1	2800
5	Mysłakowice	Mysłakowice	-	Mysłakowice	odczyn (pH)	-	1	7750
6	Janowice Wielkie	Janowice Wielki	-	Janowice Wielkie	arsen	-	1	3540
7	Podgórzyn	Miłków	-	Miłków	odczyn (pH)	-	1	1700
powiat kłodzki								
8	Międzyzylesie	Międzyzylesie	Międzyzylesie	-	glin	-	1	2830
powiat lubański								
9	Świeradów	Bronka Czecha	Świeradów Zdrój	-	glin	-	1	1200
10	Świeradów	Łużyca	Świeradów Zdrój	-	glin	-	2	800
powiat lubiński								
11	Ścinawa	Wielowieś	-	Wielowieś	azotany	-	10	1834
powiat lwówecki								
12	Lwówek Śląski	Płakowice	Lwówek Śląski	-	selen	-	13	3868
powiat oleśnicki								
13	Dobroszyce	Łuczyna	-	Łuczyna	azotany	-	7	1544
powiat strzeliński								
14	Wiązów	Częstocice	-	Kucharzowice	mętność, żelazo, mangan	-	8	1670
powiat średzki								
15	Kostomłoty	Wilków Średzki	-	Wilków Średzki	mangan	-	9	1235
16	Kostomłoty	Kostomłoty	-	Kostomłoty	nikiel	-	5	2147
17	Malczyce	Mazurowice	-	Mazurowice	mangan, mętność	-	3	838
18	Miękinia	Lutynia	-	Lutynia	mangan	-	7	2461
powiat świdnicki								
19	Marcinowice	Strzelce	-	Marcinowice	mangan, żelazo, mętność	-	19	6568
powiat wałbrzyski								
20	Mioszów	Sokołowsko	-	Sokołowsko	-	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>	1	829
powiat zgorzelecki								
21	Węgliniec	Węgliniec	Węgliniec	Stary Węgliniec	odczyn (pH), mangan	-	4	4373

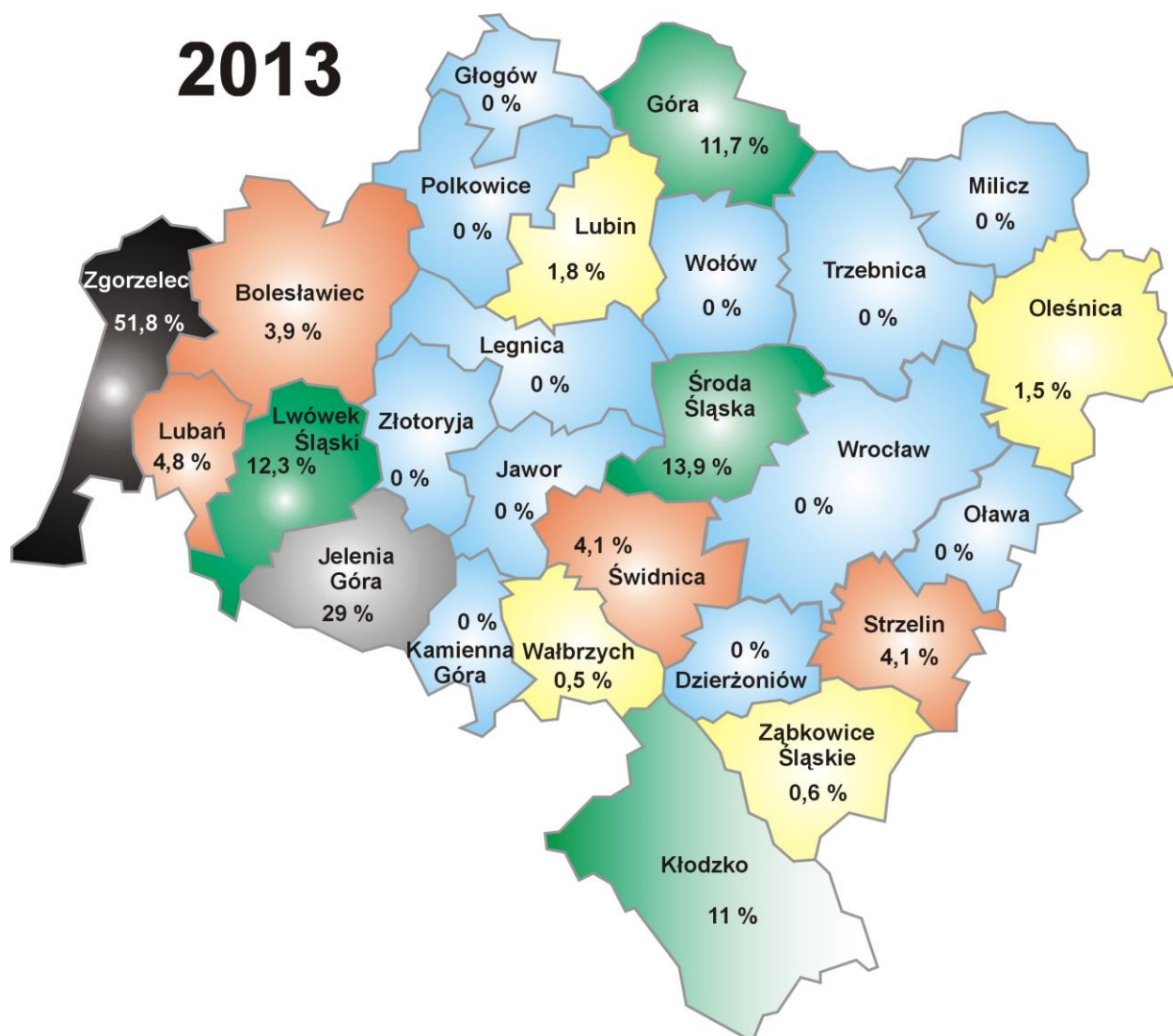
22	Węgliniec	Czerwona Woda	-	Czerwona Woda	odczyn (pH), mangan	-	1	1612
23	Węgliniec	Ruszów	-	Ruszów	mętność, mangan, żelazo	-	2	1812
24	Zgorzelec	Jerzmani	-	Łągów	mangan	-	6	3180

Tabela 4. Wodociągi o produkcji wody do 100 m³/dobę

Lp	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Parametry nieodpowiadające wymaganiom		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat jeleniogórski								
1	Podgórzyn	Przesieka	-	Przesieka	odczyn (pH)	-	1	260
2	Piechowice	Michałowice	Michałowice	-	odczyn (pH)	-	1	650
3	Mysłakowice	Kostrzyca	-	Kostrzyca	odczyn (pH)	-	1	95
4	Podgórzyn	Zachemnie	-	Zachemnie	odczyn (pH)	-	1	349
powiat kłodzki								
5	Nowa Ruda	Nowa Wies Kłodzka	-	Bożków	żelazo	-	4	800
6	Łądek Zdrój	Kąty Bystrzyckie	-	Kąty Bystrzyckie	odczyn (pH)	-	1	40
7	Międzylesie	Długopole Górne	-	Długopole Górne	mętność	-	1	1100
powiat lubański								
8	Świeradów	Szpital Dziecięcy	Świeradów Zdrój	-	glin	-	1	282
powiat lwówecki								
9	Lwówek Śląski	Rakowice Wielkie	-	Rakowice Wielkie	mangan	-	1	775
powiat milicki								
10	Milicz	Dom Myśliwski "Kubryk"	-	Dom Myśliwski "Kubryk"	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h	-	9
11	Milicz	Hotel Hubertówka" w Zamku Myśliwskim k/Gądkowic	-	Hotel Hubertówka" w Zamku Myśliwskim k/Gądkowic	odczyn (pH)	ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h	-	2
powiat średzki								
12	Malczyce	Malczyce-Stocz.	-	Malczyce-Stocz.	mangan	-	-	80
13	Malczyce	Wilczków	-	Wilczków	mangan	-	1	532
powiat ząbkowicki								
14	Ząbkowice Śląskie	Agrol Bobolice 9	-	Bobolice	azotany	-	1	350
powiat zgorzelecki								
15	Zgorzelec	Radomierzyce	-	Radomierzyce	mangan	-	5	1090

16	Węgliniec	Zielonka	-	Zielonka	mętność, odczyn (pH), mangan, żelazo	-	1	318
17	Zgorzelec	Żarska Wieś MOP	-	Żarska Wieś	mangan, mętność	-	1	1600

Poniższa mapka przedstawia odsetek mieszkańców Dolnego Śląska zaopatrywanych w wodę z wodociągów sieciowych, w których jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi okresowo nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym.

3.5 INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ

W ewidencji PSSE oraz WSSE znajdują się łącznie 223 urządzenia służące do zaopatrzenia w wodę, które zarządzane są przez podmioty, których główną działalnością nie jest zbiorowe zaopatrzenia w wodę. Organy PIS skontrolowały jakość wody w 93 takich

urządzeniach, stwierdzając, że 12 spośród nich dostarczało do konsumentów wodę odbiegającą od wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystały okresowo 1942 osoby.

3.6 PRZEKROCZENIA PARAMETRÓW W WODOCIĄGACH ZBIOROWEGO ZAOPATRZENIA W WODĘ

Wyniki przeprowadzonych badań laboratoryjnych próbek wody wykazały, w niektórych przypadkach, wahania jakości wody dostarczanej konsumentom przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. W zakresie parametrów mikrobiologicznych stwierdzono przekroczenia w 255 oznaczeniach, natomiast w zakresie parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych odnotowano 601 przekroczeń parametrów.

Pod względem mikrobiologicznym najwięcej przekroczeń parametrów odnotowano w wodociągach w przedziale produkcji wody od 101 do 1 000 m³/dobę (107 oznaczeń). Najczęściej przekraczaniem wskaźnikiem w tej grupie parametrów były bakterie grupy coli (54 oznaczenia).

Pod względem chemicznym, dla parametrów określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, największą ilość przekroczeń stwierdzano w wodociągach w przedziale produkcji wody od 101 do 1000 m³/dobę (26 oznaczeń). Najwięcej przekroczeń dotyczyło azotanów (10 oznaczeń).

Pod względem fizykochemicznym i organoleptycznym największą ilość przekroczeń parametrów stwierdzano w wodociągach również w ww. przedziale produkcji wody (213 oznaczeń). Najczęściej przekraczaniem wskaźnikami, w tej grupie parametrów, były: mętność (63 oznaczenia), mangan (52 oznaczenia), odczyn-pH (43 oznaczenia), żelazo (25 oznaczeń) oraz chlor wolny (16 oznaczeń).

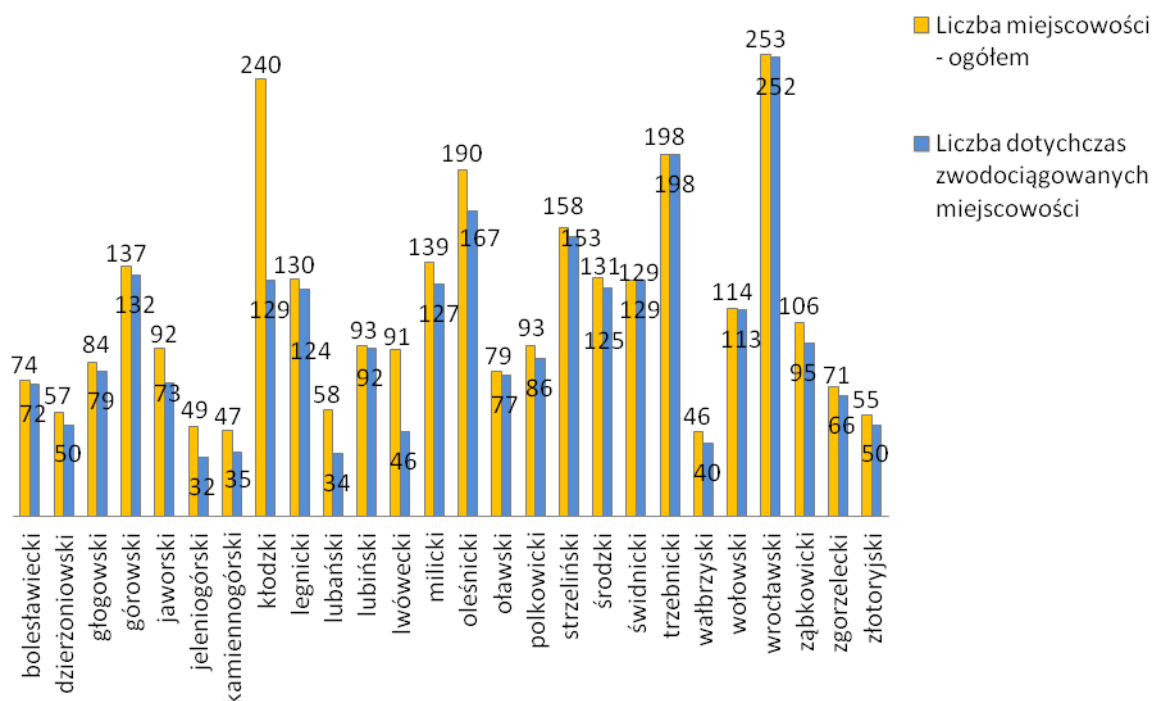
3.7 INFORMACJE NT. ZWODOCIĄGOWANIA MIEJSCOWOŚCI NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Według informacji zebranych przez PSSE na terenie województwa dolnośląskiego stopień zwodociągowania miejscowości wynosi:

Lp.	Rodzaj miejscowości	Ilość miejscowości		Stopień zwodociągowania [%]
		ogółem	zводociągowanych	
1	miasta	91	91	100,0
2	wsie	2433	2215	91,0
3	przysiółki	281	203	72,2
4	osady	70	41	58,6
5	kolonie	28	20	71,4
6	inne (leśniczówki, grupy domów, itp.)	11	6	54,5
Razem:		2914	2576	

Na obszarze województwa dolnośląskiego odsetek zwodociągowanych miejscowości (licząc wszystkie miasta, wsie, przysiółki, osady, kolonie i inne) wynosi 88,4%. Łączna liczba mieszkańców województwa dolnośląskiego zaopatrywanych w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia wynosi 2 766 878, co stanowi 95% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska (2 911 062).

Stopień zwodociągowania obszaru województwa dolnośląskiego w rozbiciu na powiaty przedstawiono na poniższym histogramie.

3.8 OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH

Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2013 roku zewidencjonowano ogółem 698 ujęć wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, z czego większość, tj. 612 stanowią ujęcia podziemne, a 86 to ujęcia powierzchniowe.

Ujęcia zasilane wodą powierzchniową występują na terenie 13 powiatów województwa. Najwięcej tego rodzaju ujęć zlokalizowanych jest w powiatach: jeleniogórskim, kłodzkim, lubańskim i wałbrzyskim.

Spośród 57 ujęć powierzchniowych, w których oceniono jakość wody, 22 ujęcia spełnia kryteria kategorii A1. Nadal dominuje ilość ujęć zakwalifikowanych do kategorii A2 – 29 ujęć, głównie ze względu na przekroczenia: manganu, fenoli, odczynu (pH), BZT₅, azotanów i bakterii grupy coli, bakterii *Escherichia coli* oraz paciorkowców kałowych. Pięć ujęć zakwalifikowanych zostało do kategorii A3, ze względu na przekroczenia następujących parametrów: mangan, fenol, BZT₅, bakterie grupy coli, *Escherichia coli* oraz paciorkowce kałowe. Jedno ujęcie, ze względu na zbyt niski odczyn (pH) wody, znalazło się poniżej kategorii A3.

3.9 POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego w ramach sprawowanego nadzoru nad jakością wody dokonała 1 030 kontroli urządzeń wodociągowych. Organy PIS w przypadkach stwierdzenia niezgodnej z wymaganiami sanitarnymi jakości wody podejmowały niezwłoczne działania zmierzające do jej poprawy.

W związku z powyższym w 2013 roku wydano 161 decyzji podstawowych, 77 decyzji przedłużających termin wykonania obowiązków oraz 269 decyzji płatniczych (za badania laboratoryjne oraz inne czynności wykonywane w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego). W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami nałożono 3 mandaty karne na łączną kwotę 450zł.

3.10 OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH I MIEJSCACH WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajdują się 3 kąpieliska śródlądowe. Jakość wody w trakcie sezonu kąpielowego we wszystkich kąpieliskach była zgodna z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpielii (Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 478).

Na zewidencjonowanych 19 miejsc wykorzystywanych do kąpielii w sezonie letnim czynnych było 18 obiektów. Organizatorzy miejsc wykorzystywanych do kąpielii, zgodnie z wymogami przepisów ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.) przeprowadzili badania jakości wody przed rozpoczęciem sezonu kąpielowego i w jego trakcie. Jakość wody we wszystkich akwenach spełniała wymagania ww. rozporządzenia.

4 POMIARY NATEŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

W 2013 r. pomiary hałasu wykonano w 12 obiektach mieszkalnych zlokalizowanych na terenie powiatu wrocławskiego. Zgłoszone wnioski o podjęcie działań interwencyjnych dotyczyły hałasu usługowo - handlowego (8 lokali mieszkalnych) oraz hałasu instalacyjnego (4 lokale mieszkalne). Przekroczenia poziomu dźwięku A wykazano łącznie w 6 obiektach. PPIS we Wrocławiu wydał 2 decyzje administracyjne zobowiązujące osoby odpowiedzialne do obniżenia poziomu hałasu, do dopuszczalnych wartości.

5 OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

W 2013 r. organy PIS przeprowadziły badania zanieczyszczenia powietrza wewnątrz pomieszczeń w 10 obiektach. Obiekty te zlokalizowane są na terenie powiatu: wrocławskiego (4 obiekty), jeleniogórskiego (1 obiekt), lubańskiego (4 obiekty) i świdnickiego (1 obiekt). Przeprowadzono badania w kierunku oznaczenia stężenia tlenku węgla (7 obiektów mieszkalnych) oraz stężenia formaldehydu (3 obiekty użyteczności publicznej). Nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnych zbadanych zanieczyszczeń.

6 STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

6.1 MIASTA I TERENY WIEJSKIE

Stan sanitarno-porządkowy miast i terenów wiejskich w 2013 r. ocenia się jako dobry. W większości miejscowości place, ulice oraz przystanki komunikacyjne sprzątane były na bieżąco, a kosze na odpady komunalne systematycznie opróżniano. W związku z wejściem w życie nowych zasad utrzymania czystości i porządku w gminach, w wielu miejscowościach system gospodarowania odpadami wymaga dalszego usprawnienia.

W miastach nadal głównym problemem są „dzikie” wysypiska śmieci, zanieczyszczone odchodami zwierzęcymi chodniki, podwórka i skwery, zaśmiecone jezdnie przy krawężnikach, przejścia podziemne i pasy zieleni, brudne klatki schodowe, zły stan techniczny starej zabudowy.

W niektórych miejscowościach na terenach wiejskich nadal brak kanalizacji oraz urządzeń do unieszkodliwiania ścieków. Część ścieków w rejonie gospodarstw jest odprowadzana do gruntu w sposób niekontrolowany.

Zgłoszone do organów PIS wnioski o podjęcie działań interwencyjnych dotyczyły, m.in., braku systematycznego usuwania nadmiernej ilości odpadów, zapewnienia właściwych pojemników na segregowane odpady, nieprawidłowej jakości wody, wadliwego funkcjonowania instalacji kanalizacyjnych w mieszkaniach, zawilgocenia i zagrzybienia pomieszczeń mieszkalnych, uciążliwości zapachowych. Wniesione sprawy rozpatrywane były przez właściwych miejscowo PPIS i/lub przekazywane do innych organów, zgodnie z kompetencjami.

6.2 TERENY REKREACYJNE

W ewidencji organów PIS województwa dolnośląskiego znajduje się 768 obiektów z tej grupy. W roku 2013 skontrolowano 541 obiektów. W większości przypadków stwierdzono, że posesje parków i terenów rekreacyjnych są zadbane, utrzymane w należyтым porządku, zieleni pielęgnowana. Zarządcy placów zabaw wymieniali piasek w piaskownikach oraz dokonywali przeglądu technicznego urządzeń rekreacyjnych znajdujących się na placach zabaw. Obiekty małej architektury, ławki oraz kosze na śmieci utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Tereny obiektów ogrodzone i utrzymane czysto. Przed wejściem na teren obiektów znajdują się tablice informujące o zakazie wprowadzania zwierząt na teren placów zabaw. Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono w 38 obiektach. Stwierdzone nieprawidłowości higieniczno - sanitarne to zły stan urządzeń do zabaw dla dzieci, brak informacji o zakazie palenia wyrobów tytoniowych, brak pojemników na odpady komunalne. Wystosowano pisma do zarządców obiektów z zaleceniem usunięcia

stwierdzonych uchybień.

6.3 PŁYWALNIE KRYTE

Według ewidencji PSSE i WSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 138 pływalni krytych. W 2013 r. przeprowadzono łącznie 253 kontrole. Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono w 10 obiektach, a zły stan higieniczno-sanitarny w 7 obiektach. Stwierdzone uchybienia sanitarno-techniczne to, m.in., zły stan sanitarny posadzek oraz sufitów wokół niecki basenu, ubytki w kaflach ściennych, brak pomieszczenia socjalnego dla pracowników firmy obsługującej basen. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami właściwe organy PIS wszczęły postępowania administracyjne i wydały decyzje nakazujące usunięcie nieprawidłowości. Część z nich została wykonana w 2013 roku, pozostałe są w trakcie realizacji.

Niewłaściwy stan higieniczno-sanitarny to: brak bieżącej dezynfekcji w toaletach, nieprawidłowe przechowywanie sprzętu do pływania, brudne koryta przelewowe, brudne posadzki, brudne kosze do przechowywania przedmiotów do nauki pływania, brudne szafki odzieżowe personelu, zielone naloty na dnie niecki. Za ww. nieprawidłowości nałożono na strony mandaty karne w wysokości 1700 zł (łącznie).

W 2013 r., w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, organy PIS pobierały próbki wody do badań laboratoryjnych. Zakwestionowano jakość wody pod względem mikrobiologicznym - obecność bakterii z grupy coli, *Escherichia coli*, gronkowców koagulazododatnich w 10 obiektach. Po otrzymaniu prawidłowych wyników badań wody zakwestionowane obiekty dopuszczono do użytkowania.

6.4 PŁYWALNIE ODKRYTE

W ewidencji organów PSSE i WSSE województwa dolnośląskiego znajdują się 62 pływalnie odkryte. W 2013 r. została oddana do użytku nowa pływalnia w Międzyzlesiu.

Kontrole sanitarne przeprowadzone w 2013 r. (łącznie 116 kontroli) wykazały, że w większości obiekty te zostały właściwie przygotowane do sezonu letniego. Budynki i urządzenia utrzymane były we właściwym stanie technicznym i sanitarno-porządkowym. Tereny rekreacyjne były uporządkowane, trawa wykoszona. Obiekty wyposażono w wystarczającą ilość pojemników na odpady komunalne. Zaopatrzenie w bieżącą wodę było wystarczające. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie odprowadzania ścieków. Zapas środków czystościowych i dezynfekcyjnych był wystarczający, a sprzęt porządkowy utrzymany w dobrym stanie technicznym. Niecki pływalni przygotowano do sezonu letniego, przeprowadzając doraźne naprawy. Niecki pływalni napełniane były wodą o dobrej jakości, pochodzącą z wodociągów sieciowych.

W nielicznych próbkach jakość wody pod względem mikrobiologicznym kwestionowano ze względu na obecność bakterii z grupy coli, *Escherichia coli*, gronkowców koagulazododatnich oraz *Pseudomonas aeruginosa*. Wstrzymano użytkowanie do czasu uzyskania prawidłowej jakości wody w 4 obiektach.

Po przeprowadzeniu skutecznej dezynfekcji wody i otrzymaniu prawidłowych wyników badań wody obiekty dopuszczono do użytkowania.

6.5 PŁYWALNIE MIESZANE (KRYTO-ODKRYTE)

W ewidencji organów PIS na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się tylko 1 obiekt (poza parkami wodnymi) zaliczany do pływalni mieszanych, tj. Pływalnia

w Hotelu Gołębiowski w Karpaczu. W 2013 r. przeprowadzono 3 kontrole sanitarne tego obiektu. Pod względem stanu sanitarno-technicznego obiekt oceniono pozytywnie. Do badań laboratoryjnych pobrano 45 próbek wody z niefek basenowych. W 1 próbce stwierdzono obecność gronkowców. Nieprawidłowość usunięto. Właściciel prowadzi kontrolę wewnętrzną jakości wody w pływalni wykonując co miesiąc badania wody z niefek basenowych.

6.6 PARKI WODNE

Według ewidencji organów PIS na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się ogółem 14 parków wodnych.

W 2013 roku skontrolowano wszystkie obiekty. Łącznie przeprowadzono 41 kontroli sanitarnych. W jednym obiekcie odnotowano zły stan sanitarno - porządkowy. Za powyższe uchybienia nałożono mandat w wysokości 100 zł. Kontrola sprawdzająca wykazała usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości.

Nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny stwierdzono w 1 obiekcie. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły, m.in. uszkodzonych nawierzchni siedzisk w saunach tureckich, wyposażenia w części mokrej i suchej obiektu, niewłaściwego stanu niefek basenowych. W związku z powyższym właściwy miejscowo PPIS wszczął postępowanie administracyjne.

Okresowo wstrzymano użytkowanie niefek basenowych z powodu nieprawidłowej jakości wody w zakresie parametrów mikrobiologicznych (obecność bakterii z grupy coli, *Escherichia coli*, gronkowców koagulazododatnich oraz *Pseudomonas aeruginosa*) w 8 obiektach tej grupy. Po przeprowadzeniu skutecznej dezynfekcji i otrzymaniu prawidłowych wyników badań wody dopuszczono obiekty do użytkowania.

6.7 KĄPIELISKA

Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 3 kąpieliska śródlądowe:

Lp.	Powiat	Nazwa kąpieliska	Nazwa akwenu	Adres
1.	kłodzki	Stara Morawa	potok Morawka	Stara Morawa
2.	kłodzki	Zalew Radków	zbiornik Posna	Kolonia Leśna 1
3.	oleśnicki	Stradomia	zalew Stradomia	Stradomia Wierzchnia-zalew

W 2013 r. skontrolowano pomieszczenia i urządzenia wszystkich obiektów. Nie stwierdzono uchybień sanitarnych, woda spełniała wymagania sanitarne. W trakcie trwania sezonu przeprowadzono łącznie 8 kontroli sanitarnych, które nie wykazały naruszeń przepisów prawa. W trakcie sezonu zarządcy kąpielisk prowadzili monitoring wewnętrzny jakości wody przeznaczonej do kąpiel.

6.8 MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI

W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego zewidencjonowanych było 19 miejsc wykorzystywanych do kąpiel, spośród których udostępnionych do kąpiel zostało 18 obiektów, położonych w następujących miejscowościach:

- Jawor, Ośrodek Wypoczynkowy „Jawornik”, ul. Myśluborska 27,
- Chociemyśl, Zbiornik wodny - Nadleśnictwo Głogów, (powiat głogowski),
- Gorzuchów, Żwirownia (powiat kłodzki),
- Kunice, Ośrodek Wypoczynkowy WOPR w Kunicach, ul. Słoneczna 3a (powiat legnicki),
- Rokitki Żwirownia, Rokitki 2000 (powiat legnicki),
- Legnica, „Kormoran”, ul. Kąpielowa 1,
- Milicz, Karłów ul. Poprzeczna 13,
- Milicz, ul. Kolejowa, zbiornik retencyjno – rekreacyjny,
- Jelcz-Laskowice, Pierwszy Staw w Jelczu, ul. Stawowa 30 (powiat oławski),
- Biały Kościół, Zalew Biały Kościół 3 - Ośrodek Wypoczynku Świątecznego, (powiat strzeliński),
- Wilczyn, Oborniki Śląskie (powiat trzebnicki),
- Pęgów - Glinianki, ul. Stawowa 32, Oborniki Śląskie (powiat trzebnicki),
- Wały, Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy, wyrobisko pożwirowe - potok Jodłowa Woda (powiat wołowski),
- Wrocław, „Morskie Oko” - staw, ul. Chopina 27,
- Wrocław, „Glinianki” - staw, ul. Kosmonautów 2,
- Złoty Stok, staw kąpielowy, ul. Lelewela (powiat ząbkowicki),
- Czerwona Woda, Zalew „Jagoda”, ul. Kuźniczyska 16a (powiat zgorzelecki),
- Złotoryja, zalew, ul. Sportowa 1 (powiat złotoryjski).

Miejsce wykorzystywane do kąpieli „Plaża Czocho” w Suchej (w powiecie lubańskim) nie zostało uruchomione.

W 2013 r. skontrolowano pomieszczenia i urządzenia wszystkich obiektów. Przeprowadzono 42 kontrole sanitarne, które wykazały właściwy stan sanitarno-techniczny i porządkowy ww. obiektów. Osobom wypoczywającym udostępniono plaże, tereny zielone, wyznaczone i oznakowane strefy kąpieli oraz ogólnodostępne toalety. Obiekty wyposażono w wystarczającą ilość pojemników na odpady komunalne oraz w sprzęt i środki do utrzymania czystości. W trakcie sezonu letniego w poszczególnych obiektach, w widocznym miejscu, umieszczano bieżącą ocenę jakości wody do kąpieli.

6.9 DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 66 domów pomocy społecznej. W 2013 r. skontrolowano 62 obiekty.

Zły stan sanitarno-porządkowy stwierdzono w jednym obiekcie. Odnotowane uchybienia to: ogólny nieporządek w dyżurce pielęgniarskiej, brudna ceramika sanitarna, brudne tacki na kieliszki do leków. Za stwierdzone nieprawidłowości został nałożony mandat w wysokości 100 zł.

W pozostałych skontrolowanych obiektach bieżący stan sanitarno-porządkowy był dobry. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z bielizną brudną i czystą. W obiektach znajdowały się odpowiednie zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Pomieszczenia sprzątano na bieżąco. Obiekty zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Nie stwierdzono

również nieprawidłowości w zakresie odprowadzania ścieków i postępowania z odpadami. Otoczenie obiektów było zadbane i uporządkowane.

Zły stan techniczny stwierdzono w 2 obiektach (zniszczone wykładziny podłogowe, zniszczone ściany w pomieszczeniach komunikacyjnych, pokojach pensjonariuszy oraz pralni).

W 2013 r. właściwi PPIS prowadzili postępowania administracyjne z powodu niewłaściwej jakości wody ciepłej (nadmierna zawartość bakterii *Legionella sp.* w 10 obiektach).

Badania sprawdzające wykonanie obowiązków nie wykazały przekroczeń w żadnym z ww. obiektów.

6.10 INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 24 obiekty zaliczone do tej grupy. Obiekty te funkcjonują jako obiekty dziennego pobytu. Skontrolowano 17 obiektów, przeprowadzając 19 kontroli.

Stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i sprzętu we wszystkich skontrolowanych obiektach był dobry. Obiekty są skanalizowane, zaopatrywane w wodę do spożycia o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Pomieszczenia sanitarno-higieniczne zaopatrzone były w mydło płynie i ręczniki jednorazowego użytku. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie gromadzenia i usuwania odpadów komunalnych oraz odprowadzania nieczystości płynnych. Sprzęt porządkowy utrzymany był w dobrym stanie sanitarno - technicznym i przechowywany w wydzielonych miejscach. Postępowanie z bielizną czystą i brudną było prawidłowe. Zapas środków czystości, dezynfekcyjnych i higienicznych był wystarczający.

6.11 PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ

W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego wykazano 15 obiektów zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, świadczących usługi bytowe i opiekuńcze. Skontrolowano 12 obiektów, przeprowadzając 14 kontroli. Wszystkie obiekty oceniono jako dobre pod względem stanu sanitarno-higienicznego. W jednym obiekcie, tj. Domu Pomocy Społecznej „Zielone Wzgórze” w Pieszycy-Rościszów 84, zaopatrywanym z własnego ujęcia wody, woda została warunkowo dopuszczona do użytku do dnia 31 stycznia 2014 r. ze względu na zawyżoną ilość manganu.

6.12 NOCLEGOWNIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 23 noclegownie. W 2013 r. skontrolowano 17 obiektów, przeprowadzając 18 kontroli. Wydano 12 decyzji administracyjnych, w tym 5 podstawowych.

W większości skontrolowanych obiektów stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń. W poszczególnych obiektach wydzielono pokoje dla osób bezdomnych, salę telewizyjną, kuchnię, sanitariaty oraz pralnię. Wszystkie pomieszczenia wyposażono w niezbędny sprzęt oraz środki higieniczne i dezynfekcyjne. Postępowanie z bielizną czystą i brudną było prawidłowe. Odpady komunalne gromadzono w pojemnikach i kontenerach ustawionych na zewnątrz przy budynkach. Odpady odbierają specjalistyczne firmy.

Obiekty zaopatrzone w wodę ciepłą i zimną z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzane są do kanalizacji.

Stwierdzono nieliczne przypadki nieprawidłowości. W noclegowni w Świdnicy stwierdzono nieprawidłowy stan sanitarno - techniczny, tj. brudne, zawilgocone ściany i sufity. Wydano decyzję z terminem usunięcia nieprawidłowości do 30.04.2014 r. Ponadto stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-porządkowe w noclegowni we Wrocławiu oraz Noclegowni i Domu Wspólnoty Czasowego Pobytu w Bogatyni. Nałożono 2 mandaty karne.

6.13 HOTELE, MOTELE I PENSJONATY

W 2013 r. w ewidencji PSSE znajdowały się 273 hotele, 11 moteli i 87 pensjonatów. Skontrolowano 258 hoteli (98%), 11 moteli i 79 pensjonatów (91%). Ogółem nieprawidłowości stwierdzono w 25 obiektach z tej grupy (7%).

Bieżący stan sanitarny hoteli, moteli i pensjonatów należy uznać jako dobry. W większości obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania nieczystości płynnych oraz gromadzenia i usuwania odpadów. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Pokoje dla gości urządzone były estetycznie i utrzymane w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Postępowanie z bielizną pościelową było prawidłowe, a bielizna prana w pralniach usługowych zewnętrznych. Obiekty posiadały wystarczające zapasy środków czystościowych, dezynfekcyjnych i higienicznych. Tereny wokół budynków były zagospodarowane i uporządkowane. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania instalacji wentylacji/klimatyzacji.

Szczególnie wysokim standardem świadczonych usług wyróżniały się nowopowstałe obiekty: Hotel „Piotr” w Boguszowie-Gorcach i Hotel „Marysieńka” w Wałbrzychu, a także działający od kilku lat Hotel „Maria Helena” w Szczawnie-Zdroju, Hotel „Maria” w Wałbrzychu, Hotel „Grodno” w Zagórzu Śląskim oraz hotele zlokalizowane na terenie kompleksu Zamek Książ w Wałbrzychu.

W hotelach badano ciepłą wodę w kierunku bakterii z rodzaju *Legionella sp.* W przypadkach przekroczeń dopuszczalnej liczby bakterii właściciele/zarządcy obiektów podjęli natychmiastowe działania naprawcze w celu doprowadzenia jakości wody do wymagań sanitarnych. Przeprowadzono dezynfekcję sieci, wykonano badanie kontrolne wody w kierunku bakterii *Legionella sp.* Kontrolne wyniki badania wody były prawidłowe.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w obiektach z uchybieniami to: brudne ściany oraz sufity w pokojach hotelowych i korytarzach komunikacyjnych, zniszczona wykładzina dywanowa, nieprawidłowa wentylacja w pomieszczeniach sanitarnych oraz zniszczone – wyeksploatowane meble.

Skontrolowane hotele

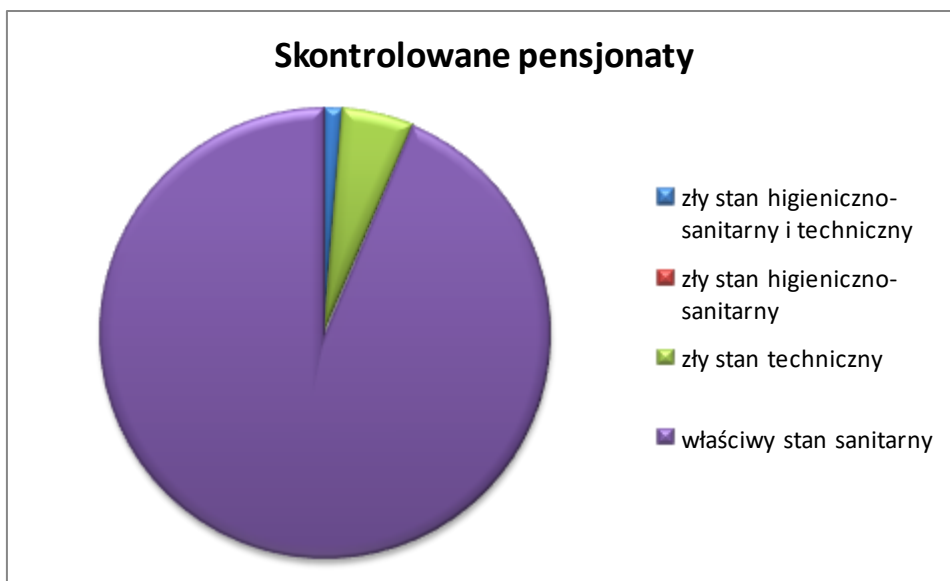

- zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny
- zły stan higieniczno-sanitarny
- zły stan techniczny
- właściwy stan sanitarny

Skontrolowane motele

- zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny
- zły stan higieniczno-sanitarny
- zły stan techniczny
- właściwy stan sanitarny

6.14 DOMY WYCIECZKOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 8 domów wycieczkowych. W 2013 r. skontrolowano 6 obiektów, przeprowadzając 7 kontroli. Domy wycieczkowe były w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Uchybienia w tym zakresie stwierdzono jedynie w jednym obiekcie. Wydano decyzję z terminem usunięcia nieprawidłowości do 30.06.2014 r.

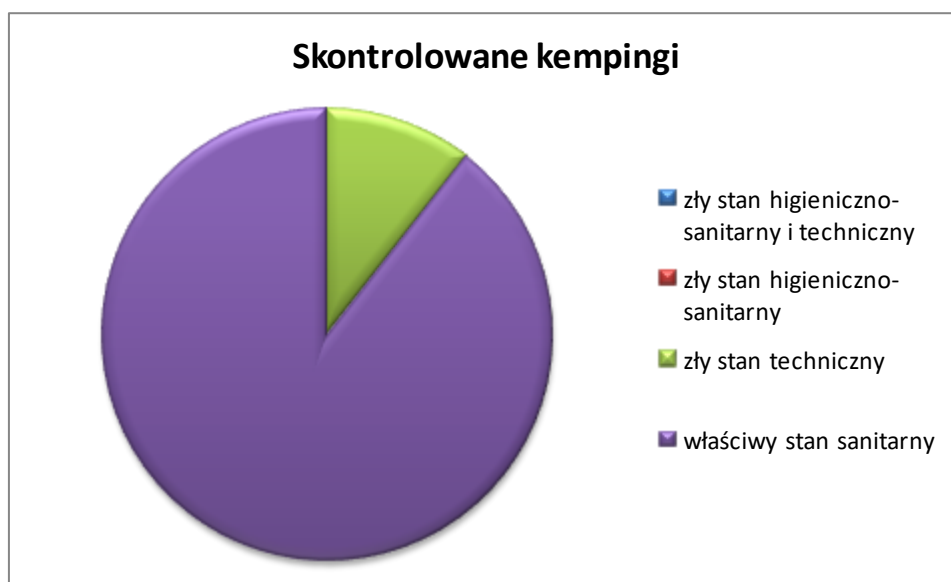

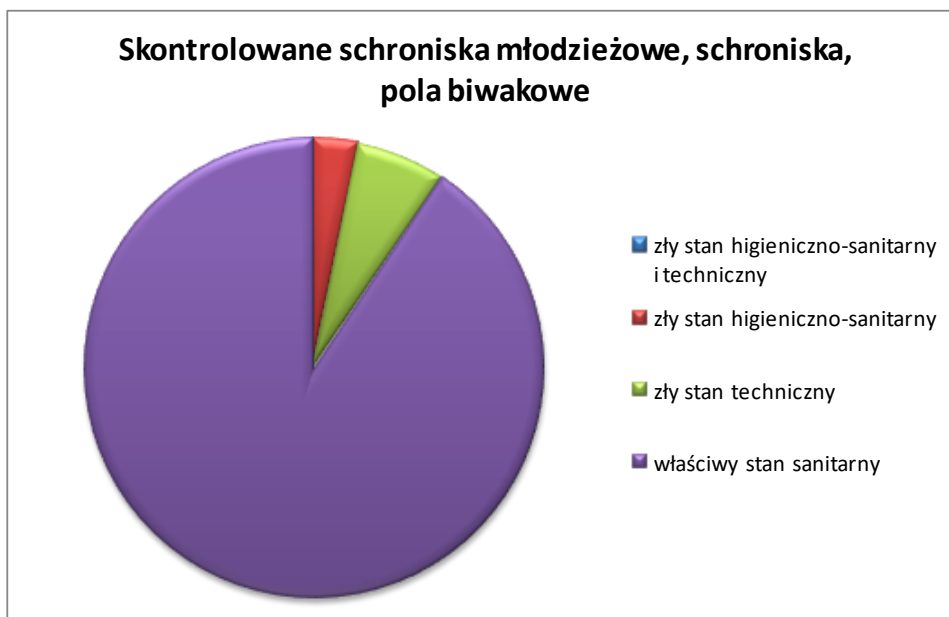
6.15 KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 21 kempingów. W 2013 r. skontrolowano 19 obiektów, przeprowadzając 28 kontroli. Obiekty zaopatrywane były w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości. Sposób postępowania z odpadami był prawidłowy. Zaopatrzenie w sprzęt do utrzymania czystości i środki czystościowo-dezynfekcyjne było wystarczające. Tereny kempingów były ogrodzone i zagospodarowane. Na terenie obiektów znajdują się drewniane domki kempingowe oraz wyznaczone miejsca do obozowania w namiotach lub przyczepach kempingowych. W obiektach znajdują się węzły sanitarne - dezynfekowane i utrzymywane w należyтым stanie sanitarnym. Stan sanitarno - porządkowy oraz techniczny większości kempingów jest oceniany jako dobry.

Jako złe pod względem stanu sanitarno-technicznego oceniono 3 obiekty. Stwierdzone nieprawidłowości to: brak wystarczającej ilości pojemników do gromadzenia odpadów komunalnych. Wystawiono decyzje administracyjne, które zostały wykonane.

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 37 schronisk i pól biwakowych. W 2013 r. skontrolowano 32 obiekty, przeprowadzając 38 kontroli. Nieprawidłowości odnotowano w 1 Szkolnym Schronisku Młodzieżowym. Stwierdzono zawilgocenie ścian i sufitów oraz zły stan techniczny powłok malarskich w niektórych pomieszczeniach schroniska. Wydana została decyzja merytoryczna z terminem wykonania obowiązku do 31.12.2013 roku. Jako zły pod względem stanu higieniczno-sanitarnego oceniono również tylko 1 obiekt. Wystawiono mandat karny na sumę 300 zł. W pozostałych skontrolowanych obiektach stan sanitarny nie budził zastrzeżeń.

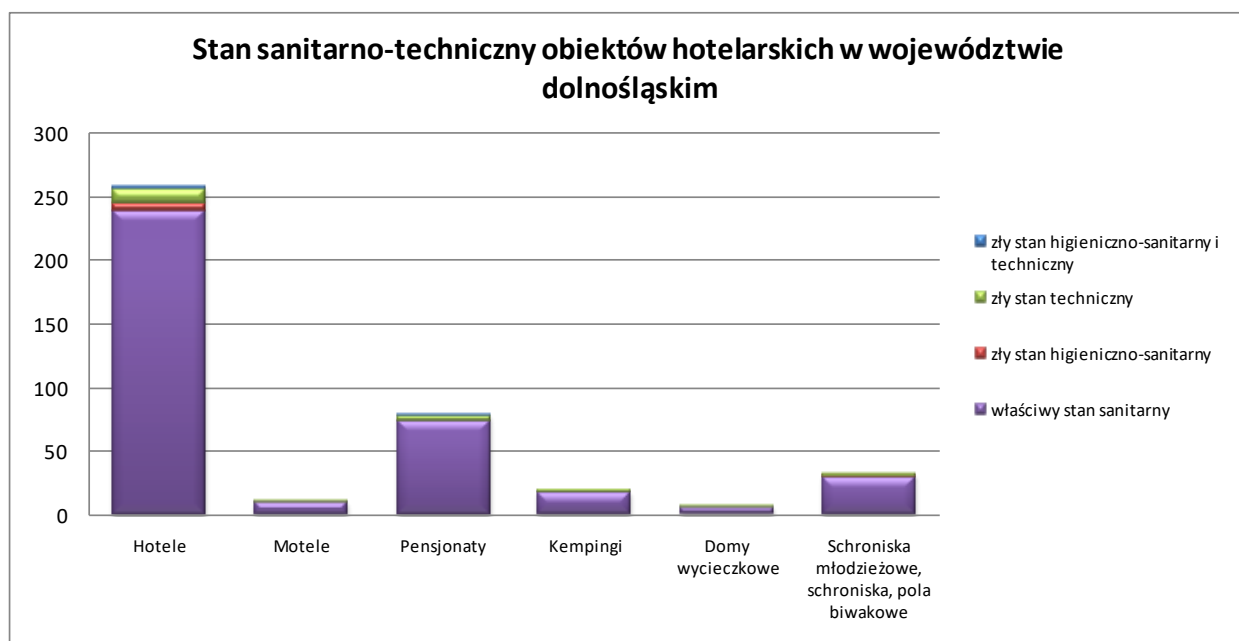

6.16 INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 1288 obiektów z tej grupy (m.in. ośrodki wypoczynkowe i szkoleniowe, pokoje gościnne, hotele pracownicze, hostele, gospodarstwa agroturystyczne). Skontrolowano 811 obiektów (63%). Przeprowadzono 1 006 kontroli sanitarnych. Wydano 70 decyzji podstawowych.

Zły stan techniczny stwierdzono w 67 obiektach (8% skontrolowanych). Stwierdzone uchybienia to zniszczone, zawilgocone ściany i sufity pomieszczeń noclegowych, korytarzy komunikacyjnych oraz pomieszczeń gospodarczych, uszkodzone powierzchnie podłóg oraz trudne do utrzymania w czystości powierzchnie wykładzin w pokojach i korytarzach, zły stan techniczny mebli. Zły stan higieniczno-sanitarny stwierdzono w 13 przypadkach. Najczęściej stwierdzane uchybienia z tej grupy to: brudne muszle klozetowe i umywalki, grzejniki centralnego ogrzewania, kratki wentylacyjne, punkty świetlne, brudna pościel na łóżkach, brudna podłoga za łóżkami oraz zaśmiecony teren wokół budynków. Za zły stan higieniczno-sanitarny na osoby winne zaniedbań nałożono 15 mandatów na łączną kwotę 2 900zł.

6.17 PORÓWNANIE STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW HOTELARSKICH

6.18 ZAKŁADY FRYZJERSKIE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 2041 zakładów fryzjerskich. W 2013 r. skontrolowano 1489 zakładów (73%), przeprowadzając 1654 kontrole sanitarne. Ogółem zły stan sanitarny/techniczny/higieniczny stwierdzono w 33 obiektach (2%) z tej grupy. Wydano 38 decyzji podstawowych.

W większości skontrolowanych obiektów pomieszczenia zakładów utrzymane były w należyтым stanie porządkowym. Obiekty posiadały dostateczne zapasy środków czystościowych i były sprzątane na bieżąco. Postępowanie z bielizną czystą i brudną było prawidłowe. Bielizna czysta przechowywana była w zamkniętych, wydzielonych szafkach, natomiast bielizna brudna odkładana do pojemników plastikowych i na bieżąco zabierana

do prania. W każdym przypadku bielizna prana była poza zakładem. Zaopatrzenie ilościowe i jakościowe w wodę nie budziło zastrzeżeń, zapewniono dopływ bieżącej ciepłej wody. Ścieki z zakładów odprowadzane są do sieci kanalizacyjnych, z wyjątkiem nielicznych zakładów odprowadzających nieczystości ciekłe do zbiornika bezodpływowego. Najczęściej występujące uchybienia sanitarno-techniczne to: brudne, zawilgocone ściany i sufity pomieszczeń, brak właściwej wentylacji pomieszczeń, zniszczona stolarka drzwiowa i okienna, brak procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi, ubytki w kaflach ściennych, brak środka do dezynfekcji narzędzi i urządzeń. Stan sanitarny większości zakładów fryzjerskich nie zmienił się w stosunku do 2012 r. i należy go ocenić jako dobry.

6.19 ZAKŁADY KOSMETYCZNE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 882 zakłady kosmetyczne. W roku 2013 skontrolowano 602 zakłady (68%). Przeprowadzono 734 kontrole sanitarne. Nieprawidłowości stwierdzono w 17 obiektach (3%). W związku ze stwierdzonymi uchybieniami właściwi miejscowo PPIS wydali 7 decyzji podstawowych lub podjęli inne działania celem usunięcia uchybień. Na osoby odpowiedzialne nałożono 9 mandatów karnych na łączną kwotę 1150zł. Najczęściej występujące nieprawidłowości związane były, m.in., z brakiem opracowanych procedur postępowania ze sprzętem poddawanyemu sterylizacji, brakiem szaf zapewniających segregację odzieży własnej i ochronnej pracowników, stosowaniem kosmetyków po terminie trwałości, brakiem opracowanych procedur dezynfekcyjnych.

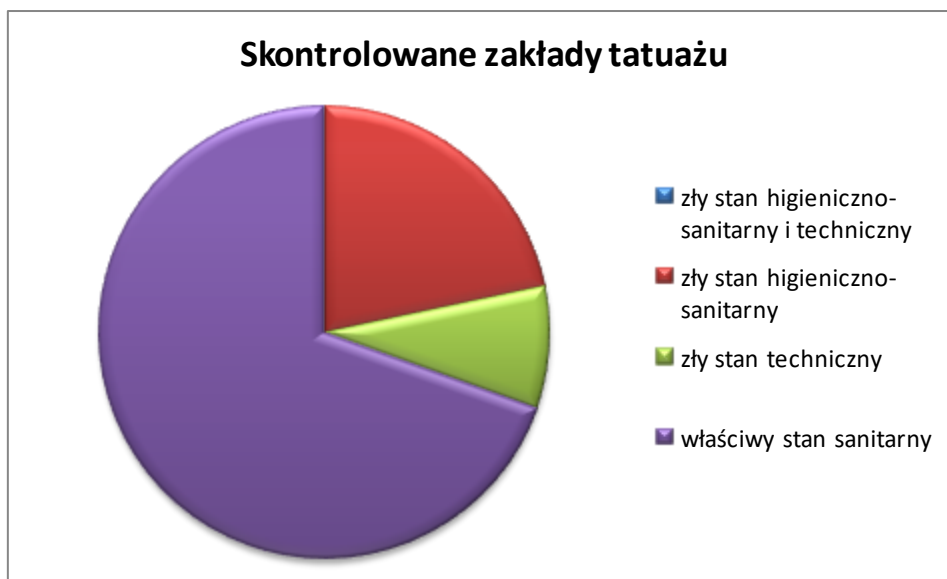
W okresie sprawozdawczym nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z odpadami zarówno komunalnymi jak i niebezpiecznymi. Odpady niebezpieczne w miejscach powstawania gromadzono w typowych pojemnikach o sztywnych ściankach, odpornych na działanie wilgoci i przekłucie. Do czasu odbioru przechowywano je w wydzielonych miejscach. Odbiór odpadów z zakładów następował po telefonicznym zgłoszeniu odbiorcy. Stan sanitarny zakładów kosmetycznych nie zmienił się w porównaniu z rokiem 2012.

6.20 ZAKŁADY TATUAŻU

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajdują się 26 zakładów tatuażu. Zakłady działają, m.in., na terenie powiatów wrocławskiego, wałbrzyskiego, legnickiego, zgorzeleckiego, świdnickiego, lubińskiego, kamiennogórskiego, kłodzkiego. W roku 2013 skontrolowano 23 zakłady (88%). Przeprowadzono 27 kontroli sanitarnych. Ogółem zły stan sanitarny/techniczny/higieniczny stwierdzono w 7 obiektach (30%) z tej grupy. Wydano 3 decyzje podstawowe. Stwierdzone uchybienia dotyczyły, m.in., braku oznakowania pakietów z kolczykami po sterylizacji, brak prawidłowej etykiety na tuszu do tatuażu, braku procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi.

Narzędzia wielokrotnego użytku, po zabiegach były dezynfekowane, następnie myte, pakietowane i poddawane sterylizacji w autoklawach. Procesy sterylizacji kontrolowano raz na kwartał wskaźnikami biologicznymi, a każdy wsad - wskaźnikami chemicznymi, które przechowuje się przez okres sześciu miesięcy. Odpady niebezpieczne gromadzone były w zamykanych pojemnikach (igły) lub w pojemnikach wyłożonych workiem foliowym koloru czerwonego (rękawiczki, gaziki). Do chwili odbioru przez uprawnioną firmę, odpady przechowywano w wydzielonej lodówce.

6.21 ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ

Ogółem w ewidencji PSSE znajduje się 450 zakładów odnowy biologicznej. W 2013 roku skontrolowano 300 zakładów (67%) pod względem sanitarnym i technicznym. Przeprowadzono 324 kontrole sanitarne. Ogółem zły stan sanitarny/techniczny/higieniczny stwierdzono w 7 obiektach (2%) z tej grupy. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 4 decyzje podstawowe ze względu na zły stan techniczny. Za uchybienia higieniczno-sanitarne nałożono 4 mandaty karne na łączną kwotę 700zł.

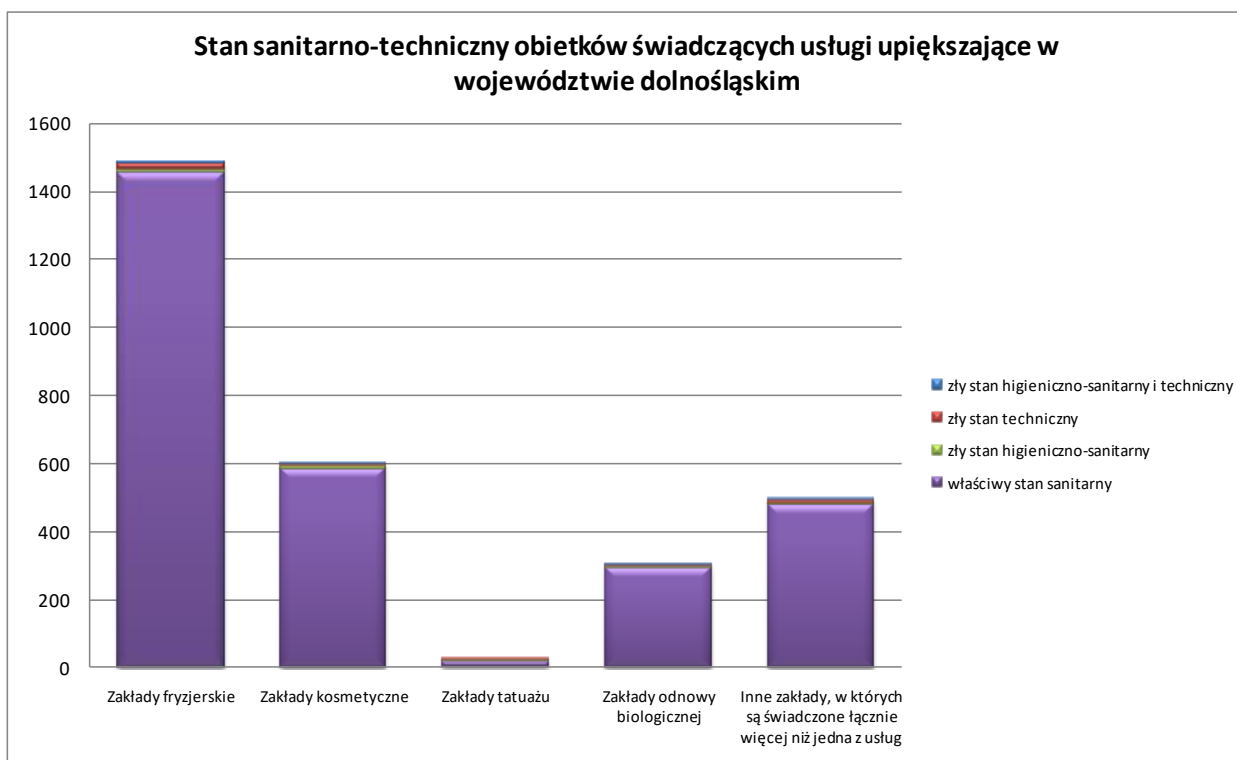
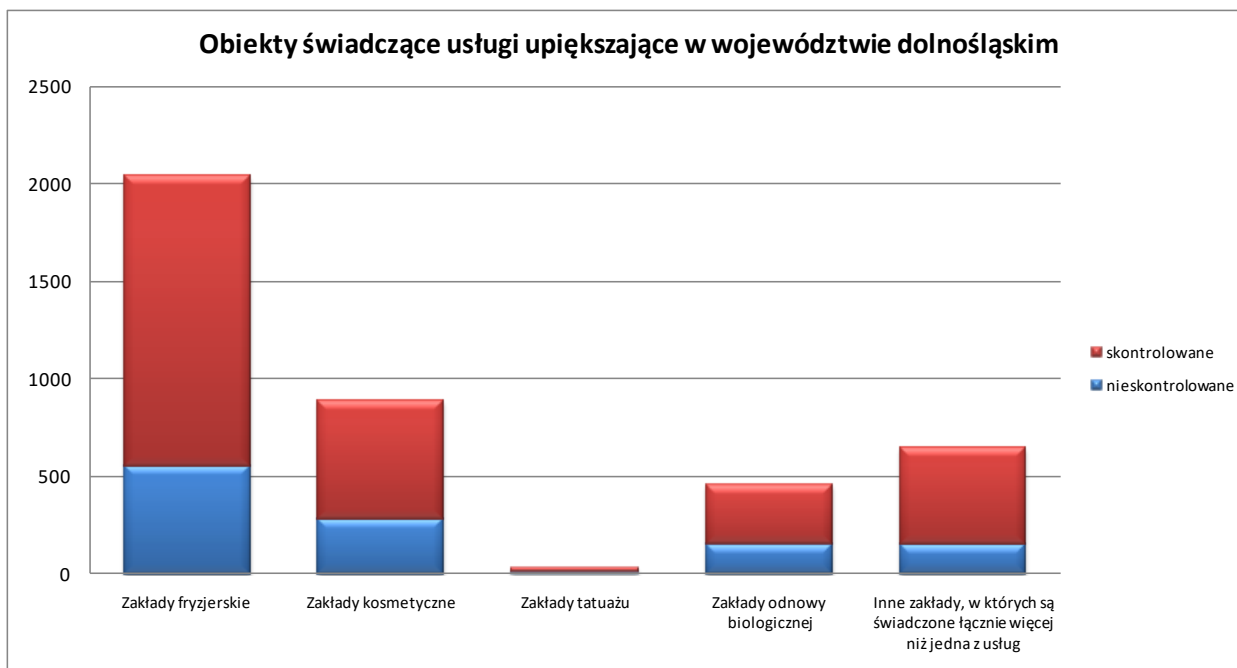
Obiekty posiadały sprzęt porządkowy w dobrym stanie technicznym oraz dostateczne zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Nie stwierdzano również nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, odprowadzania ścieków oraz postępowania z odpadami. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Dezynfekcja łóżek przeprowadzana była po każdym kliencie. Solaria posiadają odpowiednią wentylację mechaniczną.

Stwierdzone uchybienia to, m.in: przeterminowane środki dezynfekcyjne, zacieki na suficie w pomieszczeniu sanitarnym, zniszczona tapicerka na przyrządach do ćwiczeń. Stan sanitarny obiektów z tej grupy jest zadowalający.

6.22 ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 647 obiektów z tej grupy. W roku 2013 skontrolowano 499 zakładów (77%). Przeprowadzono 550 kontroli sanitarnych. Ogółem zły stan sanitarny/techniczny/higieniczny stwierdzono w 22 obiektach (4,4%) z tej grupy. Wydano 19 decyzji podstawowych oraz nałożono 19 mandatów karnych na łączną kwotę 3 200zł. W większości obiektów są dostateczne zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Nie stwierdzano również nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, odprowadzania ścieków oraz postępowania z odpadami. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Stan sanitarno-techniczny i porządkowy obiektów w tej grupie nie uległ zasadniczym zmianom w stosunku do roku ubiegłego.

6.23 PORÓWNANIE STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE

6.24 USTĘPY PUBLICZNE

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego znajduje się 153 ustępy publiczne. W 2013 roku skontrolowano 143 obiekty (93%), przeprowadzając 291 kontroli sanitarnych obiektów. Wydano 11 decyzji podstawowych w związku ze złym stanem technicznym w 11 obiektach (8%).

Stwierdzone usterki techniczne to: wyeksploatowana armatura sanitarna, zniszczone powłoki malarskie na ścianach i sufitach, niesprawne oświetlenie.

Zły stan higieniczno-porządkowy stwierdzono w 1 ustępie publicznym. Zarządcę obiektu ukarano mandatem karnym w wysokości 100 zł.

6.25 CMENTARZE, DOMY PRZEDPOGRZEBOWE, EKSHUMACJE

Na terenie województwa, wg ewidencji PSSE, zlokalizowanych jest 857 cmentarzy. W 2013 r. skontrolowano 285 obiektów (33%), przeprowadzono 309 kontroli. W większości przypadków tereny cmentarzy były prawidłowo zagospodarowane i utrzymywane w należytym stanie sanitarnym.

Według ewidencji PSSE na terenie województwa zlokalizowane są 104 domy przedpogrzebowe. W 2013 r. skontrolowano 86 obiektów (83%). W większości przypadków stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń. Obiekty zaopatrywane były w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości, z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzono do sprawnie działających sieci kanalizacji miejskiej. Odpady komunalne i niebezpieczne systematycznie były odbierane przez specjalistyczne firmy. Sprzątanie i dezynfekcja przeprowadzane były na bieżąco. Zaopatrzenie w środki czystościowe i dezynfekcyjne było wystarczające. Pomieszczenia do przechowywania zwłok zabezpieczone były przed dostępem osób nieuprawnionych oraz gryzoni i owadów. Pomieszczenia posiadają wentylację grawitacyjną, a pomieszczenia chłodni - wentylację mechaniczną. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania wentylacji.

Ekshumacje były dokonywane po uprzednim uzyskaniu zezwolenia PPIS w formie decyzji administracyjnej. Decyzje wydawano na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego. Ekshumacje odbywały się we wczesnych godzinach rannych. Pracownicy przeprowadzający ekshumacje zabezpieczeni byli w niezbędne środki ochrony osobistej. Postępowanie z odzieżą ochronną po wykonaniu ekshumacji było prawidłowe. Doły po ekshumacji poddawano dezynfekcji. W 2013 r. PPIS wydali 2436 decyzji zezwalających na przeprowadzenie ekshumacji, dochowanie i przewóz zwłok.

7 PODMIOTY LECZNICZE

7.1 SZPITALA

Według ewidencji PSSE w 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 77 szpitali. Przeprowadzono 198 kontroli sanitarnych tych obiektów.

Zły stan sanitarny stwierdzono w 15 szpitalach. Uchybienia sanitarno-techniczne odnotowano m.in. w:

- Głogowskim Szpitalu Powiatowym Sp. z o. o. przy ul. Kościuszki 15 w Głogowie,
- Powiatowym Zespole Szpitali przy ul. Armii Krajowej 1 w Oleśnicy,
- Dolnośląskim Szpitalu Specjalistycznym im. T. Marciniaka - Centrum Medycyny Ratunkowej przy ul. Traugutta 116 i ul. Wiśniowej 36 we Wrocławiu,
- Dolnośląskim Centrum Chorób Płuc przy ul. Grabiszyńskiej 105 we Wrocławiu,
- Szpitalu Specjalistycznym im. Falkiewicza przy ul. Warszawskiej 2 we Wrocławiu,
- SPZOZ Gminnym Szpitalu przy ul. Szpitalnej 16 w Bogatyni (powiat zgorzelecki).

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły głównie złego stanu sanitarno-technicznego sufitów, ścian i podłóg w pomieszczeniach ww. obiektów oraz braku właściwej wentylacji w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych. Ponadto stwierdzono brak izolatek, brak śluz umywalkowo-fartuchowych i szatniowych, brak pomieszczeń do mycia i dezynfekcji aparatury i sprzętu medycznego, brak pomieszczeń porządkowych, zniszczony sprzęt meblowy.

W celu dostosowania obiektów do wymogów przepisów prawa, w wielu szpitalach prowadzone są prace remontowe. Trudności w dostosowaniu szpitali do wymagań określonych w przepisach, w dużej mierze wynikają z faktu, że większość szpitali mieści się w starych budynkach (nierzadko wpisanych do ewidencji zabytków), co wiąże się z brakiem funkcjonalności tych obiektów i brakiem możliwości technicznych do przeprowadzenia niezbędnej modernizacji.

Szpitala zaopatrywane są głównie w wodę z wodociągów sieciowych. W nielicznych obiektach, np. w: Szpitalu Powiatowym w Miliczu, Regionalnym Szpitalu Specjalistycznym „Latawiec” w Świdnicy, NZOZ w Kamiennej Górze, podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są własne ujęcia wody. Część szpitali posiada rezerwowe ujęcia wody, np.: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny przy ul. Kamińskiego we Wrocławiu, Szpital Powiatowy ZOZ w Kłodzku; Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Legnicy. Szpitale, które nie posiadają rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę w razie awarii korzystają z wody dostarczanej beczkowozami.

W obiektach, w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego nad jakością wody, zostały pobrane próbki wody do badań laboratoryjnych. Obecność ponadnormatywnej ilości bakterii z rodzaju *Legionella* sp. w próbkach wody ciepłej stwierdzono m.in. w:

- Szpitalu „Bukowiec” - Powiatowe Centrum Zdrowia Sp. z o.o. przy ul. Sanatoryjnej 15 w Kowarach (powiat jeleniogórski),
- Dolnośląskim Szpitalu Specjalistycznym im. T. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej przy ul. Wiśniowej 36 we Wrocławiu,
- Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym przy ul. Kamińskiego 73a we Wrocławiu.

W stosunku do ww. obiektów właściwi miejscowo PPIS prowadzą postępowanie administracyjne.

We wszystkich szpitalach realizowane są procedury postępowania z bielizną brudną i czystą. W obiektach opracowano procedury i instrukcje dotyczące postępowania z odpadami

medycznymi. Odpady medyczne przekazywane są bezpośrednio do spalarni lub innych zakładów zajmujących się ich unieszkodliwianiem. Nieprawidłowości w zakresie postępowania z odpadami odnotowano w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1 we Wrocławiu, ul. Curie-Skłodowskiej 50/52 i ul. Bujwida 44 oraz w Szpitalu Specjalistycznym im. A. Falkiewicza we Wrocławiu, ul. Warszawska 2. Stwierdzone uchybienia to m.in. brak odpowiednich pomieszczeń do magazynowania odpadów, brak miejsc do mycia i dezynfekcji środków transportu odpadów, brak pełnego oznakowania na opakowaniach z odpadami zakaźnymi oraz przekroczenie dopuszczalnego czasu przechowywania odpadów.

Ponadto w 2013 r. na terenie miasta Wrocław uruchomiono 4 szpitale jednodniowe:

- Polskie Centrum Zdrowia Instytut Medyczny Sp. z o.o. przy ul. Sienkiewicza 58-60,
- Spectrum Sp. z o.o. Ośrodek Okulistyki Klinicznej przy ul. Zaolziańskiej 4,
- Wrocławskie EYE-Laser Center Sp. z o.o. przy ul. Oławskiej 9,
- „OKO FORUM” NZOZ s.c. Elżbieta Bugajska, Mirosława Grzesińska przy ul. Legnickiej 51-53.

7.2 SZPITALA UZDROWISKOWE

Według ewidencji PSSE w 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 35 szpitali uzdrowiskowych. W obiektach przeprowadzono 25 kontroli sanitarnych. Wydano 9 decyzji administracyjnych. Przeprowadzone kontrole wykazały nieprawidłowości sanitarno-techniczne w 3 obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu lubańskiego. Stwierdzone uchybienia dotyczyły głównie złego stanu technicznego pomieszczeń - brudne ściany, zacieki na suficie, zniszczone wykładziny podłogowe oraz braku ciepłej wody w dyżurce pielęgniarek. Na skutek wykonania obowiązków decyzji PPIS w Wałbrzychu z wcześniejszych lat znacznej poprawie uległ stan sanitarno-techniczny szpitali uzdrowiskowych na terenie powiatu wałbrzyskiego, należących do Uzdrowiska Szczawno-Jedlina S.A., m.in. Szpitala Uzdrowiskowego nr 1 „Dom Zdrojowy” oraz Szpitala Uzdrowiskowego nr 4 „Pionier” w Szczawnie-Zdroju.

Szpitala uzdrowiskowe zaopatrywane są w wodę do spożycia z wodociągów sieciowych. Jedynie Zespół Profilaktyki i Rehabilitacji w Janowicach Wielkich wykorzystuje wodę z własnego ujęcia.

W 2013 r. nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie sposobu postępowania z bielizną brudną i czystą. Szpitale korzystają z usług pralni ogólnodostępnych. Przewóz bielizny odbywa się środkami transportu pralni. Szpitale posiadają opracowane instrukcje postępowania z odpadami medycznymi. Odpady przekazywane są do unieszkodliwiania uprawnionym podmiotom.

7.3 SANATORIA I PREWENTORIA

Według ewidencji psse na terenie województwa zlokalizowane są ogółem 33 sanatoria i prewentoria. W 2013 r. skontrolowano 21 obiektów z tej grupy, Sanatoria i prewentoria zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych. Z wody z własnego ujęcia korzysta jedynie uzdrowisko w Przerzeczynie-Zdroju. Jakość wody we wszystkich obiektach była dobra.

Zły stan sanitarno-technicznym stwierdzono w 4 obiektach.

Najczęściej stwierdzone uchybienia sanitarno-techniczne to zniszczone, zawilgocone ściany i sufity w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych, socjalnych, gospodarczych i ciągach komunikacyjnych. Zły stan techniczny podłóg w różnych pomieszczeniach. W związku z stwierdzonymi uchybieniami prowadzone są postępowania administracyjne. W pozostałych skontrolowanych obiektach stan sanitarny nie budzi zastrzeżeń. Postępowanie z odpadami medycznymi prowadzone jest prawidłowo. Sposób postępowania z bielizną brudną i czystą jest prawidłowy. W obiektach bieliznę pierze się we własnych pralniach lub korzysta z usług pralni ogólnodostępnych.

W wielu placówkach, pomimo problemów finansowych, realizowane są przedsięwzięcia modernizacyjno - remontowe, mające na celu poprawę stanu sanitarno - porządkowego i funkcjonalnego obiektów.

W drugim półroczu 2013 r. sanatorium „Słoneczko” w Świeradowie-Zdroju zostało wyłączone z eksploatacji ze względu na remont kapitalny.

7.4 PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa zlokalizowane są 1672 obiekty z tej grupy. Skontrolowano 1087 obiektów (65%), przeprowadzając 1610 kontroli. Jako złe pod względem sanitarnym oceniono 44 obiekty (4% skontrolowanych).

Większość obiektów zaopatrywana jest w wodę o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Złą jakość wody stwierdzono w wodociągu zaopatrującym 2 Ośrodki Zdrowia, w których woda nie odpowiadała wymaganiom fizyko-chemicznym ze względu na zawartość niklu. Przekroczenia parametrów mikrobiologicznych wody stwierdzono w 3 obiektach.

Właściwi PPIS podjął działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

Zły stan sanitarno – techniczny lub funkcjonalny stwierdzono w 26 obiektach.

Stwierdzone nieprawidłowości to m.in.:

- zły stan sanitarno-techniczny ścian, podłóg i stolarki drzwiowej,
- brak odpowiednich warunków mycia i dezynfekcji sprzętu do celów porządkowych,
- nieprawidłowe przechowywanie odzieży ochronnej oraz sprzętu porządkowego,
- niedostosowanie pomieszczeń higieniczno-sanitarnych dla osób niepełnosprawnych.

Zły stan higieniczno - sanitarny stwierdzono w 4 obiektach:

Stwierdzone uchybienia dotyczyły m.in.: nieprawidłowego przechowywania preparatów dezynfekcyjnych, braku czystości i porządku w pomieszczeniach porządkowych itp. W związku z powyższym nałożono mandat karny, wydano decyzję płatniczą oraz zalecenia usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Przeprowadzone kontrole sprawdzające dotyczące złego stanu sanitarno-porządkowego obiektów wykazały wykonane zaleceń.

W większości zakładów używano bielizny i podkładów jednorazowego użytku. Po użyciu bielizna traktowana była jako odpad medyczny, gromadzona w prawidłowych warunkach i przekazywana do utylizacji firmom specjalistycznym. W przypadku stosowania bielizny wielorazowego użytku zapewniono warunki do przechowywania bielizny brudnej. Bielizna wielorazowego użytku prana jest w pralniach własnych lub oddawana do pralni zewnętrznych.

W zakresie gospodarki odpadami medycznymi w podmiotach zostały opracowane procedury postępowania z odpadami medycznymi, mają zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami odbierającymi odpady.

7.5 STACJE DIALIZ

Na terenie województwa dolnośląskiego działa 16 stacji dializ. W 2013 roku przeprowadzono 18 kontroli tych obiektów. Skontrolowane stacje dializ są w dobrym stanie sanitarno-technicznym i porządkowym. Przestrzegane są procedury sprzątanania i dezynfekcji pomieszczeń. Stacje dializ mają opracowane procedury postępowania mające na celu zapobieganie zakażeniom przenoszonym przez krew. W procesie dializoterapii stosowany jest sprzęt jednorazowego użytku, traktowany po użyciu jako odpad medyczny. W skontrolowanych obiektach postępowanie z odpadami medycznymi było zgodne z obowiązującymi zasadami i procedurami. Wytwarzane odpady medyczne zbierane były selektywnie w miejscach ich powstawania, tj. w salach dializacyjnych i gabinetach zabiegowych. Pojemniki i worki z odpadami były właściwie oznakowane. W stacjach dializ używana jest bielizna jednorazowego użytku, która po zakończeniu zabiegu traktowana jest jak odpad medyczny. Podczas kontroli zapasy bielizny były wystarczające, przechowywano ją w sposób prawidłowy, w wydzielonych i opisanych szafach w gabinetach oraz w magazynkach podręcznych. Bielizna pościelowa i koce wykorzystywane przez dializowanych pacjentów przydzielane są imiennie dla każdego z pacjentów. Bieliznę wielokrotnego użytku prano w pralniach przyszpitalnych lub pralniach ogólnodostępnych. Ponadto nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wentylacji pomieszczeń. Wszystkie obiekty wyposażone są w stacje uzdatniania wody.

7.6 PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIELEŃNIAREK I POŁOŻNYCH

Na terenie województwa dolnośląskiego działa 6241 praktyk lekarskich i 250 praktyk pielęgniarek i położnych, w tym:

- indywidualnych praktyk lekarskich - 1958,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich - 4238,
- grupowych praktyk lekarskich – 45,
- indywidualnych praktyk pielęgniarek - 202,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk pielęgniarek - 21,
- grupowych praktyk pielęgniarek – 27.

Skontrolowano ogółem 1428 obiektów z tej grupy (22%). Obiekty zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych o dobrej jakości. Podczas przeprowadzania kontroli sanitarnych istotnych uchybień nie stwierdzono. W gabinetach stomatologicznych sterylizacja prowadzona jest w autoklawach, stosowane są chemiczne testy kontroli sterylizacji. Narzędzia pakowane są w rękawy papierowo-foliowe oznaczone datą sterylizacji i datą ważności. We wszystkich prywatnych gabinetach lekarskich wzmożony został nadzór nad gospodarką odpadami medycznymi. W większości obiektów prowadzona jest segregacja odpadów w miejscu ich powstawania. Odpady medyczne gromadzone są w workach foliowych, odpady o ostrych końcówkach wkładane są do jednorazowych, plastikowych pojemników, odpornych na przekłucie i przemoczenie. Odpady medyczne do czasu ich odbioru przechowywane są w wydzielonych chłodnych miejscach. Właściciele/użytkownicy gabinetów mają zawarte umowy na odbiór odpadów przez firmy posiadające odpowiednie zezwolenia. Przy wykonywaniu świadczeń medycznych jest używana bielizna jednorazowego użytku, która przekazywana jest po użyciu do utylizacji. Placówki stosujące bieliznę wielokrotnego użytku korzystają z usług pralniczych wyspecjalizowanych firm. Odzież ochronną pracownicy piorą we własnym zakresie. Bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych szafkach, w gabinetach.

W grupie indywidualnych praktyk pielęgniarskich większość to gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej w szkołach oraz praktyki prowadzące działalność w zakresie

pielęgniarstwa środowiskowo – rodzinnego. W przypadku praktyk pielęgniarskich środowiskowo-rodzinnych usługi medyczne wykonywane są w środowisku domowym pacjenta przy użyciu sprzętu jednorazowego użytku. Stosowana jest wyłącznie bielizna jednorazowego użytku. W trakcie przeprowadzonych kontroli w 2013 r. nieprawidłowości stwierdzono w 15 obiektach.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieprawidłowych warunków do przechowywania odpadów medycznych, braku procedur zapobiegających zakażeniom, i chorobom zakaźnym oraz braku urządzenia chłodniczego do przechowywania odpadów medycznych, zły stan techniczny ścian i wentylacji, zły stan techniczny fotela w gabinecie stomatologicznym. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano stosowne zalecenia pokontrolne.

7.7 ZAKŁADY OPIEKUŃCZO-LECZNICZE I PIELĘGNACYJNO-OPIEKUŃCZE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa zlokalizowane jest 36 zakładów opiekuńczo-lecznicze i 16 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych. W 2013 r. skontrolowano 30 zakładów opiekuńczo-leczniczych i 12 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych. Przeprowadzono łącznie 65 kontroli obiektów z tej grupy. Kontrole obejmowały sprawdzenie stanu sanitarno-technicznego obiektów, zaopatrzenie w wodę, zaopatrzenie w środki dezynfekcyjne i ich stosowanie, postępowanie z odpadami medycznymi i komunalnymi, postępowanie z bielizną czystą i brudną, utrzymanie stanu bieżącej czystości i porządku w obiektach oraz ich otoczenia.

W trakcie przeprowadzonych kontroli w 2013 r. nieprawidłowości stwierdzono w 9 obiektach pod względem technicznym i w 1 pod względem higieniczno-sanitarnym. Stwierdzone nieprawidłowości to, m.in., niewłaściwy stan techniczny ścian, podłóg, mebli, brak brudownika, nieprawidłowe przechowywanie odpadów medycznych, brak przeglądu wentylacji, zły stan techniczny ścian, sufitów oraz podłóg. W pomieszczeniach magazynowych, w których przechowywana jest brudna bielizna, brak opracowanych procedur na wypadek wystąpienia chorób zakaźnych, brak oznakowania pojemników na odpady o ostrych końcówkach i krawędziach, niewłaściwy transport bielizny czystej.

7.8 HOSPICJA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 4 hospicja. W 2013 roku przeprowadzono 3 kontrole tych obiektów. W 1 obiekcie, tj. hospicjum przy ul. Jeleniogórskiej 14 w Kowarach (powiat jeleniogórski) stwierdzono nieprawidłowości dotyczące transportu bielizny czystej oraz stanu sanitarno-technicznego ścian w ciągu komunikacyjnym. W związku z powyższym PPIS w Jeleniej Górze wszczął postępowanie administracyjne. W pozostałych obiektach nie odnotowano nieprawidłowości. W zakładach ściśle przestrzega się instrukcji postępowania z odpadami, w tym z odpadami medycznymi. Postępowanie z bielizną czystą i brudną prowadzone jest zgodnie z procedurami. Pranie bielizny odbywało się na zlecenie w pralniach ogólnodostępnych. Placówki hospicyjne zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych, a woda odpowiadała wymaganiom jakościowym wody do spożycia przez ludzi. W jednym przypadku, tj. w hospicjum w Będkowie (powiat trzebnicki) stwierdzono złą jakość wody ciepłej wody ze względu na nadmierną ilość bakterii *Legionella sp.* Wydano 1 decyzję podstawową, 1 obciążającą opłatą oraz 1 decyzję prolongując termin wykonania obowiązku do 28.12.2013 r. Nieprawidłowości zostały usunięte.

8 STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU

8.1 PRZEJŚCIA GRANICZNE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 2 lotnicze przejścia graniczne - we Wrocławiu i w Jeleniej Górze. W czasie kontroli obiektów nie stwierdzono uchybień sanitarno-technicznych. W 2013 roku zostało zlikwidowane przejście graniczne przy porcie lotniczym Aeroklubu Zagłębia Miedziowego w Lubinie.

8.2 DWORCE I STACJE KOLEJOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 127 obiektów zaliczanych do tej grupy. Przeprowadzono 159 kontroli.

Stan sanitarno-techniczny wielu obiektów z tej grupy nadal jest niezadowalający.

Zły stan techniczny stwierdzono, m.in., na dworcach kolejowych w Chojnowie (powiat legnicki), w Miliczu (powiat milicki) oraz na stacjach kolejowych w Lwówku Śląskim (powiat lwówecki), w Jelczu Laskowicach (powiat oławski), w Żarowie (powiat świdnicki) i na stacji PKP Wałbrzych - Główny.

Stwierdzone nieprawidłowości to, m.in.: niewłaściwy stan sanitarno-techniczny ścian i sufitów w pomieszczeniach (np. w tunelu bocznym powierzchnie ścian miejscami zawilgocone, łuszcząca się farba), niewłaściwy stan techniczny przejścia pod torami (np. brak szyb oraz pęknięte szyby w wiacie tunelu) oraz szafek odzieżowych i posadzki w przedsionku zaplecza sanitarno-higienicznego dyżurnego ruchu. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami właściwi miejscowo PPIS wydali 23 decyzje administracyjne, w tym 6 podstawowych. Część z nich została wykonana w 2013 r., pozostałe są w trakcie realizacji. Za stwierdzone uchybienia porządkowe nałożono 3 mandaty karne na łączną kwotę 300zł.

W dwóch przypadkach, tj. na stacji w Strzelinie (powiat strzeliński) oraz na stacji w Smolcu (powiat wrocławski) stwierdzono niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy. W niektórych obiektach przeprowadzono prace remontowe i modernizacyjne, np. na Stacji PKP Wałbrzych Miasto przeprowadzono kapitalny remont budynku dworca. Obecnie prowadzony jest również kompleksowy remont dworca w Legnicy. W I półroczu 2013 r. wyremontowano część hali dworca z kasami biletowymi, którą udostępniono podróżnym. Zakończenie wszystkich prac remontowych na dworcu przewidziane jest w 2014 r. W dalszym ciągu toczy się postępowanie administracyjne dotyczące stanu sanitarno-technicznego, m.in.: peronów i wiat na stacji PKP w Węglińcu (powiat zgorzelecki), dworca PKP w Legnicy i stacji PKP w Lwówku Śląskim.

8.3 DWORCE AUTOBUSOWE

Według ewidencji organów PIS na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 20 dworców autobusowych. Przeprowadzono 32 kontrole. Wydano 6 decyzji administracyjnych, w tym 2 podstawowe. Ogólnie stan sanitarno-techniczny dworców autobusowych w województwie dolnośląskim ocenia się jako dobry. Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono na dworcu autobusowym w Górze (powiat górowski), w Nowej Rudzie (powiat kłodzki) oraz w Środzie Śląskiej (powiat średzki). Nieprawidłowości dotyczyły złego stanu ścian i sufitów w pomieszczeniach oraz nawierzchni dworca i zadaszenia peronów.

W I półroczu 2013 r. zlikwidowany został jedyny dworzec autobusowy w powiecie zgorzeleckim - dworzec w Zgorzelcu. W sierpniu 2013 r. na dworcu autobusowym w Miliczu (powiat milicki) został oddany do użytku nowy peron odjazdowy dla autobusów i poczekalnia dla podróżnych wraz z zapleczem sanitarnym.

8.4 WIATY PRZYSTANKOWE

W 2013 r. przeprowadzono 327 kontroli wiat przystankowych. Wydano 15 decyzji administracyjnych, w tym 4 podstawowe. Stan sanitarny większości obiektów w porównaniu do roku ubiegłego nie zmienił się. Wnętrza wiat oraz ich otoczenie sprzątane było na bieżąco. Przystanki wyposażone były w kosze na odpadki, które systematycznie opróżniano. Okresowo dokonywano niezbędnych napraw i malowania.

Zły stan techniczny wiat przystankowych stwierdzono m.in. w: powiecie bolesławieckim, jeleniogórskim, kamiennogórskim, lwóweckim, strzebińskim, trzebnickim, wałbrzyskim, wołowskim, wrocławskim, zgorzeleckim. Stwierdzone uchybienia to, m.in.: brak szyb oraz zniszczone ławki i części konstrukcyjne wiat.

Zły stan higieniczno-porządkowy obiektów tej grupy stwierdzono m.in. w powiecie wrocławskim, wałbrzyskim, ząbkowickim. Stwierdzone uchybienia to m.in. brudne konstrukcje metalowe wiat, brudne tablice informacyjne oraz zaśmiecone wnętrza i otoczenie. W powiecie ząbkowickim na przystanku autobusowym w Złotym Stoku przy ul. Kłodzkiej stwierdzono brak oznakowania informującego o zakazie palenia wyrobów tytoniowych, za co właściciela obiektu ukarano mandatem karnym w wysokości 150zł.

8.5 PORTY LOTNICZE

Na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 2 porty lotnicze: we Wrocławiu i w Lubinie. W 2013 r. skontrolowano oba obiekty, przeprowadzając 4 kontrole. Stan sanitarno-techniczny obiektów nie budził zastrzeżeń. W obu obiektach wydzielono poczekalnie dla podróżnych, węzły sanitarne, oddzielne dla personelu i podróżnych, pomieszczenia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej. Wydzielono także pomieszczenia sanitarne dla osób chorych lub podejrzanych o zachorowanie na chorobę zakaźną o znaczeniu epidemicznym. W obiektach przygotowane są schematy postępowania w sytuacjach kryzysowych, dotyczących podejrzenia lub wystąpienia ataku bioterrorystycznego lub choroby zakaźnej o znaczeniu epidemicznym.

8.6 PRZYSTANIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 2 przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych, zlokalizowane we Wrocławiu i w Urazie (powiat trzebnicki). Przeprowadzono 3 kontrole. Stan sanitarny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

8.7 ŚRODKI TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO

W 2013 roku na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 860 środków transportu osobowego, w tym:

- 418 autobusów komunikacji publicznej,
- 30 autobusów turystycznych,
- 81 tramwajów,

- 47 wagonów w pociągach (EUROCITY, INTERCITY, ekspresowe i pospieszne i inne),
- 5 statków i promów pasażerskich żeglugi śródlądowej,
- 43 samochody do przewozu chorych,
- 193 samochody do przewożenia zwłok i szczątków ludzkich,
- 27 samochodów do przewozu bielizny,
- 16 innych środków transportu.

Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono w 216 (25%) środkach transportu.

W skontrolowanych 47 wagonach pociągów: EUROCITY, INTERCITY, ekspresowych, pospiesznych i innych najczęściej stwierdzone usterki techniczne i uchybienia sanitarne to: zniszczona armatura sanitarna, wykładzina podłogowa, brak w ubikacjach mydła w płynie, zabrudzone wykładziny i zabrudzone stoliki w przedziałach.

Zły stan techniczny stwierdzono w 13 tramwajach (16% skontrolowanych). Odnotowane uchybienia to: brudne podłogi, brudne szyby okienne i drzwiowe wewnątrz wozów i na zewnątrz, brudne śmietniczki oraz siedziska tapicerowane.

W 121 autobusach komunikacji publicznej (29%) stwierdzono zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny. Występujące nieprawidłowości to: brudne, zaśmiecone podłogi i schody wejściowe do pojazdu, brudne zagłówki, zniszczona tapicerka siedzeń, zniszczone listwy mocujące siedziska, brudne zasłony, brudne szyby, brudna karoseria pojazdów, liczne ślady korozji na elementach metalowych (drzwi, mocowanie siedzeń), uszkodzone zagłówki. Prace związane z utrzymaniem czystości i właściwego stanu techniczno-sanitarnego autobusów i tramwajów prowadzone są na terenie zajezdni lub innego zaplecza technicznego. Zapasy środków czystości i dezynfekcyjnych były wystarczające.

Samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich są trwale oznakowane w sposób wskazujący na ich przeznaczenie, posiadają kabinę kierowcy odizolowaną od części przeznaczonej na umieszczenie zwłok ludzkich. Posiadają zabezpieczenie przed przesuwaniem się trumny lub pojemnika na zwłoki oraz wyposażone są w podłogę w części przeznaczoną na umieszczenie trumny wykonaną z materiałów łatwo zmywalnych i odpornych na działanie środków dezynfekujących. Wszystkie skontrolowane pojazdy posiadały wydzielone miejsce na przechowywanie środków dezynfekcyjnych i sprzętu porządkowego i jednorazowych rękawic ochronnych. Stan sanitarny wszystkich obiektów nie budził zastrzeżeń.

Wyposażenie karetek w sprzęt jednorazowy, środki ochrony osobistej oraz preparaty dezynfekcyjne jest odpowiednie do ilości udzielnych świadczeń. Stosowana jest tylko bielizna jednorazowego użytku. Brudna bielizna oddawana jest do utylizacji wspólnie z innymi odpadami medycznymi. Zrezygnowano z koców i poduszek wielokrotnego użytku na rzecz jednorazowych koców termicznych. Postępowanie z odpadami medycznymi zgodne jest z opracowaną procedurą z uwzględnieniem kategorii i segregacji odpadów w miejscu ich wytwarzania. Odpady z karetek przenoszone są do zbiorczego pojemnika umieszczonego w wydzielonym pomieszczeniu, wyposażonym w lodówkę do przechowywania odpadów medycznych. Odbierane są przez wyspecjalizowaną firmę. Na terenie baz pogotowia wydzielone są stanowiska do mycia i dezynfekcji samochodów.

9 OCHRONA PRZED PROMIENIOWNIEM JONIZUJĄCYM I NIEJONIZUJĄCYM

9.1 PRACOWNIE RENTGENOWSKIE

W roku 2013 realizowano zadania wynikające z obowiązków nadzorowanych z zakresu ochrony radiologicznej w placówkach służby zdrowia. Były to kontrole sanitarne – zgodnie z harmonogramem oraz odbiory nowych aparatów rentgenowskich. W zakresie odbiorów, przeważały aparaty stomatologiczne do zdjęć wewnątrzustnych punktowych. Wykonano również pomiary wybranych parametrów fizycznych aparatów rentgenowskich, mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo pacjentów poddawanych badaniom radiologicznym. W dalszym ciągu dokonuje się modernizacja istniejących pracowni rentgenodiagnostycznych, głównie poprzez wprowadzanie systemów cyfrowych lub ucyfrowionych otrzymywania i archiwizowania wyników badań. W placówkach służby zdrowia postępuje dalszy proces budowy i doskonalenia systemów zarządzania jakością usług medycznych związanych z wykorzystaniem promieniowania jonizującego. W odniesieniu do pracowników jednostek, realizowano obowiązek prowadzenia szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej pacjentów.

Firmy prowadzące szkolenia na podstawie zezwoleń wydanych przez GIS, działają w tym zakresie w sposób systematyczny, organizując szkolenia na terenie miasta raz na kwartał.

9.2 ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE

Nie przeprowadzono wspólnych kontroli z przedstawicielami Państwowej Agencji Atomistyki. Protokoły pokontrolne Państwowej Agencji Atomistyki przesyłane do Inspekcji Sanitarnej zawierały usterki natury administracyjnej. Brano udział w usuwaniu potencjalnego zagrożenia związanego z wykryciem źródła Co – 60 nieznanego pochodzenia w składzie złomu w Oławie.

9.3 PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH

Badania skażeń promieniotwórczych prowadzone w roku 2013 w artykułach żywnościowych a także stężenie radionuklidów w wodzie pitnej (w tym trytu) – pozostają na poziomie tła naturalnego.

9.4 PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pomiary rozkładu natężenia pola elektromagnetycznego wokół różnych źródeł promieniowania, przeprowadzały laboratoria akredytowane zewnętrzne.

Pomiary przeprowadzone przez oddział higieny radiacyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, dotyczyły nielicznych przypadków, w szczególności dotyczących skarg ludności na uciążliwość oraz złe samopoczucie.

Wykonane pomiary potwierdzają brak zagrożeń dla ludności w rozumieniu obowiązujących przepisów. Nie stwierdzono również rażąco złych warunków pracy przy źródłach promieniowania elektromagnetycznego.

Wykonane pomiary potwierdzają brak zagrożeń dla ludności w rozumieniu obowiązujących przepisów. Nie stwierdzono również rażąco złych warunków pracy przy źródłach promieniowania elektromagnetycznego.

10 OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU I MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniono zgodnie z ustalonymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi obowiązujące przepisy prawne.

Na podstawie danych uzyskanych w 2013 r. stwierdzono pogorszenie stanu sanitarnego kontrolowanych obiektów w stosunku do 2012 r.

Zmianę na gorszy stan sanitarny odnotowano w grupie zakładów:

- piekarnie	z 1,7%	w 2012 r.	do 2,8%	w 2013 r.
- ciastkarnie	z 0,0%	w 2012 r.	do 1,5%	w 2013 r.
- zakłady garmazeryjne	z 0,0%	w 2012 r.	do 2,0%	w 2013 r.
- młyny	z 0,0%	w 2012 r.	do 3,8%	w 2013 r.
- sklepy	z 1,7%	w 2012 r.	do 2,8%	w 2013 r.
- domy opieki społecznej	z 0,0%	w 2012 r.	do 1,39%	w 2013 r.

Natomiast poprawę stwierdzono w zakładach:

- małej gastronomii	z 1,5%	w 2012 r.	do 1,2%	w 2013 r.
- bloku żywienia w szpitalach	z 1,1%	w 2012 r.	do 0,0%	w 2013 r.

W analizowanym okresie ustalono, że w 84% zakładów wprowadzono zasady GHP/GMP, a system HACCP w 74,68% w stosunku do zakładów ujętych w rejestrach PPIS.

Wprawdzie liczby te w dalszym ciągu nie są zadawalające, to jednak należy stwierdzić, że z roku na rok następuje poprawa w tym zakresie.

Niemniej jednak niepokojący jest fakt, iż pomimo zwiększonej ilości zakładów z wdrożonymi procedurami GHP/GMP i systemem HACCP, występują nieprawidłowości w utrzymywaniu procedur i systemu.

W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego w ramach urzędowej kontroli pobierano próbki w niżej wymienionych grupach obiektów:

- produkcji żywności pobrano - 333 próbki, zdyskwalifikowano - 4,
- obrotu żywnością pobrano - 3948 próbek, zdyskwalifikowano - 140,
- żywienia zbiorowego pobrano - 97 próbek, zdyskwalifikowano - 5,
- produkcji oraz obrotu materiałami i wyrobami do kontaktu z żywnością pobrano - 62 próbki, zdyskwalifikowano - 11.

Na podstawie uzyskanych wyników badań stwierdza się, że w 2013 r. nastąpiła zdecydowana poprawa jakości zdrowotnej badanej żywności z 5,22% zdyskwalifikowanych próbek w 2012 r. do 3,4% w 2013 r.

W wyniku podjętych działań represyjnych odnotowano zmniejszoną liczbę nałożonych mandatów, jednak zwiększyła się wysokość nałożonych kwot. Znacznie zwiększyła się liczba wniosków o ukaranie przedsiębiorców z 27 w 2012 roku do 39 w analizowanym roku.

10.1 ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOSCI

W 2013 r. nadzorem objęto 1218 zakładów produkcji żywności tj. 96,5% z 1261 zarejestrowanych zakładów (w 2012 r. - 93.15 %).

W porównaniu do 2012 r. liczba obiektów z wdrożonym systemem HACCP nie uległa zmianie w stosunku do skontrolowanych.

10.2 WYTWÓRNIE LODÓW

W 2013 roku na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 56 wytwórni lodów, w których przeprowadzono 101 kontroli. Zakłady te w znacznej części zlokalizowane są przy ciastkarniach i produkcję prowadzą sezonowo.

Procesy technologiczne w większości firm są częściowo zautomatyzowane. Wśród surowców używanych do produkcji znajdują się komponenty spożywcze, np.: koncentraty lodów w proszku, pasty smakowe, lody w proszku posiadające w swoim składzie dozwolone substancje dodatkowe, takie jak emulgatory, zagęstniki, stabilizatory, aromaty, regulatory kwasowości, barwniki. Używane do produkcji surowce posiadają dokumentację potwierdzającą ich właściwą jakość zdrowotną.

We wszystkich zakładach opracowano i wdrożono zasady systemu HACCP oraz dokumentację dobrej praktyki produkcyjnej i higienicznej.

Nie mniej jednak w trakcie urzędowych kontroli stwierdzano uchybienia takie jak:

- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń,
- nieprawidłowe lub źle usytuowane szatnie,
- brak wyników badań gotowego wyrobu,
- nieprawidłowe znakowanie produkowanych lodów,
- nieprawidłowe przechowywanie surowców i półproduktów,
- zły stan sanitarny pomieszczeń zakładu i sprzętu produkcyjnego,
- niewłaściwa odzież ochronna pracowników.

Wyroby gotowe do punktów sprzedaży poza zakład produkcyjny, transportowane są specjalistycznymi środkami transportu z agregatami chłodniczymi, zapewniającymi temperatury od 0°C do - 40° C lub termosy z wkładami chłodniczymi.

W celu poprawy stanu sanitarno - technicznego i znakowania wyrobów gotowych produkowanych i wprowadzanych do obrotu prowadzono postępowanie administracyjne – wydano 20 decyzji administracyjnych, w tym 1 decyzja o zakazie wprowadzenia produktu do obrotu. Za stwierdzony nieprawidłowy stan sanitarno – higieniczny na osoby winne nałożono 4 mandaty karne w łącznej wysokości 900 zł.

Do badań laboratoryjnych pobrano 14 próbek lodów – wszystkie próbki prawidłowe.

10.3 PIEKARNIE

W 2013 r. na 386 zakładów ocenionych na podstawie arkuszy stanu sanitarnego – 11 uzyskało ocenę „niezgodny”. W roku sprawozdawczym odnotowano dalszy proces likwidacji starych zakładów, prowadzących działalność na tradycyjnych recepturach. Urzędową kontrolą obejmowano między innymi identyfikowalność produkowanej żywności, funkcjonowanie wdrożonego systemu HACCP, materiały opakowaniowe oraz ocenę znakowania żywności. W toku kontroli zbierano informacje o surowcach zawierających GMO. W części kontrolowanych zakładów stwierdzono stosowanie do produkcji pieczywa, gotowych koncentratów mieszanek chlebowych, a do pieczywa pszennego – polepszaczy, stabilizatorów oraz kwas mlekowy jako regulator kwasowości. Dozowanie substancji dodatkowych odbywa się zgodnie z instrukcją technologiczną przy użyciu odpowiedniego

sprzętu. We wszystkich zakładach jest wdrożony i utrzymywany system HACCP. Najczęściej stwierdzane uchybienia sanitarno-higieniczne to:

- zły stan techniczny powierzchni ścian, sufitów, podłóg, okien i drzwi w pomieszczeniach zakładu,
- brak zabezpieczenia przed dostępem szkodników,
- nieprawidłowy stan sanitarno – higieniczny sprzętu produkcyjnego i pomieszczeń zakładu,
- brudno utrzymane urządzenia chłodnicze oraz sprzęt pomocniczy,
- brak aktualnych orzeczeń lekarskich z badań przeprowadzonych do celów sanitarno-epidemiologicznych zatrudnionych pracowników,
- brak zapisów z czynności prowadzonych w ramach dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej,
- brak zapisów z monitoringu punktów kontrolnych,
- nieprawidłowo przechowywane (bezpośrednio na posadzce) ażurowe pojemniki z pieczywem oraz worki z mąką.
- brak do wglądu dokumentów potwierdzających udział pracowników w szkoleniach z zasad GMP/GHP i systemu HACCP,
- brak zachowania segregacji przy przechowywaniu surowców i półproduktów
- nieprawidłowa odzież ochronna pracowników.

W piekarniach sprawdzano - testem „OleoTest jakość frytury używanej do smażenia np. pączków w kierunku zawartości związków polarnych”. Próbkę była prawidłowa.

Pod koniec października 2013 r. odnotowano zatrucie pokarmowe spowodowane spożyciem tortu śmietanowego wyprodukowanego w Piekarni MARCELLO w Sycowie. W wyniku przeprowadzonych kontroli, badania próbek wyrobów gotowych oraz wymazów od pracowników stwierdzono w wyrobach z udziałem bitej śmietany wyprodukowanych w Piekarni, obecność pałeczek *Salmonella* w tym osoby zatrudnionej w piekarni w dziale deserowni stwierdzono pałeczek *Salmonella enteritidis*.

W związku z powyższym wydane zostały następujące decyzje:

- zakazu produkcji ciast przekładanych kremami i masami niepoddany obróbce termicznej,
- odsunięcia od pracy nosiciela pałeczek *Salmonella*
- o nałożeniu reżimu sanitarnego i przeprowadzeniu procesów dezynfekcji w zakładzie.

Po uzyskaniu prawidłowych wyników badań wznowiono w piekarni produkcję ciast z kremami i masami i przywrócono pracownicę do pracy w piekarni.

W celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarnego w zakładach prowadzono postępowanie administracyjne – na właścicieli zakładów wydano 423 decyzje administracyjne, w tym 2 o unieruchomieniu zakładu. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno – higienicznego na osoby winne nałożono 94 mandaty karne na kwotę 22 850 zł. Sprawdzano również jakość wyrobów gotowych - pobrano 43 próbki – wszystkie prawidłowe.

10.4 CIASTKARNIE

W 2013 r. ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 195 zakładach - wszystkie oceniono jako zgodne z wymaganiami.

Stan sanitarno - techniczny kontrolowanych obiektów jest zróżnicowany: od zakładów o złym stanie technicznym, typu rzemieślniczego, zlokalizowanych w budynkach mieszkalnych, niefunkcjonalnych, bez możliwości rozbudowy, po obiekty zmodernizowane, dobrze wyposażone, których stan sanitarno – techniczny z roku na rok ulega poprawie. We wszystkich nadzorowanych ciastkarniach produkowane są wyroby ciastkarskie w szerokim asortymencie, w tym z masami i kremami. Kremy do ciastek produkowane

są głównie z półproduktów, w większości poddawanych obróbce termicznej. W zakładach o charakterze rzemieślniczym czynności produkcyjne zazwyczaj prowadzone są ręcznie. Do produkcji wyrobów ciastkarskich stosowane są bezpośrednio barwniki oraz aromaty, substancje spulchniające, regulatory kwasowości. Ponadto do produkcji piekarskiej i ciastkarskiej stosowane są np. polepszacze, mieszanki wypiekowe, przetwory owocowe, komponenty do dekoracji - galaretki, żele. Kontrole przeprowadzono m.in. w zakresie oceny: funkcjonowania traceability, prawidłowości gromadzenia i usuwania odpadów poprodukcyjnych, jakości zdrowotnej tłuszczów stosowanych do smażenia. Przeprowadzono badania przesiewowe na zawartość związków polarnych w tłuszczach z użyciem testu „Oleo test”, testera tłuszczu TESTO 270 - nie stwierdzono nieprawidłowości.

Do powtarzających się nieprawidłowości należy zaliczyć:

- brak możliwości zapewnienia funkcjonalności pomieszczeń, drogi surowców, gotowego wyrobu, personelu, odbiorców gotowego wyrobu - krzyżują się,
- nieprawidłowy stan techniczny zakładów, między innymi brudne, zniszczone ściany, sufity, posadzki z ubytkami,
- brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych - surowce, półprodukty, wyroby gotowe przechowywane razem,
- brak wyników badań wyrobów gotowych,
- nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny sprzętu produkcyjnego, pomocniczego, urządzeń produkcyjnych oraz urządzeń chłodniczych,
- brak do wglądu systematycznych i udokumentowanych zapisów wynikających z dokumentacji dobrej praktyki produkcyjnej i dobrej praktyki higienicznej GMP/GHP i HACCP,
- brak do wglądu dokumentów potwierdzających udział pracowników w szkoleniach z zasad GMP/GHP i systemu HACCP,
- brak przeprowadzenia przeglądu i uaktualnienia dokumentacji GMP/GHP i systemu HACCP,
- pomieszczenia zakładu niezabezpieczone przed dostępem szkodników.

Wyroby z ciastkarni sprzedawane są w sklepach należących do właścicieli ciastkarni oraz dostarczane są do sklepów i kiosków środkami transportu należącymi do właścicieli ciastkarni, posiadającymi zatwierdzenie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego. W 2013 r. prowadzono postępowanie w celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarnego zakładów – wydano 203 decyzje administracyjne. Za stwierdzony niewłaściwy stan sanitarno higieniczny osoby winne karano mandatami karnymi – nałożono 36 mandatów na kwotę 8 500 zł. Pobrano do badań laboratoryjnych 184 próby żywności – 1 próbkę zakwestionowano.

12.5. PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE

W roku 2013 na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 38 przetwórni owocowo-warzywnych i grzybowych.

Do tej grupy obiektów zaliczono: kwaszarnie kapusty i ogórków, przetwórnie produkujące soki, dżemy, powidła, przeciery oraz marmolady, zakłady produkujące mrożonki owocowe i warzywne, zakład blanszowania pieczarek, przetwórnie grzybów, zakłady produkujące sterylizowane konserwy warzywne i warzywno-mięsne, a także zakład obróbki wstępnej warzyw i ich pakowanie.

Produkcja w ww. zakładach prowadzona jest sezonowo lub przez cały rok, zarówno na rynek krajowy jak i na eksport.

Najczęściej stwierdzane w czasie kontroli nieprawidłowości to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,

a także brak:

- prawidłowego znakowania wyrobu gotowego,
- zapisów z zakresu przestrzegania procedur systemu HACCP,
- deklaracji zgodności do opakowań jednorazowych.

Usunięcie ich było egzekwowane poprzez prowadzone postępowanie administracyjne- wydano 31 decyzji; za stwierdzone nieprawidłowości w zakresie stanu higienicznego na osoby winne nałożono 3 mandaty karne na kwotę 100 - zł.

Do największych zakładów prowadzących działalność w tym zakresie należą :

- Zakład Eisberg Polska-działający w Legnicy,
- Przetwórnia owocowo-warzywna – działająca na terenie powiatu lubińskiego,
- Zakład DECOPOL Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim,
- Zakład HopoFarm Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim,
- Gospodarstwo Rolne – Suszenie Warzyw i Ziół - Ludów Polski w powiecie strzelińskim,
- Zakład przetwórczy „Runoland” w Górze,
- Przetwórnia „Anna-Plus” w Karwińcu,
- Firma Produkcyjno – Handlowa „Dora” w powiecie góreckim.

10.5 PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE.

W roku 2013 na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 38 przetwórní owocowo-warzywnych i grzybowych.

Do tej grupy obiektów zaliczono: kwaszarnie kapusty i ogórków, przetwórní produkujące soki, dżemy, powidła, przeciery oraz marmolady, zakłady produkujące mrożonki owocowe i warzywne, zakład blanszowania pieczarek, przetwórní grzybów, zakłady produkujące sterylizowane konserwy warzywne i warzywno-mięsne, a także zakład obróbki wstępnej warzyw i ich pakowanie.

Produkcja w ww. zakładach prowadzona jest sezonowo lub przez cały rok, zarówno na rynek krajowy jak i na eksport.

Najczęściej stwierdzane w czasie kontroli nieprawidłowości to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,

a także brak:

- prawidłowego znakowania wyrobu gotowego,
- zapisów z zakresu przestrzegania procedur systemu HACCP,
- deklaracji zgodności do opakowań jednorazowych.

Usunięcie ich było egzekwowane poprzez prowadzone postępowanie administracyjne- wydano 31 decyzji; za stwierdzone nieprawidłowości w zakresie stanu higienicznego na osoby winne nałożono 3 mandaty karne na kwotę 100 - zł.

Do największych zakładów prowadzących działalność w tym zakresie należą :

- Zakład Eisberg Polska-działający w Legnicy,
- Przetwórnia owocowo-warzywna – działająca na terenie powiatu lubińskiego,
- Zakład DECOPOL Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim,
- Zakład HopoFarm Sp. z o.o. w powiecie strzelińskim,
- Gospodarstwo Rolne – Suszenie Warzyw i Ziół - Ludów Polski w powiecie strzelińskim
- Zakład przetwórczy „Runoland” w Górze,
- Przetwórnia „Anna-Plus” w Karwińcu,
- Firma Produkcyjno – Handlowa „Dora” w powiecie góreckim.

10.6 WYTWÓRNIE NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH I ROZLEWNIE PIWA

W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego objęto nadzorem 8 obiektów. Część z nich prowadzi działalność produkcyjną sezonowo lub zależnie od potrzeb rynku. Wszystkie zakłady otrzymały ocenę zgodną z wymaganiami. Poprawę stanu sanitarno-technicznego egzekwowano poprzez postępowanie administracyjne - wydano 3 decyzje administracyjne.

Najczęściej stwierdzone uchybienia to:

- zły stan techniczny pomieszczeń,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- wyeksploatowane urządzenia produkcyjne.

Wytwórnia napojów niegazowanych w Krzeszowie powiat kamiennogórski- prowadzi działalność sezonową w zakresie produkcji napojów owocowych niegazowanych o różnych smakach, konfekcjonowanych w rękawy foliowe o pojemności 50 ml.

„Stomadent Plus” s.c. ul. Dolne Młyny 2 w Bolesławcu, produkuje napój bezalkoholowy na bazie wody pitnej z dodatkiem aromatu (ekstrakt z zielonej herbaty). Podczas kontroli stwierdzono, że zakład działał niezgodnie z decyzją o zatwierdzeniu, gdyż zamiast wody pitnej wykorzystuje do produkcji napoju wodę destylowaną, oraz znakuje gotowy wyrób niezgodnie z przepisami prawa żywnościowego. Ponadto nie wdraża procedur HACCP. Nałożono mandat karny w wysokości 150 zł oraz skierowano wniosek do WSSE we Wrocławiu o nałożenie kary pieniężnej z art. 103 ust.1 pkt.1 i pkt.5.

Wytwórnia wód gazowanych Marton w Żmigrodzie powiat Trzebnicki- prowadzi działalność w zakresie produkcji napojów gazowanych na bazie wody źródlanej z dodatkiem aromatów, barwników, kwasu cytrynowego i sacharynianu sodu.

Zakład produkcji napojów chłodzących w Legnicy- prowadzi działalność sezonową w miesiącach od lipca do września w zakresie produkcji kwasu chlebowego konfekcjonowanego do termocegów.

10.7 ZAKŁADY GARMAŻERYJNE

W analizowanym okresie na terenie województwa dolnośląskiego kontrolą objęto 54 zakłady. Stan techniczny i sanitarny tej grupy obiektów jest zróżnicowany. W większości są niefunkcjonalne ze względu na ich lokalizację, albowiem działalność produkcyjna prowadzona jest w pomieszczeniach po byłych stołówkach pracowniczych i szkolnych, bez możliwości rozbudowy i modernizacji. Transport wyrobów garmażeryjnych do punktów sprzedaży detalicznej odbywa się w większości zakładów samochodami przystosowanymi do tego celu, tj. stan techniczny i stałe monitorowanie temperatury w części komory załadunkowej pozwala na utrzymanie właściwej temperatury środków spożywczych.

Zakłady garmażeryjne, w których do produkcji stosuje się surowe mięso objęte są wspólnym nadzorem z Inspekcją Weterynaryjną.

W 98,2 % zakładów wdrożono zasady GHP/GMP oraz system HACCP.

W 2013 r. najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- niewłaściwa funkcjonalność pomieszczeń,
 - nieprawidłowe znakowanie produkowanych i wprowadzanych do obrotu handlowego gotowych wyrobów garmażeryjnych,
 - nieprawidłowe magazynowanie surowców i składników,
- a także brak:
- wyników badań wyrobu gotowego,
 - prawidłowej wentylacji w pomieszczeniach zakładu,

- realizacji procedur weryfikacji HACCP,
- pomieszczeń lub stanowisk wyposażonych w urządzenia do szybkiego wychładzania półproduktów i gotowych wyrobów po obróbce cieplnej,
- zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych.

W stosunku do osób winnych zaniedbań sanitarno – higienicznych stosowano sankcje karne – nałożono 13 mandatów karnych na kwotę 3400 zł.

Znakowanie wyrobów gotowych jest najczęściej kwestionowane ze względu na brak m. in.: określenia terminu przydatności do spożycia, braku oznaczenia partii produkcyjnej, braku zapisu: zawartość netto lub masy netto, sposobu przygotowania, braku podania wykazu składników w kolejności malejącej, braku wykazu składników alergicznych.

Poprawa złych warunków technicznych egzekwowana była na drodze postępowania administracyjno-egzekucyjnego - wydano 42 decyzje. W stosunku do osób winnych stosowano sankcje karne- mandaty.

Do zakładów wyróżniających się w tej grupie należą:

- Wytwórnia Wyrobów Gastronomicznych Małgorzata Kupska 9 we Wrocławiu,
- EPI Michał Kosela w Bielanych Wrocławskich,
- PPHU Catering we Wrocławiu,
- "De Lux" Violetta Kulesza w Cesarzowicach 13a, gm. Kąty Wrocławskie.

W ramach urzędowej kontroli żywności do badań pobrano 10 próbek - wyniki badań prawidłowe.

10.8 WYTWÓRNIENIE NATURALNYCH WÓD MINERALNYCH, NATURALNYCH WÓD ŹRÓDLANYCH I STOŁOWYCH

W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 15 zakładów w tym:

- wytwórni naturalnych wód mineralnych – 5,
- wytwórni naturalnych wód źródłanych – 10.

We wszystkich zakładach został wdrożony system HACCP.

Do powtarzających się nieprawidłowości należy zaliczyć:

- zły stan techniczny ścian i podłóg,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- nieprawidłowe oznakowanie wyrobu gotowego,
- brak aktualnych wyników wyrobu gotowego.

Poprawę stanu technicznego osiągnięto poprzez prowadzone postępowanie administracyjne - wydano 23 decyzje administracyjne . Nie stosowano sankcji karnych w postaci mandatu karnego.

Z nadzorowanych zakładów produkujących naturalną wodę mineralną lub naturalną wodę źródlaną, najwięcej znajduje się na terenie powiatu kłodzkiego. Głównym producentem naturalnej wody mineralnej i naturalnej wody źródlanej jest firma Uzdrowiska Kłodzkie S.A - Grupa PGU ul. Zdrojowa 39, Polanica-Zdrój, do której należą:

Rozlewnia Wód Mineralnych Nr 1 w Polanicy-Zdroju – produkowana jest naturalna woda mineralna „Staropolanka” i środek spożywczy specjalnego przeznaczenia żywieniowego „Wielka Pieniawa”.

Rozlewnia Wód Mineralnych Nr 2 w Polanicy-Zdroju – produkowana jest naturalna woda mineralna „Staropolanka2000” i „Polaniczanka”.

Rozlewnia Wód Mineralnych Nr 3 w Jeleniowie – produkowana jest naturalna woda źródłana „Staropolanka Zdrój” i „Kudowianka” i napoje bezalkoholowe gazowane z dodatkiem substancji słodzących.

W Rozlewni Wód Mineralnych nr 2 w Polanicy-Zdroju, ul. Warszawska 26, w ramach systemu RASFF przeprowadzono urzędową kontrolę interwencyjną w związku z powiadomieniem alarmowym nr 2013.061 z dnia 30.09.2013 r. ŚPWIS w Katowicach w sprawie wysokiej zawartości arsenu w produkcie pod nazwą „Naturalna woda mineralna Saguario Mineral 2000 gazowana”. W wyniku podjętych działań kwestionowany wyrób gotowy został przez producenta wycofany z obrotu i zniszczony.

Ponadto na terenie województwa dolnośląskiego działalność prowadziły między innymi zakłady:

Wytwórnia Wód Mineralnych „Mineral” Sp. J M. Duda, A. Maślanka w Gorzanowie ul. Nadrzeczna 4. Wobec właścicieli wytwórni prowadzone jest postępowanie administracyjne w sprawie zapewnienia prawidłowego znakowania naturalnych wód mineralnych. Z uwagi na zastrzeżenia strony, dotyczące znakowania wyrobów gotowych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego – trwa postępowanie odwoławcze przed Państwowym Dolnośląskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym we Wrocławiu.

Rozlewnia Wód Mineralnych i Leczniczych w Szczawnie-Zdroju, podlegająca Uzdrowisku Szczawno – Jedlina S.A. w Szczawnie-Zdroju.

W zakładzie odbywa się rozlew naturalnej wody mineralnej, produkcja naturalnej wody gazowanej o nazwie handlowej „ANKA.”

10.9 SKLEPY SPOŻYWCZE

Sklepy spożywcze to najliczniejsza grupa zakładów będących pod nadzorem PIS. W 2013 r. w woj. dolnośląskim skontrolowano 6972 sklepy, tj. 63% w stosunku do zakładów wykazanych w rejestrze, w tym 379 to super i hipermarkety, np. Tesco, Intermarche, Carrefour, Kaufland, Lidl, Polo, Stokrotka, Dino, Biedronka, Netto itp. Przeprowadzono 3389 kontroli interwencyjnych. Podejmowano również działania w związku z powiadomieniami w ramach systemu RASFF i RAPEX, skargami konsumentów oraz przeprowadzano kontrole sprawdzające wykonanie nałożonych obowiązków decyzjami administracyjnymi.

Stan techniczny sklepów jest bardzo zróżnicowany. Działają zarówno obiekty stare, małe jak i duże, nowoczesne, wyposażone w odpowiednie urządzenia i sprzęt, zapewniający prawidłowe warunki do przechowywania i sprzedaży żywności. Największe zastrzeżenia budzą warunki techniczne sklepów małych, osiedlowych bądź zlokalizowanych na wsiach. Ich mała powierzchnia handlowo-magazynowa jest powodem m.in. nieprawidłowego przechowywania artykułów spożywczych, braku utrzymania czystości i porządku.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost liczby sklepów wyposażonych w nowoczesne urządzenia chłodnicze z automatyczną regulacją i elektronicznym wskaźnikiem temperatury, umożliwiające właściwe warunki przechowywania żywności. Rośnie liczba sklepów wyposażonych w klimatyzację, niezbędną zwłaszcza w okresie letnim. Poprawia się również higiena sprzedaży środków spożywczych oraz prawidłowość oznakowania tuszek drobiowych i mięsa wołowego. Sklepy prowadzące obrót mięsem i przetworami mięsnymi oraz owocami i warzywami, mają wydzielone stoiska sprzedaży, wyposażone są w odrębny sprzęt i urządzenia zapewniające ochronę przed zanieczyszczeniami.

Na terenie woj. dolnośląskiego kontrolowano również strony internetowe sklepów, które oferują do sprzedaży środki spożywcze w opakowaniach jednostkowych producentów.

W 2013 roku najczęściej stwierdzano nieprawidłowości:

- niewłaściwe przechowywanie środków spożywczych, a także brak:
- prawidłowego znakowania środków spożywczych,

- czystości i porządku,
- aktualnych orzeczeń lekarskich personelu,
- prawidłowo zorganizowanej szatni dla personelu,
- segregacji odzieży ochronnej i osobistej w szafkach odzieżowych w szatniach,
- identyfikowalności środków spożywczych,
- środków dezynfekcyjnych,
- wyposażenia przy umywalkach do mycia rąk,
- zabezpieczenia przed szkodnikami,
- prowadzonych na bieżąco zapisów z przeprowadzanych czynności GHP oraz dot. monitorowania wyznaczonych CCP lub CP w systemie HACCP,
- zachowanej segregacji żywności w urządzeniach chłodniczych,
- aktualnego wyniku badania wody używanej w zakładzie,

a ponadto:

- nieprawidłowa higiena personelu,
- w obrocie środki spożywcze po upływie daty minimalnej trwałości lub terminie przydatności do spożycia,
- zły stan techniczny i sanitarny pomieszczeń oraz urządzeń i sprzętów,
- niekompletna dokumentacja GHP i HACCP,
- nieprzestrzeganie procedur zabezpieczenia i wycofywania z obrotu partii żywności nie odpowiadających wymaganiom jakości zdrowotnej,
- nieprawidłowe rozmieszczenie pomieszczeń np. dostawa towaru odbywa się przez salę sprzedaży.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami zagrażającymi zdrowiu lub życiu człowieka unieruchomiono 5 sklepów spożywczych. We wszystkich uzasadnionych przypadkach osoby odpowiedzialne i winne zaniedbań ukarano mandatem karnym (654 mandatów na kwotę 141120 zł). W przypadku stwierdzenia usterek sanitarno-technicznych prowadzono postępowanie administracyjne wydając 2174 decyzje administracyjne.

Do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu pobrano 3628 prób żywności, różnych asortymentowo, z których 1777 prób pobrano w marketach. Żywność była badana w kierunku m.in. zanieczyszczeń mikrobiologicznych, pozostałości pestycydów, metali szkodliwych dla zdrowia, GMO, substancji dodatkowych dozwolonych, mikotoksyn, WWA, azotanów. Łącznie zdyskwalifikowano 129 prób żywności.

10.10 MAGAZYNRY HURTOWE

W tej grupie obiektów znajduje się 747 zakładów, z których 294 zlokalizowane są w powiecie wrocławskim. Kontrolę przeprowadzono w 81,5 % zarejestrowanych hurtowni.

System HACCP wdrożono w 696 zakładach obrotu hurtowego. W większości obiektów opracowano i wdrożono system na zasadach warunków wstępnych. Kontrolowane zakłady posiadają własne, przystosowane do przewozu żywności środki transportu, wpisane do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli żywności.

W województwie dolnośląskim duże centra logistyczne zlokalizowane są na terenie powiatu legnickiego (Centrum Dystrybucyjne Lidl, magazyn sieci „EKO, magazyn hurtowy JUREKO S.A) i wrocławskiego (np. Prologis 1, Prologis 2, Prologis 3, Centrum Logistyczne Segro Poland, Eurologis Sp. z o.o.). Są to obiekty dysponujące pomieszczeniami magazynowymi o dużych powierzchniach użytkowych, wysokiego składowania, z zapleciami socjalnymi spełniającymi wymagania techniczne, sanitarne

o wysokim standardzie. W Centrum Dystrybucyjnym Lidl w Legnicy działa rozbudowany system komputerowy zapewniający funkcjonowanie zasady Fi-Fo oraz umożliwiający sprawne wycofywanie produktu niezgodnego. W systemie komputerowym istnieje możliwość odtworzenia historii transportu, a w szczególności sprawdzenia czy nie doszło do przerwania łańcucha chłodniczego.

W czasie przeprowadzanych kontroli zwracano szczególną uwagę na warunki przechowywania środków spożywczych, terminy przydatności do spożycia oraz prowadzenie dokumentacji umożliwiającej śledzenie ruchu żywności. W 2013 roku w hurtowniach przeprowadzono liczne kontrole interwencyjne mające na celu monitorowanie procesu wycofywania z rynku kwestionowanych produktów. Rozpatrywano również interwencje dotyczące niewłaściwej jakości zdrowotnej żywności oraz złego stanu sanitarnego hurtowni.

W Hurtowni Multipak ul. Oławska 5 Domasław przeprowadzono kontrolę w związku z pismem PLW we Wrocławiu dotyczącym wprowadzania do obrotu drobiu, który nie został poddany obowiązującym badaniom weterynaryjnym. Czynności kontrolne wykazały nieprawidłowości dotyczące braku możliwości zapewnienia pełnej identyfikowalności wprowadzanej do obrotu żywności na etapie dystrybucji towaru. Osoba odpowiedzialna została ukarana mandatem karnym w wysokości 500 złotych.

W kilku hurtowniach przeprowadzono wspólne kontrole z przedstawicielami Wojskowej Inspekcji Weterynaryjnej.

Najczęściej stwierdzane uchybienia to:

- nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń (uszkodzone posadzki, ściany, sufity),
 - niewłaściwe oznakowanie wprowadzonych do obrotu środków spożywczych,
- a także brak:
- czystości i porządku w pomieszczeniach hurtowni,
 - prowadzenia zapisów wynikających z opracowanych instrukcji i procedur GHP oraz systemu HACCP,
 - aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych.

Za stwierdzane uchybienia sanitarno - porządkowe na osoby winne nakładano mandaty karne - nałożono 27 mandatów na łączną kwotę 5750. W celu uzyskania poprawy stanu sanitarno - technicznego zakładów prowadzono postępowanie administracyjne (wydano 223 decyzje).

10.11 OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

10.11.1 Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

Stan sanitarny w zakładach żywienia zbiorowego w porównaniu z ostatnim ocenianym okresem, uległ pogorszeniu. Zmniejszyło się zatrudnienie w placówkach gastronomicznych, a także odnotowano oszczędności w stosowaniu środków do utrzymania czystości, zakupu nowego sprzętu. W części zakładów, szczególnie w klubach muzycznych, pubach, zakładach małej gastronomii typu fast-food odnotowywano częste zmiany najemców.

W ocenianym roku, sprawdzano zawartość związków polarnych w tłuszczach smaźalniczych przy użyciu jednorazowych testów stopnia degradacji tłuszczu smaźalniczego. Większość zakładów posiada podpisane umowy z firmami specjalistycznymi na odbiór przetworzonych tłuszczów smaźalniczych, wydzielone miejsca do przechowywania wyżej wymienionych odpadów oraz wdrożoną dokumentację potwierdzającą odbiór. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

W części zakładów udokumentowano prawidłową jakość zdrowotną potraw nietrwałych mikrobiologicznie. W przypadku braku wyników badań, prowadzone jest postępowanie administracyjne. W kontrolowanych zakładach zapewniono prawidłową gospodarkę odpadami. Wdrożono procedury GHP/GMP, a także zasady systemu HACCP. Określono środki kontroli dla wyznaczonych zagrożeń, odwołując się do instrukcji i procedur ujętych w księgach GHP/GMP. Ustalono procedury weryfikacji opracowanego i wdrożonego systemu HACCP.

W 2013 r. wydano odmowy zatwierdzenia działalności z powodu:

- uciążliwości związanych z nieprawidłowo funkcjonującą wentylacją w zakładzie,
- braku wydzielonych pomieszczeń do prowadzenia proponowanej działalności.

W wyniku stwierdzenia rażących uchybień sanitarno-porządkowych stanowiących zagrożenie zdrowia ludzkiego, wydano 6 decyzji zagrożenia unieruchomieniem zakładu.

Zakłady małej gastronomii

W większości obiektów z uwagi na małą powierzchnię i brak możliwości wydzielania odpowiednich pomieszczeń na obróbkę wstępną - produkcja oparta jest na półproduktach i gotowych wyrobach chłodzonych lub mrożonych. Potrawy gotowe podawane są konsumentom z zastosowaniem naczyń jednorazowego użytku (w zdecydowanej większości zakładów)

Najczęściej stwierdzane uchybienia to:

- używanie do produkcji - środków spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości lub terminie przydatności do spożycia,
- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń produkcyjnych i pomocniczych,
- brak bieżącej czystości i porządku w pomieszczeniach, brudny sprzęt i urządzenia, oraz brak bieżących zapisów wynikających z opracowanych instrukcji i procedur.

W 2013 r. na terenie woj. dolnośląskiego na 6034 (wg ewidencji) zakładów żywienia zbiorowego otwartego - system HACCP wdrożono w 5251 zakładach, tj. 87,02 % zakładów objętych nadzorem.

W 2013 r. przeprowadzono kontrole zakładów małej gastronomii prowadzących działalność w trakcie jarmarków okolicznościowych (Jarmark Ekologiczny zlokalizowany na skwerze przy ul. św. M. Magdaleny we Wrocławiu, Jarmark Bożonarodzeniowy zorganizowany przy ul. Kuźnicznej, ul. Świdnickiej i w Rynku przy Ratuszu) oraz na targowisku przy ul. Robotniczej we Wrocławiu. Stan techniczny tego targowiska oraz zakładów na nim usytuowanych uległ pogorszeniu ze względu na:

- krótkoterminowe umowy najmu powierzchni, a także brak inwestycji w infrastrukturę,
- powierzchnie nieutwardzone, nierówne, co utrudnia utrzymanie czystości.

10.11.2 Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

W 2013 roku liczba zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego w porównaniu do roku 2012 zwiększyła się o 148 i wg rejestru zakładów wynosiła 2904.

Zwiększenie liczby obiektów stwierdzono w grupach obiektów:

- stołówki w żłobkach i domach małego dziecka – 59
- stołówki w przedszkolach – 50
- stołówki szkolne – 28
- stołówki w domach wczasowych – 19
- stołówki pracownicze – 12

Kontrolą objęto 76,4% zakładów (w 2012 r. – 77,4%).

74,0% skontrolowanych zakładów oceniono w oparciu o arkusze oceny stanu sanitarnego (w 2012 r. – 76,0%). Niezgodnych z wymogami było 8, tj. 0,48% ocenianych zakładów (w 2012 r. – 6, tj. 0,37%). Negatywnie oceniono: 1 blok żywienia w domu pomocy społecznej, 3 stołówki szkolne, 3 stołówki w przedszkolach, 1 zakład usług cateringowych.

Przeprowadzone kontrole wykazały, że zasady GHP/GMP wdrożone zostały w 92,87% zakładów w stosunku do zarejestrowanych obiektów (w 2012 r. – w 91,65%), natomiast wdrożenie systemu HACCP stwierdzono w 87,22% zakładów (w 2012 r. – w 86,6%).

Zasady GHP/GMP i system HACCP w 100% zakładów wdrożone zostały w:

- blokach żywienia w szpitalach,
- kuchniach niemowlęcych,
- blokach żywienia w sanatoriach i prewentiach,
- stołówkach burs i internatów,

Do obiektów, w których stopień wdrożenia zasad GHP/GMP był najmniejszy należały:

- bufety przy zakładach pracy - 63,92%.

Najmniejszy procent zakładów, w których wdrożony został system HACCP stwierdzono w:

- bufetach przy zakładach pracy – 58,82%,
- koloniach/półkoloniach/obozach/zimowiskach – 63,37%,
- innych zakładach żywienia - 67,50%.

W 2013 r. przeprowadzono 3299 kontroli i rekontroli (w 2012 r. – 3352). Wskaźnik kontroli w stosunku do obiektów skontrolowanych wynosił 1,5. (w 2012 r. – 1,6).

Stwierdzane uchybienia w skontrolowanych obiektach to m.in.:

- niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń - ścian, sufitów, posadzek, drzwi, okien, wentylacji,
- zły stan techniczny wyposażenia pomieszczeń - urządzeń, sprzętów, mebli,
- brak bieżących zapisów wynikających z opracowanej dokumentacji GHP/GMP, HACCP,
- brak potwierdzenia właściwej jakości zdrowotnej produkowanej żywności wynikiem badań mikrobiologicznych,
- nieprawidłowy stan sanitarno-porządkowy,
- nieprawidłowe procesy technologiczne.

W celu poprawy stanu sanitarno-technicznego prowadzono postępowanie administracyjne. Ogółem w 2013 r. wydano 903 decyzje administracyjne (w 2012 r. – 701). Wskaźnik wydanych decyzji w stosunku do 2219 skontrolowanych zakładów wynosił 0,41. (w 2012 r. – 0,33). Kontrole sprawdzające wykazywały usunięcie nieprawidłowości. W niektórych przypadkach na wniosek stron zmieniany był termin wykonania decyzji. Stan sanitarno-techniczny zakładów z roku na rok ulega poprawie. Stare, wyeksploatowane i nieprawidłowo działające wyposażenie, zastępowane jest nowym (dot. np. stołów produkcyjnych, zlewozmywaków, urządzeń chłodniczych).

Osoby winne zaniedbań sanitarno-porządkowych ukarano 102 mandatami na kwotę 24 800 zł. (w 2012 r. – 92 na kwotę 19 870 zł. zł). Średnia kwota mandatu wynosiła 243,14 zł. (w 2012 r. – 215,98 zł).

W 2013 r. pobrano 9 próbek – wszystkie prawidłowe (w 2012 r. – na 34 pobrane próbki - zdyskwalifikowanych zostało 4, tj. 11,8%).

W 2013 r. przy kontrolach podobnie jak w roku ubiegłym szczególną uwagę zwracano na udokumentowanie jakości zdrowotnej gotowego wyrobu nietrwałego mikrobiologicznie, np. surówki. Wymóg ten egzekwowany był poprzez postępowania administracyjne. Ponadto sprawdzano funkcjonowanie wdrożonego systemu HACCP.

W większości przypadków pracownicy ze zrozumieniem podchodzą do konieczności prowadzenia dokumentacji wynikającej z zasad GHP/GMP oraz systemu HACCP, w tym

monitorowania wyznaczonych krytycznych punktów kontrolnych. Oceniano również możliwość śledzenia żywności „tzw. traceability”

10.11.3 Stołówki pracownicze

W 2013 r. nadzorem objęto 101 stołówek pracowniczych, tj. 72,1% - 66,7% z nich oceniona została na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymała ocenę zgodny z wymaganiami.

Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości, należały:

- nie przestrzeganie zasad GHP, GMP i HACCP pomimo opracowanej dokumentacji,
- brak przeprowadzanych badań wyrobu gotowego,
- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń,
- brak zachowanego łańcucha chłodniczego dla potraw wymagających chłodzenia.

Za błędy popełnione podczas procesów technologicznych i zły stan sanitarny nałożono 9 mandatów karnych na kwotę 1950 zł.

10.11.4 Bufety przy zakładach pracy

W 2013 r. nadzorem objęto 107 bufetów, tj. 42,0% - 51,4% bufetów ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny.

Stwierdzane w tej grupie zakładów nieprawidłowości to m. in.:

- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń, utrudniający zabezpieczenie żywności przed wystąpieniem zanieczyszczeń krzyżowych,
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń i sprzętu,
- brak pełnej dostosowanej do rodzaju prowadzonej działalności w zakładzie dokumentacji dotyczącej opracowanych i wdrożonych procedur i instrukcji dobrej praktyki higienicznej i zasad dobrej praktyki produkcyjnej GHP/GMP,
- brak podejmowanych działań i wiedzy w celu opracowania i wdrożenia systemu HACCP,
- nieprawidłowy, niezadawalający stan higieniczny pomieszczeń bufetu, rażące błędy technologiczne.

W stosunku do osób winnych stosowano sankcje karne, nałożono 4 mandaty karne na kwotę 550 zł.

10.11.5 Stołówki w domach wczasowych

W 2013r. nadzorem objęto 304 stołówki w domach wczasowych, tj. 76,3%, - 75,9% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę - zgodny z wymogami.

Najczęściej występujące nieprawidłowości to m.in.:

- brak właściwego wyposażenia przy umywalkach do mycia rąk,
- urządzenia chłodnicze brudno utrzymane,
- brak zachowanej segregacji asortymentowej żywności,
- środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia i dat minimalnej trwałości,
- posadzki bloku żywienia utrzymane brudno,
- obróbka wstępna warzyw dokonywana w pomieszczeniu kuchni właściwej,
- nieprawidłowe wykorzystanie stanowisk pracy,
- sprzęt produkcyjny w pomieszczeniu kuchni utrzymany brudno,

- szafki służące do przechowywania naczyń kuchennych utrzymane brudno. Za stwierdzony nieprawidłowy stan sanitarno – higieniczny osoby winne ukarano mandatami karnymi – nałożono 30 mandatów na kwotę 6150 zł.

Stan techniczny nowopowstających obiektów jest bardzo dobry. Obiekty stare są modernizowane i remontowane oraz wyposażane w odpowiednie urządzenia i sprzęt produkcyjny. Przedsiębiorcy będący właścicielami obiektów w sposób ciągły poprawiają stan techniczny bloków żywienia poprzez zakup nowych urządzeń i sprzętu.

Duży wpływ na poprawę stanu sanitarnego miało wdrożenie systemu HACCP.

W części zakładów udokumentowano prawidłową jakość zdrowotną potraw nietrwałych mikrobiologicznie. W przypadku braku wyników badań w tym zakresie prowadzone jest postępowanie administracyjne.

10.11.6 Bloki żywienia w szpitalach

W 2013 r. nadzorem objęto 121 bloków żywienia w szpitalach, tj. 85,1% - 84,5% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny z wymaganiami.

Produkcja posiłków dla pacjentów szpitali odbywa się w kuchniach centralnych szpitali lub posiłki dostarczane są z innych zakładów w ramach cateringu. Stan sanitarno-techniczny większości bloków żywienia jest prawidłowy. W przypadkach stwierdzonych nieprawidłowości wszczynane było postępowanie administracyjne. Poprawę stanu sanitarno-technicznego stwierdzano w czasie kontroli sprawdzających do wydanych decyzji administracyjnych.

W części szpitali kuchnie centralne dzierżawione są przez osoby prywatne lub firmy. W niektórych szpitalach posiłki dostarczane w ramach cateringu - przewożone są samochodami przeznaczonymi do tego celu, zapewniającymi ich właściwą temperaturę i higienę. Bezpośrednimi naczyniami, w których transportuje się posiłki są termosy lub naczynia ze stali nierdzewnej wkładane do termoportów. Posiłki do kuchенок oddziałowych przewożone są wydzielonymi windami przeznaczonymi tylko do tego celu lub windami osobowymi/towarowymi, ogólnymi traktami komunikacyjnymi. Pacjenci spożywają posiłki na salach chorych lub w wydzielonych jadalniach. W kuchenkach oddziałowych są warunki do mycia i dezynfekcji naczyń, a także do ich przechowywania. W szpitalach, w których wprowadzono system tacowy wydzielono centralne zmywalnie naczyń.

W Szpitalu Powiatowym w Dzierżoniowie przy ul. Cichej 1 - od 1 czerwca 2013 r. zawieszono działalność produkcyjną w zakresie przygotowywania posiłków od surowca do gotowej potrawy w związku z prowadzonymi pracami remontowymi.

Planowany termin zakończenia prac remontowych – 30.03.2014 r. Do tego czasu posiłki przygotowywane są w kuchni głównej Szpitala Powiatowego w Bielawie przy ul. Piastowskiej 7, skąd są transportowane w zamykanych termosach środkiem transportu, który został zgłoszony do PPIS w Dzierżoniowie.

W 2013 r. Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu przekazał pod nadzór PPIS w Dzierżoniowie kuchenki oddziałowe Szpitala Powiatowego w Bielawie przy ul. Piastowskiej 7 w związku ze zmianą podmiotu odpowiedzialnego za obsługę w/w kuchенок. W połowie 2013 r. w kuchni Szpitala Powiatowego w Bielawie został zakończony remont, który prowadzony był od 2012 r. W czerwcu 2013 r. dzierżawca kuchni oraz kuchенок oddziałowych Pani Teresa Rymkiewicz, Usługi Gastronomiczne, ul. K. Wielkiego 7, 58-250 Pieszyce, zwróciła się z wnioskiem o wydanie decyzji zatwierdzającej zakład w zakresie produkcji posiłków od surowca do gotowej potrawy, rozdziału i transportu posiłków na kuchenki oddziałowe na miejscu oraz dostarczania ich w ramach cateringu do Szpitala Powiatowego w Dzierżoniowie w czasie trwania prac

modernizacyjnych. W związku z powyższym w 2013 r. wydano decyzję zatwierdzającą zakład w w/w zakresie.

W Szpitalu Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Pieszcach przy Placu Zamkowym 10 prowadzona jest działalność gastronomiczna w zakresie wydawania gotowych posiłków dla około 31 pacjentów. Posiłki do szpitala dostarczane są w termosach środkiem transportu dostawcy ze stołówki Szkoły Podstawowej nr 10 w Bielawie przy ul. Grota Roweckiego 6, prowadzonej przez P. Alicję Chęcińską Firma Gastronomiczno-Handlowa „Alicja”, ul. Grota Roweckiego 6, 58-260 Bielawa. Próbkę pokarmową przechowywane są w zakładzie przygotowującym posiłki. Na miejscu w zakładzie przygotowana jest herbata oraz kakao. Posiłki wydawane są na naczyniach jednorazowych, których zapas przechowywany jest w zamkniętych szafkach.

W Szpitalu Wojewódzkim w Jeleniej Górze prowadzony jest system tacowy. Wyposażenie zakładu i sprzęt produkcyjny jest w dobrej kondycji technicznej. Przestrzegane są procedury w zakresie identyfikacji dostawców oraz surowców używanych do produkcji.

Posiłki dostarczane do Ośrodka Psychiatrycznej i Odwykowej Opieki Zdrowotnej w Legnicy w systemie cateringowym przygotowują się w Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w Złotoryi przy ul. Szpitalnej 9, w której działalność prowadzi Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe JOL-MARK, Marek Krzysiak, ul. Kamienna 7, 34-350 Węgierska Górka. Posiłki dostarczane są środkiem transportu producenta, który posiada zatwierdzenie PPIS w Bielsku Białej. Dostawa posiłków odbywa się codziennie w godzinach południowych, wraz z obiadami przywożone są składniki potraw kolacyjnych i śniadaniowych. Z całodziennego żywienia korzystają pacjenci przebywający całodobowo w ośrodku, liczba pacjentów jest zmienna i wynosi ok. 30-35 osób. Potrawy przygotowują się na podstawie jadłospisów układanych w oparciu o indywidualne zalecenia lekarza. W 2013 roku stan sanitarno-higieniczny oraz stan techniczny zakładu nie budził zastrzeżeń. W zakładzie przestrzegane są procedury i instrukcje z zakresu GHP/GMP oraz systemu HACCP.

W Szpitalu - Centrum Diagnostyczno-Terapeutycznym „MEDICUS” Sp. z o.o. w Lubinie ul. Leśna 8 - prowadzone jest żywienie pacjentów (śniadanie, obiad dwudaniowy, kolacja) Posiłki wyprodukowane w zakładzie cateringowym Kuchni Centralnej NIRO w Lubinie ul. M. Skłodowskiej – Curie, dowożone są dostosowanym środkiem transportu (posiadającym zezwolenie Państwowej Inspekcji Sanitarnej), podawanych na naczyniach tradycyjnych. Posiłki dostarczane są w termosach.

Szpital Specjalistyczny w Środzie Śląskiej podlega Niepublicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej - Polskie Centrum Zdrowia Środa Śląska Sp. z o.o. Żywnienie w placówce prowadzone jest na zasadzie cateringu. Posiłki dostarczane są z kuchni centralnej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Środzie Śląskiej. Brak w szpitalu kuchni centralnej. Posiłki dostarczane są środkiem transportu posiadającym decyzję właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w termosach. Średnio żywionych jest ok. 50 pacjentów na oddziałach: internistycznym, chirurgii ogólnej oraz na oddziale ginekologicznym, oddziale dziecięcym i położniczym. W szpitalu trwa remont który obejmuje kuchnie oddziałowe. Na ten czas wyznaczono jedno pomieszczenie, w którym odbywa się porcjowanie, a także mycie i wyparzenie naczyń wielokrotnego użytku. Obecnie prowadzone jest postępowanie administracyjne w zakresie zapewnienia osobnego pomieszczenia zmywalni naczyń konsumpcyjnych.

W Regionalnym Szpitalu Specjalistycznym „Latawiec” w Świdnicy, ul. Leśna, wydawalnia posiłków w systemie cateringowym prowadzona jest przez firmę „NIRO” Spółka z o. o. w Lubinie, ul. Ścinawska 37, posiłki przygotowują się w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Wrocławiu, ul. Kamińskiego 73A.

W Specjalistycznym Szpitalu Ginekologiczno-Położniczym w Wałbrzychu przy ul. Paderewskiego gotowe posiłki porcjowane są w kuchni, bezpośrednio na talerze, które wkładane są do zamykanego wózka transportowego i przewożone na oddziały – nie dotyczy to potraw płynnych i napoi, które przewożone są na oddziały w wiadrach z pokrywami, a ich porcjowanie odbywa się w korytarzu komunikacyjnym, przy salach chorych na poszczególnych oddziałach.

W Zakładzie Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Czarnym Borze przy ul. Parkowej żywienie jest prowadzone w ramach cateringu przez firmę zewnętrzną. Posiłki dostarczane są z Zakładu Gastronomicznego-Stołówki w Czarnym Borze przy ul. Skalników i rozdzielane w kuchence Zakładu Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Czarnym Borze.

Zakład Opiekuńczo-Leczniczy o Profilu Psychogeriatrycznym w Sokołowsku przy ul. Głównej w 2013 r. uzyskał zatwierdzenie do prowadzenia działalności w zakresie produkcji posiłków sporządzanych od surowca do gotowej potrawy, podawanych w naczyniach wielokrotnego użycia oraz cateringu potraw w termosach i pojemnikach termoizolacyjnych do odbiorców zewnętrznych.

EMC Instytut Medyczny S. A., Szpital Św. Antoniego w Ząbkowicach Śląskich korzysta z usług cateringowych świadczonych przez restaurację „Ogrodowa”, Braszowice 62, 57-200 Ząbkowice Śląskie. Restauracja posiada specjalistyczny środek transportu oraz termosy, które są myte i dezynfekowane przez dostawcę.

Do Szpitala Św. Antoniego w Ząbkowicach Śląskich posiłki również dostarczane są z restauracji „Ogrodowa” w Braszowicach 62.

PCZ Instytut Medyczny Sp. z o. o. Oddział w Ziębicach korzysta z usług cateringowych świadczonych przez Uzdrowisko w Przerzeczynie-Zdroju, ul. Zdrojowa 15,

Przygotowane posiłki przewożone są specjalistycznym środkiem transportu w termosach przystosowanych do tego celu. Termosy z posiłkami przewożone są na specjalistycznych wózkach transportowych. Posiłki rozdzielane są na talerze wielokrotnego użytku i na tacy podawane pacjentom. Po rozdzieleniu posiłków termosy odbierane są przez dostawcę posiłków, a następnie przewożone do Uzdrowiska w Przerzeczynie-Zdroju, ul. Zdrojowa 15 w celu mycia i dezynfekcji.

Kuchnia Centralna Szpitala RCZ w Lubinie przy ul. Bema 5 jest dzierżawiona przez ajenta. W 2013 r. dwukrotnie zmieniał się dzierżawca obiektu. Zakres prowadzonej działalności: pełna produkcja od surowca do gotowej potrawy z podawaniem na naczyniach tradycyjnych (całodzienne żywienie pacjentów Szpitala RCZ w Lubinie). W skład bloku żywienia szpitala RCZ wchodzi: magazyny, kuchnia centralna, pomieszczenie obróbki wstępnej, oraz zmywalnia centralna. Transport posiłków z kuchni na oddziały odbywa się przy pomocy wózków windą czystą i korytarzami ogólnodostępnymi. Transportem i porcjowaniem posiłków po zmianie odzieży ochronnej zajmują się kucharki zatrudnione w Kuchni Centralnej. Pacjenci spożywają posiłki przy wydzielonych stolikach w salach szpitalnych. Forma żywienia całodziennego pacjentów: śniadanie, obiad dwudaniowy, kolacja. Dodatkowo dla cukrzyków i dzieci podawano II śniadanie i podwieczorek. Zakład prowadzi również usługi cateringowe polegające na wyprodukowaniu i dowożeniu posiłków do innych zakładów, własnym środkiem transportu wpisanym do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PIS.

W skład bloku żywienia Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Bolesławcu wchodzi kuchnia główna oraz 14 kuchenek oddziałowych. W kuchni głównej przygotowuje się śniadania, obiady i kolacje dla 420 osób. Wszystkie kuchenki składają się z części czystej i brudnej i wyposażone są w zlewozmywaki, zmywarko-wyparzarki i umywalki do mycia rąk. Posiłki spożywane są w przyległych do kuchenek stołówkach. Jedynie dla osób leżących, posiłki rozwożone są do sal chorych.

Podczas kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- ściany i sufity brudne z odpadającym tynkiem w magazynie artykułów sypkich, i magazynku jednodniowym przy kuchni (na te nieprawidłowości została wydana decyzja z prolongatą terminu do 31.12.2013 r.),
- zły stan sanitarno –techniczny kotłów w kuchni głównej zewnętrzne powierzchnie rdzewiejące z łuszczącą się farbą,
- ściany i sufit w szatni pracowników z zaciekami, z porozrywaniem i odpadającymi tapetami,
- podłoga w szatni nierówna, wykładzina z ubytkami,
- w podręcznej chłodni ściany i sufit z zaciekami,
- regały w chlebowni o nierównej odrapanej powierzchni,
- brak harmonogramu i badań mikrobiologicznych wyrobów gotowych celem potwierdzenia prawidłowego funkcjonowania procedur GMP/HACCP oraz zgodności z kryteriami mikrobiologicznymi.

W związku z powyższym wszczęto postępowanie administracyjne nakazujące usunięcie uchybień do 28.02.2014 i 31.12.2014 roku.

W Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w Nowogrodźcu są dwa oddziały: - opiekuńczo- leczniczy dla 60 pacjentów i opieki paliatywno - hospicyjnej (9 pacjentów). Posiłki wydawane są z kuchenek oddziałowych na parterze i piętrze i rozłożone do sal chorych. W czasie kontroli stwierdzono w magazynie spożywczym ściany z wykwitami pleśni, łuszczącą się farbą, zaciekami. W kuchni sufit i ściany zakurzone, popękane, miejscami złuszcza się farba. Nieprawidłowa gospodarka odpadami pokonsumpcyjnymi w tym pochodzenia zwierzęcego. Wydano decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości do 30.09.2013. Decyzja została wykonana.

W Centrum Medycznym „Zarzecze” w Karpaczu prowadzone było postępowanie administracyjne dotyczące doprowadzenia ścian w pomieszczeniu produkcyjnym, zmywalni naczyń oraz zmywalni termosów do właściwego stanu sanitarno-higienicznego, zapewnienia skutecznej wentylacji nad piecem konwekcyjno-parowym w pomieszczeniu produkcyjnym. W Zespole Profilaktyki i Rehabilitacji w Janowicach Wielkich przy ul. Świerczewskiego 12 wykonane zostały zalecenia dotyczące zapewnienia prawidłowych warunków do mycia żywności oraz opracowania procedury dotyczącej częstotliwości badań produktu gotowego nietrwałego mikrobiologicznie.

W 2013 roku wszczęto postępowanie administracyjne w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Legnicy, które dotyczyło niewłaściwego stanu technicznego pomieszczeń należących do bloku żywienia.

Kuchnia Szpitalna Rehabilitacyjnego w Żmigrodzie przy ul. Willowej 4 od września 2013 r. dzierżawiona jest przez firmę PPHU „JOL-MARK” z siedzibą Węgierska Górka, ul. Kamienna 7. W czasie kontroli stwierdzono m.in: zły stan sanitarno- techniczny ścian i sufitów w magazynie środków spożywczych, magazynie chłodni, kuchni; zły stan sanitarno-techniczny urządzenia chłodniczego; brak do wglądu wyniku badania gotowego wyrobu nietrwałego mikrobiologicznie. Termin wykonania obowiązków objętych decyzją - do dnia 30.05.2014 r.

W Specjalistycznym Szpitalu im. dra Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu przy ul. Sokołowskiego w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości tj.: sufity w kuchni z odpryskami farby, ściany w magazynie artykułów sypkich brudne, brak wyników badań potwierdzających jakość zdrowotną pod względem parametrów mikrobiologicznych gotowych wyrobów produkowanych w zakładzie, odpady poprodukcyjne kat. III przechowywane w temperaturze otoczenia. Wdrożono postępowanie administracyjne.

W trakcie kontroli kuchenki oddziałowej Specjalistycznego Szpitala im dra Alfreda Sokołowskiego, Wałbrzych, ul. Sokołowskiego stwierdzono, iż odpady pokonsumpcyjne

z poszczególnych oddziałów utylizowane są za pomocą młynka koloidalnego. Wszczęto postępowanie administracyjne, strona w odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego poinformowała o zaprzestaniu używania młynka koloidalnego oraz poinformowała o sposobie ich usuwania z zakładu. Ponowna kontrola wykazała, iż sposób usuwania odpadów konsumpcyjnych jest prawidłowy w związku z czym wydano decyzję umarzającą wszczęte postępowanie administracyjne.

W Specjalistycznym Szpitalu Chorób Płuc „Biały Orzeł”, Sokołowsko przy ul. Parkowej stwierdzono przekroczenie wartości normatywnych zbadanej próbki wody (obecność bakterii Escherichia coli, bakterii z grupy coli). Z uwagi na długotrwałe postępowanie prowadzące do poprawy jakości wody w zakładzie (zanieczyszczenie sieci wodociągowej niezależne od zakładu), dostarczana jest woda w beczkowiezie przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Mieroszowie oraz używana jest woda konfekcjonowana. Woda z sieci używana jest jedynie do celów gospodarczych tj. do spłukiwania toalet, mycia podłóg – co potwierdziła kontrola. Za stwierdzony nieprawidłowy stan sanitarno – higieniczny, na osoby winne nałożono 5 mandatów karnych na kwotę 1050 zł.

10.11.7 Kuchnie niemowlęce

W 2013 r. nadzorem objęto 10 kuchni niemowlęcych w szpitalach, tj. 100% - 50,0% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny z wymaganiami. W szpitalach, na oddziałach położniczych stosowane są naturalne metody karmienia niemowląt. Mieszanki sporządzane są w wyjątkowych przypadkach, na zlecenie lekarza.

10.11.8 Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach

W 2013 r. nadzorem objęto 43 bloków żywienia w sanatoriach i prewentoriach, tj. 95,6% - 97,7% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny.

W bloku żywienia Szpitala Uzdrowiskowego „Dom Zdrojowy” w Szczawnie Zdrój przy ul. Kolejowej w czasie kontroli stwierdzono m. in.:

- brudne ściany w szatni dla pracowników, wc i natrysku,
- ubytki w kaflach na podłogach w przejściach komunikacyjnych i w rozdzielni kelnerskiej oraz na ścianach w kuchni,
- zacieki na ścianie w magazynie mrożonek,
- brudne ściany w kuchni,
- drzwi drewniane do kuchni zniszczone-rozwarstwione, o zniszczonych brzegach,
- szafki w rozdzielni kelnerskiej zniszczone, o nasiąkłej powierzchni, zniszczone blaty i drzwiczki, bez okleiny,
- brak osłon na 15 lampach jarzeniowych w kuchni.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami PPIS w Wałbrzychu wszczął postępowanie administracyjne i wydał decyzję.

W bloku żywienia Sanatorium „Azalia” w Szczawnie-Zdroju, przy ul. Ofiar Katynia stwierdzono brak dokumentu potwierdzającego właściwą jakość zdrowotną produkowanych w zakładzie potraw nietrwałych mikrobiologicznie. Wydano decyzję administracyjną. Kontrola sprawdzająca wykazała wykonanie decyzji.

W wydawalni posiłków w Sanatorium „Korona Piastowska” Szczawnie Zdrój stwierdzono:

- ubytki w posadzce w zmywalni naczyń stołowych,

- ściany zawilgocone, z odpryskami farby w pomieszczeniu zmywalni naczyń stołowych, wydawania posiłków, szatni personelu,
- zacieki na suficie w jadalni.

Prowadzone jest postępowanie administracyjne.

W zakładzie tym przeprowadzono również kontrolę w związku z interwencją kuracjusza na wydawanie posiłków o niewłaściwej jakości zdrowotnej, tj. z oznakami pleśni oraz braku uwzględnienia diet w sposobie żywienia. Kontrola nie potwierdziła zgłoszonych nieprawidłowości.

10.11.9 Bloki żywienia w domach opieki społecznej

W 2013 r. nadzorem objęto 82 bloków żywienia w domach opieki społecznej, tj. 76,6% - 87,8% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego. 1 zakład oceniony został jako niezgodny.

W części bloków żywienia posiłki dla pensjonariuszy/mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej produkowane są na miejscu. Przygotowuje się śniadania, obiady i podwieczorki z rozdziałem na diety. W zakładach tych opracowane są i wdrażane zasady GHP/GMP oraz zasady systemu HACCP.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w ww. blokach żywienia to:

- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń związany z barierami architektonicznymi

Do wielu Domów Pomocy Społecznej gotowe posiłki dostarczane są z innych zakładów np. do:

- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Żeromskiego 40
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Skwierzyńskiej 23
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kaletnicza 8
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Rędzińskiej 66-68
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kościuszki 68
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Mącznej 3
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Komuny Paryskiej 11
- Domu Pomocy Społecznej „Samarytanin” we Wrocławiu przy ul. Świątnickiej 25.

Posiłki wydawane pensjonariuszom do konsumpcji przygotowywane są na podstawie jadłospisów dekadowych, które w trakcie przeprowadzanych kontroli były kontrolowane; stwierdzano, że układane są w oparciu o zasady racjonalnego żywienia. Ww. jadłospisy układane są przez personel bloków żywienia, tj. dietetyków oraz przez pracowników firm cateringowych produkujących i dostarczających posiłki.

Do grupy tych zakładów należą również stołówki w schroniskach dla bezdomnych, w których przygotowywane są posiłki dla podopiecznych w ramach całodziennego wyżywienia. Przygotowywaniem posiłków zajmują się podopieczni pod nadzorem kucharza. Surowce do produkcji otrzymywane są w większej ilości z Banku Żywności – Pomocy Unijnej oraz z darowizn. Za stwierdzony stan sanitarno – higieniczny, na osoby winne nałożono 4 mandaty karne na kwotę 850 zł.

10.11.10 Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka

W 2013 r. nadzorem objęto 98 stołówek w żłobkach i domach małego dziecka, tj. 71,5%

- 42,9% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny.

W większości żłobków posiłki przygotowywane są na miejscu od surowca do gotowego wyrobu. W związku z dotacją rządową z roku na rok powstają nowe obiekty prowadzące opiekę nad dziećmi do lat 3. W nowopowstających niepublicznych żłobkach i klubach malucha wprowadzono formy żywienia zależne od warunków lokalowych zakładu, tj.:

- dostarczanie gotowych posiłków tj. śniadań, obiadów i podwieczorków wyporcjowanych jednostkowo dla każdego dziecka w zamkniętych naczyniach jednorazowego użytku lub zbiorczo w naczyniach typu GN; gotowe posiłki dostarczane są w transportowych naczyniach izotermicznych z zakładów posiadających warunki do ich produkcji, dystrybucji do innych zakładów oraz transportu i mycia opakowań transportowych,
- dostarczanie tylko gotowych posiłków obiadowych oraz półproduktów i gotowych wyrobów wykorzystywanych do przygotowywania na miejscu śniadań i podwieczorków;
- dostarczanie, indywidualnie dla każdego dziecka przez jego rodziców, gotowych posiłków a także produktów do przygotowywania na miejscu w placówce mieszanek typu instant.

Posiłki do konsumpcji podawane są w naczyniach wielokrotnego lub jednorazowego użytku w zależności od warunków lokalowych danego zakładu.

Stan sanitarno – techniczny bloków żywienia w żłobkach jest zadowalający doskonałony jest system HACCP.

Posiłki dla dzieci przygotowywane są w oparciu o jadłospisy dekadowe, opracowane zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia przez personel stołówki lub pracowników w tym dietetyków zatrudnionych w zakładach produkujących i dostarczających gotowe posiłki. Jadłospisy oceniane były w trakcie kontroli sanitarnych.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno – higienicznego - 4 osoby ukarano mandatem karnym – łącznie na kwotę 1200 zł.

10.11.11 Stołówki szkolne

W 2013 r. nadzorem objęto 497 stołówek szkolnych tj. 88,1% - 82,3% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego, 3 zakłady ocenione zostały jako niezgodne

Stwierdzane w czasie kontroli stołówek szkolnych nieprawidłowości to m.in.:

- zły stan techniczny ścian, posadzek, wyposażenia pomieszczeń,
- brak udokumentowania właściwej jakości zdrowotnej gotowego wyrobu, wyprodukowanego w stołówce.

W stołówkach szkolnych posiłki produkowane są na miejscu, lub dostarczane przez firmy cateringowe.

W 2013 r. przeprowadzono remont m.in. w: Zespole Szkół nr 11 we Wrocławiu przy ul. Grochowej 36, Szkole Podstawowej nr 78 we Wrocławiu przy ul. Jedności Narodowej 195, Szkole Podstawowej nr 109 we Wrocławiu przy ul. Inżynierskiej 104, Szkole Podstawowej nr 20 we Wrocławiu przy ul. Kamińskiego 24.

W stołówkach szkolnych, szczególnie typu zależnego, firmy cateringowe we własnym zakresie przeprowadzają bieżące remonty polegające m.in. na uzupełnianiu ubytków w ścianach i posadzkach. Jednak jest to działanie doraźne i konieczne jest przeprowadzenie kompleksowych remontów pomieszczeń bloków żywienia w celu zapewnienia bezpieczeństwa wydawanych dla dzieci posiłków. Wprowadzenie corocznych przetargów i podpisywanie umów trwających do czerwca następnego roku powoduje, że firmy cateringowe nie inwestują w modernizację i remonty stołówek zależnych, zwłaszcza, że wyniki przetargu znane są na kilka dni przed planowanym rozpoczęciem żywienia dzieci.

Posiłki dla dzieci szkolnych przygotowywane są w oparciu o jadłospisy dekadowe, opracowywane zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia przez personel bloku żywienia, lub pracowników firm cateringowych, w tym zatrudnionych dietetyków. Jadłospisy oceniane były w trakcie kontroli sanitarnych.

Z żywienia w szkołach korzystają również dzieci z tzw. „zerówek”, którym oferowane są dodatkowo śniadania.

Za stwierdzony nieprawidłowy stan sanitarno – higieniczny na osoby winne nałożono 9 mandatów karnych na kwotę 3000 zł.

10.11.12 Stołówki w bursach i internatach

W 2013 r. nadzorem objęto 23 stołówki w bursach i internatach, tj. 82,1% - 91,3% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny. W tych zakładach produkowane są potrawy, które w formie posiłków podawane są do konsumpcji młodzieży zamieszkującej w internatach. Tylko z posiłków obiadowych korzystają również uczniowie szkół nie mieszkający w internatach oraz personel szkoły.

Posiłki we wszystkich blokach żywienia w internatach produkowane są na podstawie jadłospisów dekadowych układanych w oparciu o zasady racjonalnego żywienia.

W trakcie kontroli sanitarnych kontrolowane były jadłospisy dekadowe i nie stwierdzano nieprawidłowości. W niektórych obiektach tej grupy, bloki żywienia stanowią jednocześnie kuchnie centralne firm cateringowych.

Są to:

- blok żywienia w internacie Bursy Stowarzyszenia Wspierania Burs i Internatów „ADEPT” ul. Jemiołowa 46/48 we Wrocławiu, w której działalność prowadzi firma Bar – Kawiarnia Barbara Puchalska we Wrocławiu, ul. Jantarowa 10/10:

- blok żywienia w Internacie Zespołu Szkół Nr 14 we Wrocławiu, ul. Brucknera 10, w której działalność prowadzi firma KANZEON Grzegorz Ciężkał we Wrocławiu, ul. Brucknera 10.

W niektórych internatach zorganizowane są stołówki zależne, w których wydawane są młodzieży zamieszkującej w internatach gotowe posiłki. Są to np.:

- stołówka zależna w Internacie Zespołu Szkół Nr 14 we Wrocławiu, ul. Brucknera 10, do której dostarczane są gotowe posiłki z kuchni centralnej zlokalizowanej w tym samym budynku, prowadzonej przez firmę KANZEON Grzegorz Ciężkał we Wrocławiu, przy ul. Brucknera 10;

- stołówka zależna w Bursie Szkolnej „GOGA” we Wrocławiu przy ul. Kamiennej 86, do której gotowe posiłki dostarczane są ze stołówki w Gimnazjum Nr 23 we Wrocławiu przy ul. Św. Jerzego 4, prowadzonej przez firmę „Halina” s. c. Joanna Siewierska Wrocław.

10.11.13 Stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach

W 2013 r. nadzorem objęto 96 stołówek tej grupy obiektów, tj. 95,0% - 45,8% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in. niewłaściwego stanu sanitarno-porządkowego w tym:

- braku prawidłowych warunków do mycia rąk,
- braku segregacji środków spożywczych w urządzeniach chłodniczych,
- braku czystości i porządku w pomieszczeniach

Za stwierdzone nieprawidłowości ukarano winnych zaniedbań 3 mandatami na kwotę 750 zł.

10.11.14 Stołówki w przedszkolach

W 2013 r. nadzorem objęto 585 stołówek w przedszkolach, tj. 78,1% - 79,7% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego. 3 zakłady ocenione zostały jako niezgodne.

Występujące w tej grupie obiektów uchybienia to m.in.: zły stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów, drzwi, nieprawidłowo przechowywane naczynia kuchenne.

W Niepublicznym Przedszkolu Językowym „Michałek”, ul. Grota Roweckiego w Wałbrzychu stwierdzono m.in.:

- brak do wglądu aktualnego wyniku badania jakości zdrowotnej gotowego wyrobu nietrwałego mikrobiologicznie wydawanego w zakładzie, brak określonej częstotliwości wykonywanych badań,
- niespójna dokumentacja systemu HACCP, nie przedłożono instrukcji kontroli dostaw, procedury przyjmowania towaru, instrukcji porcjowania i wydawania posiłków, instrukcji kontroli w urządzeniach chłodniczych oraz rejestru temperatury w urządzeniu chłodniczym, protokołów weryfikacji systemu HACCP, kart szkolenia pracowników; przedłożony plan higieny jest niespójny z okazanym rejestrem wykonywanych zabiegów mycia i dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń i sprzętu, z wyżej ww. rejestru (zapisów) nie wynikało, jakie czynności zostały przeprowadzone; Nie stwierdzono wykonywania zapisów w urządzeniach chłodniczych, w których były magazynowane wyroby spożywcze łatwo psujące się.

Osobę winną zaniedbań ukarano mandatem karnym .Wszczęto postępowanie administracyjne, i w 2014 r. wydano decyzję.

Ogółem w tej grupie obiektów nałożono 12 mandatów na kwotę 2450 zł

10.11.15 Stołówki w domach dziecka i młodzieży

W 2013 r. nadzorem objęto 585 stołówek w przedszkolach tj. 78,1% - 79,7% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego. 3 zakładu ocenione zostały jako niezgodne.

Występujące w tej grupie obiektów uchybienia to m.in.:

- zły stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów, drzwi
- nieprawidłowo przechowywane naczynia kuchenne

W Niepublicznym Przedszkolu Językowym „Michałek”, ul. Grota Roweckiego w Wałbrzychu stwierdzono m.in.:

- brak do wglądu aktualnego wyniku jakości zdrowotnej gotowego wyrobu nietrwałego mikrobiologicznie wydawanego w zakładzie, brak określonej częstotliwości wykonywanego badania,
- niespójna dokumentacja systemu HACCP, nie przedłożono instrukcji kontroli dostaw, procedury przyjmowania towaru, instrukcji porcjowania i wydawania posiłków, instrukcji kontroli w urządzeniach chłodniczych oraz rejestru temperatury w urządzeniu chłodniczym, protokołów weryfikacji systemu HACCP, kart szkolenia pracowników; przedłożony plan higieny jest niespójny z okazanym rejestrem wykonywanych zabiegów mycia i dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń i sprzętu, z wyżej ww. rejestru (zapisów) nie wynikało, jakie czynności zostały przeprowadzone; nie stwierdzono wykonywania zapisów w urządzeniach chłodniczych, w których były magazynowane wyroby spożywcze łatwo psujące się.

Osobę winną zaniedbań ukarano mandatem karnym .Wszczęto postępowanie administracyjne, i w 2014 r. wydano decyzję.

Ogółem w tej grupie obiektów nałożono 12 mandatów na kwotę 2450 zł.

10.11.16 Stołówki studenckie

W 2013 r. nadzorem objęto 6 stołówek studenckich, tj. 46,2% - 66,7% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny.

W zakładach tych prowadzona jest samodzielna lub zależna działalność polegająca na produkcji i/lub wydawaniu wyrobów garmażeryjnych w pełnym asortymencie, kanapek i napojów oraz wydawanie ich do konsumpcji w zestawach posiłków. Obecnie zmienił się sposób serwowania posiłków w stołówkach- umożliwiony jest konsumentom wybór potraw z szerokiego asortymentu i samodzielne komponowanie posiłków.

W wyniku przeprowadzonej kontroli w stołówce studenckiej VANILLA Uniwersytetu Przyrodniczego przy ul. Norwida 25 we Wrocławiu (prowadzonej przez Portabello s.c. Wrocław pl. Grunwaldzki 23/27) stwierdzono zaniedbania higieniczne, m. in.:

- nieprawidłowy, niezadawalający stan higieniczny i techniczny pomieszczeń produkcyjnych oraz błędy technologiczne,
- nieprawidłowo prowadzone procesy mycia i dezynfekcji,

Za powyższe zaniedbania nałożono 1 mandat karny na kwotę 500 zł, a w celu poprawy stanu technicznego wydano decyzję administracyjną – prowadzone jest postępowanie.

W pubie studenckim „Pod papugami” w Wałbrzychu przy ul. Zamkowej w wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

10.11.17 Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych

W 2013 r. nadzorem objęto 51 stołówek specjalnych i wychowawczych, tj. 70,8% - 76,5% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny.

Stwierdzane w czasie kontroli nieprawidłowości to:

- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń,
- brak warunków do higienicznego przechowywania naczyń kuchennych,
- brak prawidłowego wyposażenia przy umywalkach,
- brak zabezpieczenia pomieszczeń przed owadami,
- brak prowadzonych zapisów wynikających z opracowanych instrukcji GHP,
- zły stan sanitarny pomieszczeń.

10.11.18 Zakłady usług cateringowych

W 2013 r. nadzorem objęto 47 zakładów usług cateringowych, tj. 75,8% - 66,0% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego. 1 zakład oceniony został jako niezgodny.

W zakładach tych produkowane są wyroby garmażeryjne (w tym w formie posiłków), kanapki w szerokim asortymencie - na potrzeby różnych zakładów żywienia zbiorowego, tj. stołówek w przedszkolach, szkołach i innych placówkach oświatowych, stołówek i wydawalni w punktach przedszkolnych, żłobkach, blokach żywienia w szpitalach, blokach żywienia w domach pomocy społecznej, a także stołówek i bufetów w zakładach pracy, na imprezy masowe i dla indywidualnego konsumenta.

Przygotowane posiłki pakowane są do pojemników GN, a następnie do termosów zbiorczych i przewożone do zakładów żywienia zbiorowego własnymi środkami transportu. Posiłki planowane i produkowane dla zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego w oparciu

o zasady racjonalnego żywienia. Zapewniony jest prawidłowy transport posiłków. Za stwierdzone nieprawidłowości dot. stanu sanitarno-porządkowego nałożono 16 mandatów na kwotę 5600 zł.

10.11.19 Inne zakłady żywienia

W 2013 r. nadzorem objęto 111 innych zakładów żywienia tj. 69,8% - 64,9% ocenionych zostało na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego i otrzymało ocenę zgodny. W grupie tej ujęte są m.in : bloki żywienia w zakładach karnych, jadłodajnie dla bezdomnych i ubogich, stołówki w ośrodkach szkoleniowych, gotowalnie napojów, wydawalnie posiłków obiadowych w szkołach i w dziennej opiece nad małymi dziećmi.

Ponadto w roku sprawozdawczym 2013 r., w związku z dotacjami z Urzędu Miasta, zorganizowano świetlice środowiskowe przeznaczone dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 18 lat ze szczególnym uwzględnieniem dzieci zaniedbanych wychowawczo lub pochodzących z najuboższych rodzin. W świetlicach tych prowadzone jest dożywianie dzieci. Forma żywienia dostosowana jest do warunków lokalowych danego zakładu. Potrawy (II dania obiadowe lub kanapki) i napoje wydawane są do konsumpcji w naczyniach jednorazowego użytku.

W 2013 r. rozpatrzono 2 interwencje dotyczące żywienia w Zakładzie Karnym w Wołowie:

- dotyczącą warunków wydawania posiłków. W czasie kontroli dokonano oceny stanu sanitarnego zakładu oraz przedłożonych do wglądu rozchodów magazynowych, prowadzonych zapisów wynikających z zasad systemu HACCP oraz GHP, GMP . Sprawdzono również listę osadzonych zatrudnionych przy wydawaniu posiłków oraz książeczek zdrowia z badań do celów sanitarno-epidemiologicznych. Interwencję uznano za nieuzasadnioną,

- dotyczącą niewłaściwej jakości chleba oraz mięsa i przetworów mięsnych. W czasie kontroli dokonano oceny przedłożonych do wglądu dokumentów dostaw, zapisów wynikających z zasad systemu HACCP oraz GHP i GMP, oraz codziennych zapisów z oceny organoleptycznej posiłków i dopuszczenia ich do wydania, wykonywanych przez lekarza zakładowego i dowódcę. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ponadto interwencje w sprawie jakości żywienia dot. Zakładu Karnego w Kłodzku, Aresztu Śledczego we Wrocławiu przy ul. Świebodzkiej 1, Zakładu Karnego we Wrocławiu przy ul. Kleczkowskiej 3. Przeprowadzone kontrole nie potwierdziły zasadności interwencji.

11 ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH

11.1 OCENA ŚRODOWISKA PRACY

W 2013 roku pion higieny pracy obejmował nadzorem bieżącym 7318 zakładów zatrudniających łącznie 351431 pracowników, z czego 50,0 % zatrudnionych było w zakładach przetwórstwa przemysłowego (obejmujących rodzaje działalności ujęte w działach od 10 do 33 według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). W opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (działy PKD od 86 do 88) było 8,2 % ogółu zatrudnionych, w górnictwie (działy PKD od 05 do 09) było 5,6 %, a w transporcie i gospodarce magazynowej (działy PKD od 49 do 53) 4,6 %. Przeważającą część (82 %) nadzorowanych przez pion higieny pracy obiektów stanowiły zakłady małe - zatrudniające do 50 osób.

W 2013 roku przeprowadzono 3894 kontrole w 2878 zakładach. Przeciętna częstotliwość kontroli obiektu wynosiła 1,35.

Kontrole prowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały szereg uchybień higieniczno-sanitarnych w zakresie warunków higieny pracy oraz w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych oraz produktów biobójczych.

Szkodliwe warunki pracy, tzn. takie, gdzie pomiarami stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych w środowisku pracy przekraczające wartości ustalonych normatywów higienicznych, wystąpiły w 10,5 % nadzorowanych zakładów (768 zakładów) i w 13,2 % skontrolowanych zakładów w 2013 roku (380 zakładów).

Do innych ważnych nieprawidłowości należały:

- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 17,0 % skontrolowanych zakładów (488 zakładów),
- niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń – w 10,8 % skontrolowanych zakładów (311 zakładów),
- brak lub nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego – w 9,0 % skontrolowanych zakładów (259 zakładów),
- uchybienia w zakresie wprowadzania i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych – w 6,15 % skontrolowanych zakładów (177 zakładów),
- brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – w 5,7 % skontrolowanych zakładów (165 zakładów),
- brak aktualnych badań lekarskich pracowników – w 2,12 % skontrolowanych zakładów (61 zakładów),
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych w środowisku pracy – w 1,9 % skontrolowanych zakładów (54 zakłady),
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy – w 1,5 % skontrolowanych zakładów (43 zakłady),
- uchybienia w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej produktów biobójczych – w 0,83 % skontrolowanych zakładów (24 zakłady).

W związku z powyższym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali łącznie 1162 decyzje administracyjne.

11.2 CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ

W ramach nadzoru nad chemikaliami przeprowadzono:

- 1739 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu oraz stosowaniem w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych,
- 332 kontrole w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej produktów biobójczych,
- 77 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej chemicznych prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3,
- 44 kontrole w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej detergentów.

Kontrole wykazały nieprawidłowości w 10,4 % skontrolowanych podmiotów (299 zakładów). Do najważniejszych uchybień należały: brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych, nieprawidłowe oznakowanie opakowań chemikaliów, brak aktualnego spisu wprowadzanych do obrotu/stosowanych niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych.

11.3 OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO

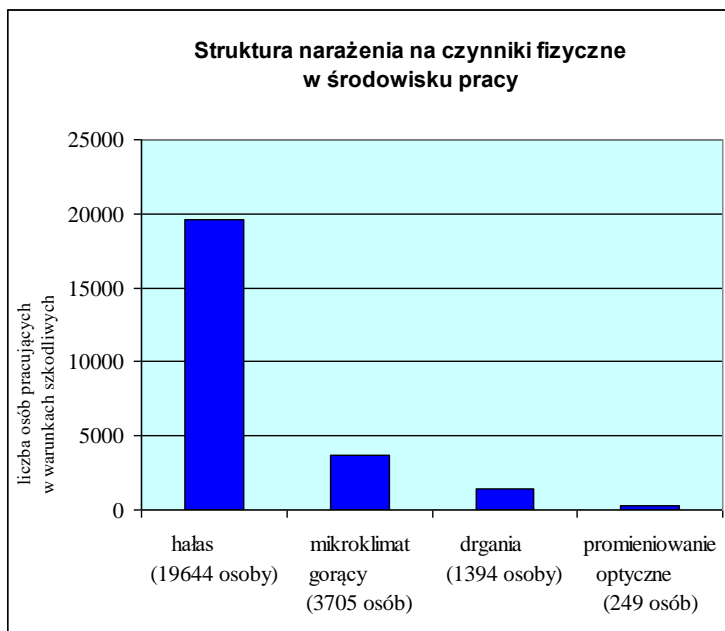
Kontrołowano poziom narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, mogące powodować u pracowników następstwa zdrowotne w postaci chorób zawodowych.

Z danych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wynika, że w szkodliwych warunkach pracy, tj. takich, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy pracowało łącznie 23548 osób, co stanowiło 6,7 % wszystkich osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem. Są to osoby liczone 1 raz – niezależnie od liczby czynników szkodliwych, w przekroczeniu których pracowała dana osoba.

Występowanie przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych w środowisku pracy stwierdzono w 768 nadzorowanych zakładach pracy i w 380 zakładach pracy skontrolowanych w 2013 roku.

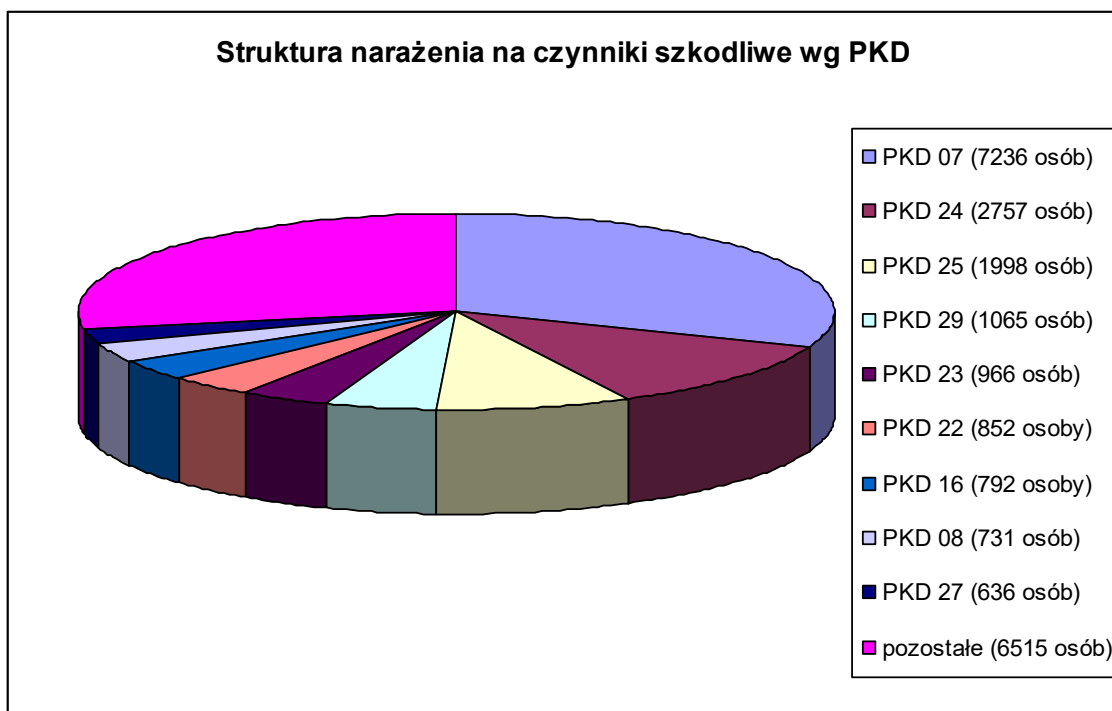
Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono stężenia i natężenia przekraczające normatywy higieniczne, przedstawiało się następująco:

- czynniki chemiczne – 2261 osób, w tym głównie metale i ich związki (ołów, arsen, miedź, kadm),
- pyły (w przeważającej większości pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc) – 4428 osób,
- czynniki fizyczne – 20355 osób: hałas – 19644 osoby, mikroklimat gorący – 3705 osób, drgania – 1394 osoby, promieniowanie optyczne – 249 osób.

Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy występowały w zakładach pracy zajmujących się:

- górnictwem rud metali (PKD 07), narażenie na hałas, pyły, drżania, mikroklimat gorący – łącznie 7236 osób,
- produkcją metali (PKD 24), narażenie na hałas, pyły, drżania, czynniki chemiczne (ołów, arsen, miedź, kadm), promieniowanie optyczne, mikroklimat gorący – łącznie 2575 osób,
- produkcją metalowych wyrobów gotowych (PKD 25), narażenie na hałas, pyły, drżania, czynniki chemiczne (ołów, arsen, miedź, kadm) – łącznie 1998 osób,
- produkcją pojazdów samochodowych (PKD 29), narażenie na hałas – 1065 osób.
- produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (PKD 23), narażenie na hałas, pyły, drżania, mikroklimat gorący, czynniki chemiczne – 966 osób,
- produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (PKD 22), narażenie na czynniki chemiczne, hałas, pyły i mikroklimat gorący – 852 osoby,
- produkcją wyrobów z drewna (PKD 16), narażenie na hałas, pyły drewna, drżania – 792 osoby,
- wydobywaniem kamienia, piasku i gliny (PKD 08), narażenie na hałas, pyły, drżania – 731 osób,
- produkcją urządzeń elektrycznych (PKD 27), narażenie na hałas, drżania, mikroklimat gorący – 636 osób.

Największą liczbę pracowników pracujących w warunkach szkodliwych odnotowano w powiecie polkowickim.

Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał, podobnie jak w latach ubiegłych, ponadnormatywny hałas.

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami wydano 96 decyzji administracyjnych dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych.

Do głównych działań podejmowanych przez pracodawców w celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy należały:

- zmiana organizacji pracy, poprzez wprowadzenie dodatkowych przerw w pracy i rotacji pracowników,
- remonty maszyn i urządzeń, wymiana starych, zużytych maszyn i urządzeń na nowe,
- wydzielenie stanowisk pracy związanych z występowaniem przekroczeń,
- konserwacja lub wykonanie nowej instalacji wentylacji odciągowej miejscowej na stanowiskach pracy.

Prowadzone postępowanie w związku z narażeniem na ponadnormatywny hałas dotyczyło:

- opracowania i wdrożenia programów działań organizacyjno – technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas,
- obniżenia przekroczeń natężenia hałasu,
- zapewnienia pracownikom dobranych do wielkości charakteryzujących hałas środków ochrony indywidualnej słuchu,
- oznakowania stref zagrożenia hałasem.

Ponadto, w wyniku postępowania prowadzonego przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych ulega poprawie stan higieniczny środowiska pracy pracowników, a także stan sanitarny pomieszczeń produkcyjnych i zaplecza socjalno-sanitarnego.

11.4 CHOROBY ZAWODOWE

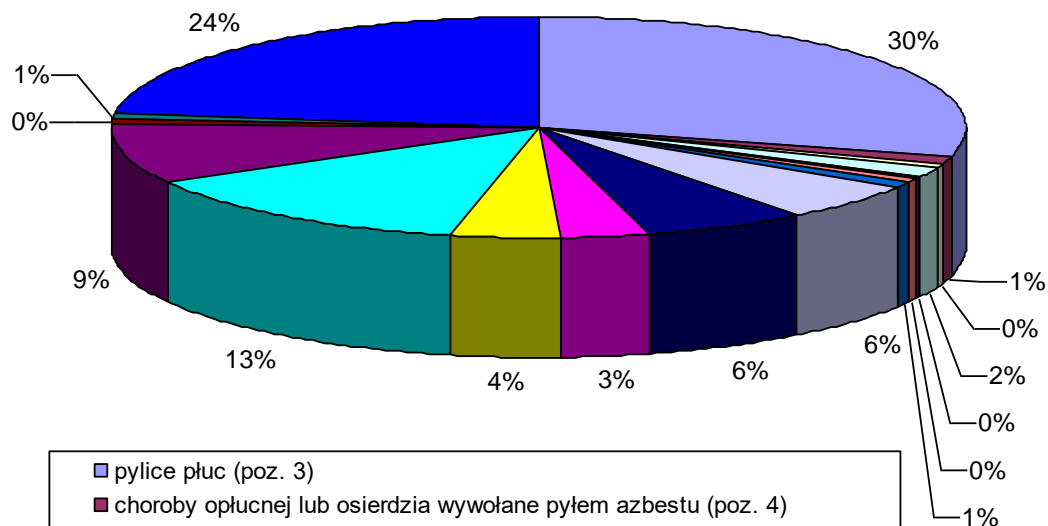
Następstwem pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia są choroby zawodowe. W 2013 roku w województwie dolnośląskim dokonano 485 zgłoszeń podejrzeń chorób zawodowych, z czego stwierdzono 234 choroby zawodowe. W roku poprzednim stwierdzono 209 chorób zawodowych.

W strukturze zachorowalności na choroby zawodowe w 2013 roku czołowe miejsce zajmują następujące jednostki chorobowe:

1. pylice płuc (poz. 3) – 68 przypadków (29% ogółu stwierdzonych chorób zawodowych),
2. choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa (poz. 26) – 54 przypadki (23%),
3. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20) – 31 przypadków (13%),
4. uszkodzenie słuchu (poz. 21) – 21 przypadków (9%),
5. nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi (poz. 17) – 14 przypadków (6%).

Choroby te stanowią 80% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych w województwie dolnośląskim w 2013 roku; w różnych latach zmienia się kolejność dominujących jednostek chorobowych.

Choroby zawodowe stwierdzone w woj. dolnośląskim w 2013 roku

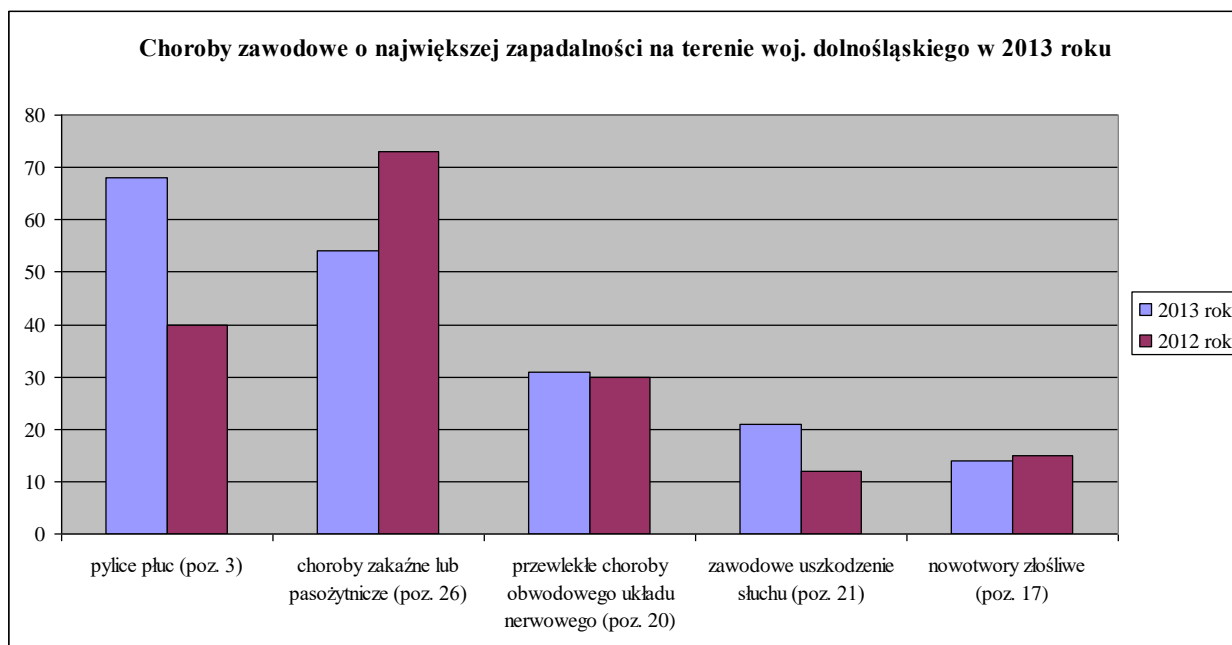

- pylice płuc (poz. 3)
- choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu (poz. 4)
- przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli (poz. 5)
- astma oskrzelowa (poz. 6)
- zewnętrzne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych (poz. 7)
- ostra uogólniona reakcja alergiczna (poz. 8)
- alergiczny nieżyt nosa (poz. 12)
- przewlekłe choroby narządu głosu (poz. 15)
- nowotwory złośliwe (poz. 17)
- choroby skóry (poz. 18)
- przewlekłe choroby układu ruchu (poz. 19)
- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)
- zawodowe uszkodzenie słuchu (poz. 21)
- zespół wibracyjny (poz. 22)
- choroby układu wzrokowego (poz. 25)
- choroby zakaźne lub pasożytnicze (poz. 26)

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2013 r.

Choroby zawodowe o najwyższej zapadalności na terenie województwa dolnośląskiego w 2013 roku w porównaniu z rokiem 2012.

Lp.	Rok 2013		Rok 2012	
	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób
1	Pylice płuc (poz. 3)	68	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (poz. 26)	73
2	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (poz. 26)	54	Pylice płuc (poz. 3)	40
3	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	31	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	30
4	Zawodowe uszkodzenie słuchu (poz. 21)	21	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi (poz. 17)	15

W roku 2013 ogółem stwierdzono 54 przypadki chorób zakaźnych lub pasożytniczych (poz. 26). Wśród ww. chorób dominowała borelioza – stwierdzono 39 przypadków tej choroby (55 w roku 2012). Drugą najczęściej stwierdzaną chorobą zakaźną była gruźlica – 8 przypadków (13 w roku 2012), a trzecią WZW typu C – 5 przypadków (3 w roku 2012).

W poszczególnych rodzajach działalności w gospodarce narodowej dominowały następujące choroby zawodowe:

- w ochronie zdrowia i opiece społecznej oraz w leśnictwie, działalności weterynaryjnej i w rolnictwie – choroby zakaźne lub pasożytnicze;
- w górnictwie i kopalnictwie – pylice płuc;
- w edukacji – przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym;
- w przemyśle produkcyjnym – przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz przewlekłe choroby układu ruchu.

Reasumując, w województwie dolnośląskim najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w roku 2013 były: pylice płuc, choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz zawodowe uszkodzenia słuchu. Nastąpił spadek liczby stwierdzanych przypadków chorób zakaźnych lub pasożytniczych i ich następstw w porównaniu z rokiem poprzednim. W przypadku pylic płuc, które zaliczane są od lat do jednych z najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych, nastąpił znaczny wzrost. Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego utrzymują się na niemal takim samym poziomie jak w roku poprzednim. Wśród chorób zakaźnych i inwazyjnych znacznie spadła liczba stwierdzanych przypadków boreliozy.

12 ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Na terenie województwa dolnośląskiego zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawuje 26 Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych i Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu. W ramach wykonywanych zadań sprawowano nadzór nad warunkami higieny środowiska, higieny wypoczynku i rekreacji, higieny radiacyjnej, higieny pracy, higieny nauczania i wychowania, warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku oraz warunkami higieniczno-sanitarnymi udzielania świadczeń zdrowotnych. Działania podejmowano na etapie planowania, projektowania i dopuszczania do użytkowania obiektów budowlanych, zgodnie z zakresem określonym w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zadania wykonywano współdziałając w postępowaniu administracyjnym prowadzonym w sprawach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w sprawach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, czy współdziałając w postępowaniu innym prowadzonym przez organ administracji architektoniczno - budowlanej. Ponadto realizowano zadania wynikające z przepisów Prawa budowlanego, Prawa atomowego oraz ustawy o działalności leczniczej, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i ustawy o żegludze śródlądowej a także wynikające z rozporządzeń wykonawczych do tych ustaw. Stanowiska zajmowano na podstawie dokonanej oceny warunków sanitarnych i zdrowotnych. Poprzez takie działanie był sprawowany nadzór zapobiegawczy nad stanem sanitarnym terenu objętego kontrolą. Celem nadzoru była ochrona zdrowia ludzi przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych oraz zapobieganie powstawaniu chorób.

W 2013 roku, w ramach działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie dolnośląskim w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego wydano:

- **90** opinii dotyczących projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w tym **13** opinii negatywnych,
- **324** opinie dotyczące projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym **15** opinii negatywnych,

- 27 opinii dotyczących możliwości odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- 835 opinii dotyczących potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym 217 opinii stwierdzających taką potrzebę,
- 172 opinie dotyczące środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia, w tym 19 opinii negatywnych,
- 447 opinii dotyczących dokumentacji projektowej, w tym 6 opinii negatywnych,
- 1775 opinii dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych, w tym 10 opinii zgłaszających sprzeciw,
- 27 opinii dotyczących projektów polityk, strategii, planów czy programów,
- 441 opinii dotyczących odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych, w tym 12 opinii negatywnych,
- 150 opinii dotyczących projektów pracowni z aparatem rentgenowskim,
- 77 decyzji w sprawie spełnienia wymagań sanitarnych przez pomieszczenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą,
- 546 stanowisk w sprawach niewymienionych powyżej m.in. dotyczących warunków zabudowy czy lokalizacji inwestycji celu publicznego, zastosowania materiałów do dystrybucji wody, w sprawach inwestorów starających się o dofinansowanie z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, lokalizacji zbiorników bezodpływowych, lokalizacji miejsc do czasowego gromadzenia odpadów stałych itp.

Ponadto:

- 483 sprawy dotyczące opinii o projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz
- 74 sprawy dotyczące opinii o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
załatwiono w trybie art. 25 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tj. poprzez nieprzedstawienie stanowiska.
Najczęściej sprawy dotyczyły projektów zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub projektów zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, obejmujących niewielki teren (od jednej do kilku działek), który przeznaczano na funkcje nieuciążliwe i nieszkodliwe, np. zmieniano przeznaczenie terenów rolniczych na tereny pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.
- 911 spraw dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektu budowlanego
załatwiono w trybie art. 56. ust. 2 ustawy Prawo budowlane tj, poprzez niezajęcie stanowiska.

Najczęściej sprawy dotyczyły budynków mieszkalnych jednorodzinnych bez części usługowej, budynków mieszkalnych wielorodzinnych bez usług w stanie tzw. „deweloperskim”, hal magazynowych bez stanowisk pracy czy inwestycji liniowych. Wykonując zadania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 2251 kontroli obiektów budowlanych.

13 STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Działalność pionu Higieny Dzieci i Młodzieży koncentrowała się na efektywnym sprawowaniu nadzoru nad warunkami zdrowotnymi w środowisku nauczania, wychowania i rekreacji dzieci i młodzieży oraz na podejmowaniu działań zmierzających do rozwiązywania problemów higieny dzieci i młodzieży związanych z warunkami higieniczno-sanitarnymi w nadzorowanych placówkach.

W roku 2013 pracownicy pionu Higieny Dzieci i Młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego obejmowali nadzorem 2916 stałych placówek oświatowo-wychowawczych oraz 9 placówek działających na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej typu opieka nad dzieckiem.

Skontrolowano 73% stałych placówek objętych ewidencją PIS przeprowadzając 3354 kontrole. Ponadto w 2013r. objęto nadzorem 1356 turnusów zimowego i letniego wypoczynku zgłoszonych do elektronicznej bazy Ministra Edukacji Narodowej. Skontrolowano 44% z nich przeprowadzając 605 kontrole.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzono kontrole w zakresie oceny:

1. Stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń budynków oraz stanu technicznego sprzętu i urządzeń sanitarnych.
2. Warunków zdrowotnych w szkolnych pracowniach komputerowych, rozkładów zajęć lekcyjnych, dostosowania mebli szkolnych/przedszkolnych do wzrostu dzieci i młodzieży, warunków stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w szkolnych pracowniach chemicznych, warunków do praktycznej nauki zawodu, warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.
3. Warunków sanitarnych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
4. Warunków wypoczynku i rekreacji.
5. Dożywiania uczniów.

13.1 SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Z 1241 objętych ewidencją szkół skontrolowano 926. Ogółem przeprowadzono 1786 kontrole.

Najczęściej powtarzające się nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli dotyczyły:

1. Stanu sanitarno-technicznego sal lekcyjnych i innych sal dla dzieci i młodzieży (pracowni: komputerowych, chemicznych, zawodowych).
2. Stanu sanitarno-higienicznego toalet, w tym sprawności technicznej armatury, zapewnienia ciepłej wody przy umywalkach w sanitariatach oraz wyposażenia w środki higieniczne.
3. Ciągów komunikacyjnych w budynkach (nawierzchni, schodów, zabezpieczenia kaloryferów itp.) i szatni.
4. Stanu sanitarno-technicznego dróg, dojazdów i ogrodzenia.
5. Placów zabaw, rekreacyjnych i bloków sportowych.
6. Warunków do prowadzenia zajęć wf.
7. Braku dostosowania mebli, braku posiadania certyfikowanych mebli oraz sprzętu sportowego.
8. Stanu technicznego gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

W 2013 r. stwierdzono, że 33 szkół zlokalizowanych jest w nieprzystosowanych obiektach, które były budowane z przeznaczeniem innym niż działalność dydaktyczno-wychowawcza, a które w procesie zmiany sposobu użytkowania i adaptacji pomieszczeń do tej działalności nie spełniają wszystkich wymagań stawianych placówkom oświatowo-wychowawczym m.in. w zakresie minimalnej wysokości sal lekcyjnych, usytuowania podłóg pomieszczeń na pobyt ludzi względem urządzonego terenu przy budynku, braku wydzielonych dla chłopców

i dla dziewcząt oddzielnych toalet, braku wentylacji grawitacyjnej. Dotyczyło to 11 szkół podstawowych, 8 gimnazjów, 1 szkoły specjalnej, 1 szkoły zawodowej oraz 12 zespołów szkół. Wykazano 54 placówki ze złym stanem technicznym pomieszczeń (najwięcej dotyczyło zespołów szkół - 30, szkół podstawowych - 14).

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny stwierdzono w 195 placówkach (najwięcej w szkołach podstawowych – 122 i zespołach szkół - 53).

Dotyczyły one: niezachowania standardów dostępności do urządzeń sanitarnych w 46 szkołach (w 2012 r. - w 48 szkołach), braku dostępności do ciepłej wody w sanitariatach w 4 szkołach (w 2012 r. w 16 szkołach), korzystania z ustępów zewnętrznych w 2 szkołach.

Na terenie województwa w powiecie złotoryjskim w dalszym ciągu funkcjonuje 1 szkoła posiadająca ustępy zewnętrzne, z których korzysta 1 szkoła podstawowa i 1 gimnazjum. Ustępy zewnętrzne zlokalizowane są w budynku wolnostojącym w odległości 15m. od budynku szkolnego, ogrzewanym olejowymi grzejnikami elektrycznymi. Ściany i podłogi ustępu wyłożone są płytkami. Woda bieżąca zimna i ciepła do mycia rąk oraz środki czystości w budynku ustępu są zapewniane.

W 2013 r. wykazano 157 placówek nie podłączonych do kanalizacji sanitarnej, tzn. takich, które posiadają wewnętrzną sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki z budynków do zbiorników bezodpływowych typu szambo, ale nie są podłączone do kanalizacji centralnej oraz 14 placówek, które nie posiadały wodociągów tzn. takich które posiadają instalację wewnętrzną wodociągową ale nie podłączoną do centralnej sieci wodociągowej (korzystają z własnego ujęcia wody-studni).

W skontrolowanych szkołach ponadto sprawdzano warunki do utrzymania higieny osobistej oceniając dostępność do mydła w dozownikach, suszarek do rąk lub ręczników jednorazowych, papieru toaletowego. W tym zakresie wydawano zalecenia doraźne, pokontrolne o natychmiastowym usunięciu nieprawidłowości.

W celu poprawy warunków pobytu dzieci i młodzieży w placówkach wydawano decyzje administracyjne zobowiązujące dyrektorów tych placówek do usunięcia uchybień w określonych terminach.

Strony często występowały do PIS o prolongatę terminu wykonania obowiązków, nałożonych decyzjami administracyjnymi PIS uzasadniając niewykonanie w określonych terminach trudnościami finansowymi. Tylko uzasadnione wnioski były rozpatrywane przez PIS pozytywnie.

Ponadto 12 Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych przekazało do organów prowadzących 30 wystąpień pokontrolnych. Wystąpienia dotyczyły m.in. złego stanu technicznego pomieszczeń w placówkach nauczania, niezachowania standardów dostępności do urządzeń sanitarnych, niezachowania powierzchni przypadającej na 1 dziecko w przedszkolu, braku opieki pielęgniarskiej w szkole, braku terenów zielonych, braku placu zabaw dla dzieci nauczania początkowego oraz braku boiska sportowego na terenie działki szkolnej.

W okresie przerwy wakacyjnej, w placówkach szkolnych na terenie całego województwa dolnośląskiego przeprowadzono remonty bieżące i prace konserwatorskie. Informację o remontach otrzymywano od organów prowadzących, dyrektorów szkół i w wyniku kontroli placówek. Zebrano informacje z 553 szkół. Prace remontowe przeprowadzono w 535 placówkach (najwięcej w szkołach podstawowych - 286). Mimo słabej kondycji finansowej organów prowadzących szkoły i placówki, w niektórych placówkach wykonywano nie tylko drobne prace remontowe, ale także poważniejsze remonty jak termomodernizacja budynków, remonty kapitalne i renowacje dachów, remonty kapitalne łazienek i sanitariatów, zakładano nową instalację wodno-kanalizacyjną i centralnego ogrzewania. Dyrektorzy większości szkół deklarowali się zakończyć prace remontowe do 31. 08. 2013 r.

Ponadto:

1. Podczas przeprowadzanych kontroli nie stwierdzano łamania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.
2. Oceniono dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach z uwzględnieniem dożywiania sponsorowanego. Kontrole wykazały, że w znacznej części szkół żywienie prowadzone jest w formie cateringu. Nadal szkoły w województwie dolnośląskim realizują program „szklanka mleka dla wszystkich uczniów”. Z tej formy np. w samym powiecie oławskim skorzystało 3889 dzieci, w powiecie strzelińskim skorzystało 1800 dzieci. Uczniowie klas I-III uczestniczyli w programie Agencji Rynku Rolnego „Owoce w szkole”. Z tej formy np. w powiecie oławskim skorzystało 2198 dzieci.
3. Oceniono również stopień realizacji § 4 a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, który zobowiązuje szkoły do zapewnienia uczniom możliwości pozostawienia w placówce części podręczników i przyborów szkolnych. Kontrole wykazały, że 61 % skontrolowanych w tym zakresie placówek spełnia te warunki.

13.2 OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA

1. Higiena procesu nauczania i wychowania - Ocena tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych.

W 2013 r. w ramach nadzoru bieżącego oceniany był tygodniowy rozkład zajęć lekcyjnych pod kątem zachowania zasad higieny. Ocenę tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych dokonano w 656 szkołach (w 5171 oddziałach). Nieprawidłowości stwierdzono w 19 szkołach podstawowych (w 59 oddziałach).

Dokonując oceny tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych zwracano uwagę na potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, rozpoczynanie zajęć o stałej porze, przy czym różnica pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia nie powinna być większa niż 1 godzina i różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia nie powinna być większa od 1 godziny.

Stwierdzane nieprawidłowości najczęściej były związane z dowożeniem uczniów do szkół. Dyrektorzy szkół mając świadomość zapewnienia higienicznych warunków pracy ucznia w szkole wprowadzają działania korygujące w tygodniowych rozkładach zajęć lekcyjnych w celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości. Aby zapewnić uczniom higieniczne warunki odpoczynku między lekcjami eliminuje się w szkołach przerwy 5 minutowe, zwiększa się ilość przerw dziesięciominutowych. Często jednak stwierdza się brak przerw dwudziestominutowych.

2. Ocena procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych.

Podczas oceny brano pod uwagę warunki zajęć edukacyjnych dla dzieci sześciolletnich, uczniów 1-3, uczniów 4-6 oraz warunki ogólnoszkolne. W wyniku oceny wyodrębniano zalecenia celem poprawy stanu higieny procesu nauczania – uczenia się w szkołach podstawowych.

Zalecano:

- kontynuację działań oświatowych polegających na promocji zdrowego odżywiania uczniów a więc zachęcanie do ograniczenia spożywania słodczy i słodkich napoi;
- zwiększenie działań edukacyjnych skierowanych do rodziców i nauczycieli na temat zdrowego odżywiania dzieci;
- zaopatrzenie istniejących sklepików w produkty zgodne z zasadami zdrowego żywienia, ograniczenie produktów wysokotłuszczowych z dużą zawartością cukru oraz napojów gazowanych i energetyzujących;

- udostępnienie uczniom stałego dostępu do wody niegazowanej;
- rozważenie możliwości zorganizowania dla oddziałów przedszkolnych 2 lub 3 posiłków w ciągu pobytu w szkole;
- rozważenie możliwości wprowadzenia w dziennym rozkładzie zajęć lekcyjnych przerw 10 minutowych zamiast przerw 5 minutowych oraz przerwy 15- minutowej na spożycie posiłku;
- zorganizowanie przerw dla uczniów klas I-III w sposób ograniczający przebywanie na korytarzach szkolnych i terenie wokół szkoły z uczniami klas IV-VI;
- równomierne rozłożenie zajęć lekcyjnych na przestrzeni tygodnia, zmniejszenie obciążenia w poniedziałki i czwartki i nasilenie nauki we wtorki i środy;
- uwzględnienie w rozkładzie zajęć lekcyjnych w każdym dniu zajęć z elementami ruchu;
- doposażenie pomieszczeń klas edukacji wczesnoszkolnej w wykładziny, karimaty, dywany;
- zorganizowanie placu zabaw dla dzieci wyposażonego w urządzenia zapewniające bezpieczne zabawy i możliwość prowadzenia zajęć rekreacyjnych służących do rozwijania sprawności motorycznej i koordynacji wzrokowo-ruchowej na świeżym powietrzu;
- zorganizowanie samodzielnego wejścia do szkoły dla dzieci 5-6 letnich;
- umieszczenie tylko naturalnej roślinności w korytarzach szkoły;
- zamontowanie rolet zabezpieczających przed nadmiernym oświetleniem.

3.Ocena dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii.

Dostosowanie mebli szkolnych do wzrostu uczniów

W ramach sprawowanego nadzoru dokonano oceny dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów w 692 placówkach, w 1543 oddziałach. Oceniono 27187 stanowisk. Nieprawidłowości stwierdzono w 14 placówkach (w 22 oddziałach, na 202 stanowiskach). Wśród przyczyn niewłaściwego dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów wskazywano: przemieszczanie się uczniów z sal dydaktycznych (brak własnych klas, przeznaczonych tylko dla jednego oddziału), brak zróżnicowania mebli szkolnych (np.: tylko jedna wielkość mebli w salach lekcyjnych), nieodpowiednie zestawienie stołów i krzeseł, częsta zmiana stanowisk pracy, brak odpowiednich nawyków i samokontroli uczniów, nieprzestrzeganie prawidłowego doboru mebli w klasie przez nauczycieli, wyposażenie szkół w stare meble bez certyfikatów. Tam, gdzie stwierdzono nieergonomiczny sprzęt edukacyjny wydawano decyzje administracyjne z krótkim terminem poprawy zaistniałego stanu. Ponadto oceniano w szkołach posiadanie przez szkoły i placówki certyfikatów na sprzęt i meble. Tylko 49% z 1643 skontrolowanych szkół posiadała w 100% meble z certyfikatami. Natomiast sprzęt sportowy w 100% z certyfikatami posiadało 37% szkół z 1643 skontrolowanych.

4.Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Na 926 skontrolowanych szkół, 720 posiadało wystarczające warunki do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Były to placówki, które posiadały sale gimnastyczne, sale rekreacyjne oraz boiska sportowe. W 156 szkołach stwierdzono niewystarczające warunki do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Dotyczyło to zarówno sal gimnastycznych jak i boisk.

W dalszym ciągu istnieją szkoły, w których nie ma w ogóle warunków do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Dotyczy to 50 placówek. W większości szkoły te korzystały obiektów sportowych znajdujących się poza placówką. Zdarza się też, że zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się na korytarzach lub w pomieszczeniach do tego nieprzystosowanych. Problemem pozostaje w szkołach utrzymanie higieny po zajęciach z wychowania fizycznego. Pomimo zapewnienia przez placówki coraz lepszych warunków, dzieci i młodzież szkolna nie korzysta z urządzeń natryskowych regularnie po tych zajęciach. Powodem tego stanu

są m.in. zbyt krótkie przerwy po zajęciach z wychowania fizycznego. Najczęściej natryski przy blokach sportowych wykorzystywane są po dodatkowych zajęciach sportowych (tj. w 322 placówkach na 895 skontrolowanych w tym zakresie).

5. Profilaktyczna opieka zdrowotna

Program profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania ma na celu zapewnienie uczniom dostępności do opieki i poprawy jej jakości. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty szkoła powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Na terenie naszego województwa spośród skontrolowanych 926 szkół, tylko 573 posiada gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, natomiast 353 korzysta z usług medycznych poza terenem placówki.

Skontrolowane gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej spełniały wymogi w zakresie dobrego stanu sanitarno-technicznego.

W dalszym ciągu jednak w części szkół opiekę medyczną zapewnia się w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówek.

13.3 NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH

W szkołach posiadających na stanie substancje i mieszaniny chemiczne, podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na zagadnienia dotyczące właściwego oznakowania, zabezpieczania, przechowywania substancji i mieszanin niebezpiecznych, posiadania wymaganych kart charakterystyki substancji i preparatów niebezpiecznych. Skontrolowano 185 szkół, które posiadały substancje chemiczne i ich mieszaniny. W szkołach, w których stwierdzono nieprawidłowości wydawano decyzje administracyjne bądź zalecenia doraźne. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły kilku szkół na terenie Wrocławia i powiatu średzkiego. Od kilku lat obserwuje się, że szkoły rezygnują ze stosowania substancji niebezpiecznych i mieszanin chemicznych z uwagi na brak właściwych i bezpiecznych warunków. W większości szkół, które posiadają substancje i mieszaniny niebezpieczne zajęcia przygotowywane i prowadzone są przez nauczycieli chemii tylko w formie pokazowej bez bezpośredniego udziału uczniów. W czasie kontroli informowano przedstawicieli szkół o konieczności przekazywania przeterminowanych substancji chemicznych niebezpiecznych i ich mieszanin do utylizacji.

13.4 ŻŁOBKI PRZEDSZKOŁA PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

W 2013 r. skontrolowano 77% będących w ewidencji żłobków. Przeprowadzono 150 kontroli. Opieką objęto 4771 dzieci. Wykazano 3 żłobki zlokalizowane w nieprzystosowanych obiektach, 1 budynek ze złym stanem pomieszczeń. Podczas kontroli stwierdzano nieprawidłowości np.: na terenie powiatu średzkiego brak pozytywnej opinii PPIS potwierdzającej zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci w pomieszczeniach, w których prowadzony jest żłobek, brak stanowiska do przewijania dzieci, brak wyników pomiarów natężenia oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach.

Skontrolowano 83% będących w ewidencji przedszkoli. Przeprowadzono 991 kontroli. W skontrolowanych placówkach opieką objętych było 53715 dzieci. Stwierdzono, że 16 przedszkoli zlokalizowanych było w nieprzystosowanych obiektach m. in. ze względu na zbyt małe okna, niespełnienie wymagań pod względem wysokości pomieszczeń sal zajęć, braku wentylacji grawitacyjnej.

Ponadto wykazano 13 budynków ze złym stanem technicznym pomieszczeń, dachu i elewacji budynku oraz niewłaściwy stan terenów i urządzeń na nich się znajdujących.

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny stwierdzono w 94 placówkach.

Dotyczyły one: niezachowania standardów dostępności do urządzeń sanitarnych w 13 przedszkolach, braku wodociągu w 7 przedszkolach, braku kanalizacji w 85 przedszkolach. Wydano decyzje administracyjne nakazujące usunięcie nieprawidłowości.

Przedmiotem oceny w przedszkolach były również place zabaw. W okresie wiosennym przeprowadzono kontrole placów zabaw pod kątem zabezpieczenia piaskownic przed dostępem zwierząt.

W roku 2013 r. zapotrzebowanie społeczne na placówki przedszkolne publiczne było bardzo duże. Rosnąca z roku na rok liczba dzieci przyjmowanych do przedszkoli przyczynia się pogorszenia ich warunków w zakresie niezachowania wskaźników powierzchni przypadających na jedno dziecko w salach zajęć, niezachowania standardów dostępności do urządzeń sanitarnych, braku warunków do leżakowania gwarantujących bezpieczeństwo zdrowotne. W większości przedszkoli np.: na terenie powiatu milickiego wypoczynek dzieci odbywa się na karimatach czy leżakach bez pościeli (tylko poduszki i kocyki) ponieważ brak jest warunków lokalowych do prawidłowego przechowywania leżaków i pościeli.

13.5 DOMY DZIECKA

Skontrolowano 39 % będących w ewidencji placówek, przeprowadzając 21 kontroli. Przedmiotem kontroli były warunki sanitarne dotyczące mikroklimatu i oświetlenia pomieszczeń mieszkalnych, wypoczynkowych i pokoi do nauki jak również warunki prania, suszenia i przechowywania pościeli, bielizny pościelowej i odzieży dla dzieci. Ponadto oceniano warunki przechowywania żywności w aneksach kuchennych oraz dostępność produktów żywnościowych i napojów dla wychowanków. Stwierdzono w 1 placówce niewłaściwe warunki do utrzymania higieny (w tym brak kanalizacji w 1 placówce). Na terenie powiatu wałbrzyskiego podczas kontroli w 1 Domu Dziecka stwierdzono otoczenie budynku w trakcie porządkowania zastoiny nieczystości płynnych wokół szamba. Wydano zalecenia, przeprowadzono kontrolę sprawdzającą (szambo zostało opróżnione). Z dniem 20.12.2013 r. wewnętrzna instalacja kanalizacyjna w 1 budynku placówki została podłączona z czynną siecią kanalizacyjną.

13.6 INTERNATY I BURSRY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM

Skontrolowano 47% placówek z pobytem całodobowym oraz z pobytem dziennym i całodobowym będących w ewidencji. W 3 stwierdzono nieprawidłowości dotyczące złego stanu technicznego pomieszczeń budynków, stanu technicznego boisk sportowych oraz nieprawidłowego oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach. Wydano decyzje administracyjne. W 2013 r. w placówkach przeprowadzono remonty np.: w 1 internacie na terenie powiatu lubańskiego przeprowadzono remont w zakresie wymiany ogrzewania węglowego na olejowe, wymiany instalacji elektrycznej wraz z wymianą oświetlenia, dokonano remontu ścian, sufitów w pokojach mieszkalnych, w 1 internacie w powiecie legnickim przeprowadzono remont we wszystkich pomieszczeniach mieszkalnych. Natomiast w 1 internacie w powiecie jeleniogórskim wydano decyzję administracyjną na wyeksploatowaną stolarkę okienną oraz zły stan sanitarny ścian i sufitów w szatni i w ciągach komunikacyjnych.

Kontrolowano ponadto placówki działające na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej typu opieka nad dzieckiem w tym „place zabaw”. Kontrole przeprowadzono na wnioski właścicieli placówek. W związku z faktem, iż „place zabaw” nie podlegają urzędowej kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a przepisy prawne nie precyzują wymagań dotyczących prowadzenia tego typu działalności, a także podstawowych kwestii związanych z procesem mycia i dezynfekcji, utrzymanie czystości i porządku zależy od stopnia świadomości zagrożenia i dobrej woli właściciela lokalu.

W salach zabaw organizowane są zabawy, imprezy okolicznościowe (urodziny) dla dzieci, które pozostają pod opieką rodziców lub opiekunów. Sale zabaw wyposażone są w bardzo atrakcyjne urządzenia zabawowe tj. baseny z piłkami, labirynty z przeszkodami, zjeżdżalnie, ścianki wspinaczkowe. Kontrole wykazały, że sale zabaw spełniają minimum wymogów sanitarnych do prowadzenia opieki dziennej nad dziećmi w tej formie, zapewniają warunki do utrzymania higieny osobistej dzieci, do przechowywania odzieży i obuwia, do spożycia artykułów spożywczych.

W 1 placówce (na terenie miasta Wrocławia) opiekującej się dziećmi do lat 3 w ramach działalności gospodarczej w czasie kontroli interwencyjnej odnotowano uchybienia sanitarno-porządkowe- właścicielkę ukarano mandatem karnym.

13.7 SZKOŁY WYŻSZE

Skontrolowano 23 uczelnie (53 obiekty) z 36 objętych ewidencją, w których przeprowadzono 38 kontroli. Zakres kontroli obejmował m. in. stan sanitarno-techniczny budynków, pomieszczeń dydaktycznych i ich wyposażenia, węzłów sanitarnych. W dwóch wrocławskich uczelniach podczas kontroli stwierdzano zaniedbania sanitarno-techniczne m.in. ciągów komunikacyjnych, sal dydaktycznych, stolarki okiennej, niezapełnienia stałego dostępu do ciepłej, bieżącej wody. Wszczęto postępowania administracyjne, wystawiono decyzje. Uzyskano poprawę nauki w 7 obiektach wyższych uczelni na terenie Wrocławia w związku z wykonaniem obowiązków decyzji z lat ubiegłych. Również we Wrocławiu zdecydowaną poprawę warunków nauki studentów odnotowano w związku z oddaniem do użytku nowopowstałych budynków na dwóch uczelniach.

W powiecie wałbrzyskim zakończono postępowanie administracyjne na 1 uczelni egzekwując poprawę w zakresie standardów dostępności do umywalk.

13.8 WYPOCZYNEK I REKREACJA

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2013 r. wypoczynek zimowy i letni dla dzieci i młodzieży odbywał się bez większych zakłóceń, bezpiecznie, nie odnotowano sytuacji kryzysowych. Informacje o miejscu oraz terminie wypoczynku pozyskiwano ze strony internetowej Ministra Edukacji Narodowej. Pracownicy PIS Dolnego Śląska podczas trwania wypoczynku zimowego i letniego przeprowadzili 605 kontroli. Kontrole wykazały, że funkcjonujące placówki wypoczynku w większości zostały prawidłowo przygotowane. Warunki sanitarne obiektów, które corocznie wykorzystywane są na wypoczynek ulegają systematycznej poprawie. Uczestnikom wypoczynku zapewnia się odpowiednie warunki zakwaterowania z zachowaniem wskaźników powierzchni na jednego uczestnika w pokojach mieszkalnych, warunki do utrzymania higieny osobistej, standardy dostępności do urządzeń sanitarnych ze stałym dostępem do bieżącej ciepłej i zimnej wody.

Jednakże zdarzały się zaniedbania i nieprawidłowości m.in. na terenie powiatu jeleniogórskiego, pracownicy PIS interweniowali podczas wypoczynku letniego w obiekcie hotelowym, gdzie podczas kontroli stwierdzono korzystanie przez uczestników wypoczynku z basenu zlokalizowanego na terenie ośrodka. Basen nie znajdował się w rejestrze obiektów PSSE w Jeleniej Górze i nie posiadał aktualnego wyniku badania wody. Na ogrodzeniu basenu właściciel obiektu umieścił napis informujący o zakazie pływania. Kierownik wypoczynku na własną odpowiedzialność zezwolił uczestnikom wypoczynku korzystanie z basenu. Powiadomiono Kuratora Oświaty o zaistniałej sytuacji. Zakazano korzystania z basenu, podjęto z właścicielem obiektu rozmowy w celu uregulowania spraw związanych z dopuszczeniem basenu do użytku. Natomiast na terenie powiatu kłodzkiego stwierdzono uchybienia sanitarno-higieniczne w pokojach mieszkalnych - ściany i sufity poplamione z łuszczącą się i spękaną farbą, poplamione i zakurzone wykładziny dywanowe, nieczynne wyłączone punkty świetlne,

brudne umywalki, kosze na śmieci, zakurzone szafki, porozrzucana odzież uczestników, buty, butelki, prześcieradła, oraz brak ciepłej wody w sanitariatach. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami ukarano kierownika wypoczynku mandatem karnym, wystawiono decyzję płaćniczą.

Na terenie powiatu lubańskiego interweniowano na turnusie w obiekcie hotelowym nie zgłoszonym do kuratorium oświaty. Kontrola sanitarna pomieszczeń zajmowanych przez grupę dzieci wypoczynku nie wykazała większych nieprawidłowości. Powiadomiono Kuratora oświaty o zaistniałej sytuacji.

W czasie trwania wypoczynku prowadzono działania oświatowo-zdrowotne.

14 WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA

Działania oświatowo-zdrowotne prowadzone na terenie Dolnego Śląska wynikały zarówno ze współczesnych koncepcji promocji zdrowia, jak i z wytycznych Głównego Inspektoratu Sanitarnego-Departamentu Promocji Zdrowia, Biostatystyki i Analiz, celów operacyjnych Narodowego Programu Zdrowia, własnej analizy sytuacji epidemiologicznej naszego regionu oraz oceny zagrożeń zdrowotnych mieszkańców województwa. Zadania profilaktyczne były realizowane we współpracy z jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.

W działaniach prozdrowotnych na każdym etapie aktywnie uczestniczyły lokalne media. Społeczność województwa dolnośląskiego na bieżąco informowana była o działaniach na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Celem poprawy stanu zdrowotnego, zwiększenia satysfakcji życiowej oraz kreowania zdrowego stylu życia społeczności naszego regionu realizowano następujące programy:

„Ogólnopolski Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS”

W roku 2013 działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS na terenie województwa dolnośląskiego były realizowane w oparciu o cele i zadania Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2012-2016. Podejmowane przedsięwzięcia kierowano do społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem pracowników ochrony zdrowia, pracowników socjalnych, funkcjonariuszy policji, służby więziennej, straży miejskiej, osób bezdomnych, młodzieży akademickiej oraz kształcenia ponadpodstawowego. Przeprowadzono liczne zajęcia edukacyjno-warsztatowe wśród młodzieży akademickiej oraz szkół ponadpodstawowych. Organizowano szkolenia dla środowiska medycznego, pedagogicznego oraz studentów. Zagadnienia dotyczące profilaktyki HIV/AIDS stanowiły obszerny element bloków tematycznych w realizowanych programach lokalnych „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej - Wybieram Zdrowie”, „Razem przeciw zagrożeniom”. Ponadto podjęto działania informacyjno-edukacyjne za pomocą różnorodnych form przekazu dotyczące kampanii społecznej „Znam rekomendacje PTN AIDS - zalecam test na HIV” skierowanej zwłaszcza do środowisk medycznych. Rozdystrybuowano wśród lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, ginekologów, pielęgniarek i położnych broszury na temat rekomendacji PTN AIDS dotyczących zaleceń testowania w kierunku zakażeń HIV jak również ulotki tematyczne wśród społeczności lokalnej Dolnego Śląska. Prowadzone przedsięwzięcia na terenie woj. dolnośląskiego m.in. utworzenie punktów informacyjno-konsultacyjnych, rozdawnictwo materiałów informacyjno-edukacyjnych emisje spotów, instruktaże, poradnictwo, wystawy i nagłośnienie problematyki w mediach pozwoliły dotrzeć do szerokiej rzeszy adresatów uczulając ich na ryzyko związane z ryzykownym zachowaniem seksualnym. Ogółem działaniami programowymi objęto 47 765 osób.

„Trzymaj Formę”

W roku 2013 we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności była realizowana kolejna edycja ogólnopolskiego programu edukacyjnego „Trzymaj Formę” dla młodzieży najstarszych klas szkół podstawowych oraz szkół gimnazjalnych, którego celem jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Młodzież pod opieką nauczyciela pracując metodą projektu pogłębiała swoją wiedzę w zakresie znaczenia zbilansowanej diety i aktywności fizycznej, uwarżliwia na kwestie prawidłowego odżywiania i konieczności dbania o własną aktywność fizyczną, nabywa wiedzę i umiejętności z zakresu korzystania z informacji zamieszczonych na etykietach produktów spożywczych.

Programem objęto 473 placówek oświatowo –wychowawczych w tym: 253 Gimnazjów i 220 Szkół Podstawowych. Działaniami objęto 54 721 uczniów oraz 23 695 rodziców.

Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu

W ramach Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu realizowane są programy edukacji antytytoniowej adresowane do dzieci i młodzieży: „Czyste powietrze wokół nas”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, a także inne przedsięwzięcia, których celem było informowanie społeczeństwa o skutkach zdrowotnych palenia tytoniu. Realizując działania te współpracowano z: placówkami oświatowo-wychowawczymi, podmiotami leczniczymi, ośrodkami pomocy społecznej, bibliotekami miejski i gminnymi, lokalnymi mass mediami. W ramach Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na bieżąco monitorowane jest przestrzeganie przepisów Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. nr 10, poz. 55z późn. zm.).

Program „Czyste Powietrze Wokół Nas”

Program „Czyste Powietrze wokół Nas” realizowany jest od pięciu lat na terenie województwa dolnośląskiego w ramach Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu. Jego adresatami są dzieci uczęszczające do najstarszych grup przedszkolnych – przede wszystkim pięcio- i sześciolatkami, a także ich rodzice i opiekunowie.

Głównymi celami programu są:

1. Wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy.
2. Zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń.

W ramach realizacji programu przeprowadzono 5 zajęć edukacyjnych z dziećmi, a także spotkania z rodzicami inicjujące program oraz imprezy podsumowujące realizację z udziałem dzieci i rodziców.

Ponadto zorganizowano 20 różnego rodzaju konkursów (plastyczne, recytatorskie i hasło antytytoniowe; turniej wiedzy o zdrowiu), w których udział wzięło 829 przedszkolaków. W placówkach przedszkolnych odbyło się 17 imprez przy współudziale pracowników Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, w czasie których przekazywano rodzicom i opiekunom wiedzę na temat zdrowotnych następstw palenia tytoniu ze szczególnym zwróceniem uwagi na skutki biernego palenia dzieci – w spotkaniach tych uczestniczyło 1667 osób. Realizatorami programu byli przede wszystkim nauczyciele wychowania przedszkolnego, przy wsparciu pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz lokalnych zakładów opieki zdrowotnej. Program realizowano w 447 placówkach przedszkolnych (przedszkolach, oddziałach przedszkolnych przy szkołach i punktach przedszkolnych). Działaniami objęto 16 417 dzieci oraz 12 931 ich rodziców i opiekunów.

Projekt „Odświeżamy nasze miasta.TOB3CIT (Tobacco Free Cities)”

Projekt był realizowany od listopada 2011 r. przy współpracy z lokalnymi instytucjami, z pomocą finansową Światowej Fundacji Płuc (World Lung Foundation) oraz Fundacji Bloomberga (Bloomberg Philanthropies). Jego realizację zakończono we wrześniu 2013 r.

Celem projektu była ochrona zdrowia mieszkańców Polski przed szkodliwym działaniem dymu tytoniowego poprzez wzmocnienie realizacji ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r., Nr 10, poz. 55 z późn zm.) oraz poprzez kampanię społeczną informującą o obowiązujących regulacjach w zakresie miejsc wolnych od dymu tytoniowego oraz konsekwencjach zdrowotnych używania tytoniu (czynne i bierne palenie). Grupą docelową projektu są osoby dorosłe. W ramach realizacji projektu Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. dolnośląskiego współpracowała na poziomie lokalnym m.in. z władzami samorządowymi, policją i strażą miejską, placówkami leczniczymi, wyższymi uczelniami, zakładami pracy, spółdzielniami mieszkaniowymi. W ramach współpracy pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia otrzymywał co kwartał dane z interwencji podejmowanych w związku z nieprzestrzeganiem ustawy antytytoniowej przez współpracujące komendy powiatowe policji i straży miejskiej województwa. Partnerom przekazywano materiały edukacyjne ulotki informacyjne dotyczące skutków palenia oraz postanowień ustawy, a także znaki graficzno-słowne „Zakaz palenia”. Kadry zarządzającej lokalnych zakładów pracy zwracano uwagę na wymogi ustawy antytytoniowej dystrybuując jednocześnie poradniki „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego. Poradnik dla pracodawców”. Taką samą akcję przeprowadzono w placówkach oświatowo-wychowawczych, przekazując dyrektorom poradniki „Szkoły wolne od dymu tytoniowego”. W ramach projektu w 2013 roku zorganizowano i przeprowadzono kampanię społeczną, której głównym celem było rozpowszechnienie informacji o regulacjach prawnych, dotyczących miejsc wolnych od dymu tytoniowego oraz edukowano w zakresie skutków zdrowotnych używania tytoniu, w tym tzw. biernego palenia.

Ogólnopolski program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę”

W ramach profilaktyki chorób odtytoniowych jest kontynuowana na terenie woj. dolnośląskiego realizacja kolejnej edycji programu edukacyjnego „Nie pal przy mnie, proszę” skierowanego o uczniów klas I – III szkół podstawowych. Na terenie woj. dolnośląskiego działaniami programowymi objęto ogółem 305 szkół podstawowych, w których uczestniczy ponad 30 tys osób. Edukację była realizowana w formie zaproponowanych 5 zajęć warsztatowych. Przyjęte w programie założenia, cele, treści kształcenia i metody ich realizacji sprzyjały wzmocnieniu w uczniach pozytywnych zachowań oraz umiejętności radzenia sobie asertywnie w sytuacjach zagrażających zdrowiu. Program bardzo dobrze został przyjęty przez uczniów, nauczycieli i rodziców jego treści są ważnym elementem w profilaktyce chorób spowodowanych paleniem tytoniu oraz wpływają na kształtowanie prawidłowych postaw zdrowotnych rodziców i opiekunów oraz dzieci od najmłodszych lat.

„Znajdź Właściwe Rozwiązanie”

Na terenie województwa dolnośląskiego w realizacji programu uczestniczyło 159 szkół gimnazjalnych oraz 115 szkół podstawowych. Działaniami programowymi objęto ogółem 29 547 uczniów oraz 10 364 rodziców. Program przedstawiał w sposób jasny i klarowny, adekwatnie do wieku uczniów, wszelkie problemy związane z nikotynizmem. Pogłębił wiedzę, ujawniał fakty i mity związane z paleniem czynnym i biernym. Realizacja programu przyczyniła się do zwiększenia świadomości uczniów oraz rodziców na temat szkodliwości biernego i czynnego palenia tytoniu, pozwala uchronić uczniów przed inicjacją palenia tytoniu i wejścia w nałóg, uczy asertywnego zachowania.

Projekt „ Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”

W 2013 roku, w ramach realizacji Projektu „Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” nawiązano współpracę z Konsultantem Krajowym w Dziedzinie Pielęgniarstwa Ginekologiczno-Położniczego przy Dolnośląskiej Okręgowej Izbie Pielęgniarek i Położnych we Wrocławiu - p. Leokadią Jędrzejewską oraz przeprowadzono narady organizacyjne z przedstawicielami lokalnych władz samorządowych, Polskiego Czerwonego Krzyża, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Straży Miejskiej, Policji, MOPS. Zamieszczono na stronach internetowych WSSE we Wrocławiu i PSSE woj. dolnośląskiego informacje dotyczące projektu bieżących działaniach w ramach kampanii społecznej. W dniu 23 kwietnia 2013 roku Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna we Wrocławiu zorganizowała konferencję inauguracyjną kampanię społeczną w ramach realizacji projektu na terenie woj. dolnośląskiego. W konferencji udział wzięli pracownicy pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego oraz przedstawiciele środowiska medycznego, lokalnych mediów. Ogółem w konferencji udział wzięło 49 osób. Koordynator wojewódzki projektu udzielił dla Polskiego Radia obszernego wywiadu nt. założeń, celów oraz szczegółów realizacji projektu i informacji nt. zachowań zdrowotnych kobiet w Polsce wynikających z badań GIS w roku 2009 i 2011. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wysłuchać interesujących wykładów wygłoszonych przez zaproszonych ekspertów nt. rozpowszechnienia i uzależnienia od środków psychoaktywnych społeczności na terenie Dolnego Śląska, a także zapoznać się ze statystykami policyjnymi w zakresie używania substancji psychoaktywnych. Ponadto zorganizowano szkolenie dla powiatowych koordynatorów z PSSE woj. dolnośląskiego celem przygotowania ich do prawidłowego wdrożenia oraz monitorowania realizacji programu edukacyjnego w szkołach ponadgimnazjalnych pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość”. Podczas licznych imprez plenerowych, festynach i piknikach rodzinnych m.in. „Daj szansę wcześniakowi” we Wrocławskim Ogrodzie Botanicznym, Majówki Profilaktycznej w Zgorzelcu oraz Międzynarodowych Targach Turystycznych w Jeleniej Górze organizowano punkty informacyjno – edukacyjne gdzie promowano projekt i udzielano porad w zakresie uzależnień od tytoniu, alkoholu oraz wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu i rozdawano ulotki na temat szkodliwości biernego palenia i palenia w ciąży (m.in. „Wiesz o tym?”, „Wiedz o tym!”, „Pamiętaj”). Informacje dotyczące powstrzymywania się od spożywania alkoholu, palenia tytoniu, a także używania innych substancji psychoaktywnych zwłaszcza przez kobiety, bądź będące w ciąży popularyzowano również podczas szkoleń, spotkań edukacyjnych kierowanych do różnych grup adresatów. Społeczność lokalna miała możliwość obejrzenia spotu „Nie pal i nie pozwól by ktoś palił przy Tobie i Twoich bliskich” emitowanego na ekranach LCD. Ponadto wydrukowano i rozdystrybuowano wśród społeczności lokalnej 30 tys ulotek edukacyjnych adresowanych głównie do kobiet ciężarnych zaprojektowanych wg. własnego pomysłu. Ulotka dotyczy skutków zdrowotnych związanych z używaniem tytoniu, alkoholu i środków psychoaktywnych. Ogółem działaniami objęto około 35 tys osób. W roku 2013 dokonano naboru na terenie woj. dolnośląskiego 160 szkół ponadgimnazjalnych do realizacji programu edukacyjnego, ARS, jak dbać o miłość?, który będzie realizowany w ramach projektu oraz podjęto wszelkie czynności przygotowawcze w związku z realizacją szkoleń w I kwartale 2014 roku dla szkolnych koordynatorów odpowiedzialnych za realizację programu w szkołach ponadgimnazjalnych.

Program „Moje dziecko idzie do szkoły”

W roku 2013 na terenie woj. dolnośląskiego realizowano program „Moje dziecko idzie do szkoły”, którego celem było podniesienie świadomości rodziców w zakresie potrzeb zdrowotnych dziecka rozpoczynającego naukę w szkole. Program realizowano w 212 szkołach podstawowych (w tym placówki szkolno – przedszkolne). Działaniami programowymi objęto 11.007 dzieci i 6407 rodziców/opiekunów. Podczas rozmów z rodzicami i dziećmi zwracano uwagę na ilość czasu spędzanego przy komputerze i przed telewizorem a także na kształtowanie pozytywnych nawyków higienicznych i zdrowotnych. Program poruszał bardzo ważne treści z zakresu zdrowia fizycznego i psychicznego dziecka. Zwracał uwagę dzieciom oraz przede wszystkim rodzicom, w jaki sposób powinni dbać o postawę fizyczną, prawidłowe żywienie oraz higienę życia codziennego, aby ich dzieci były zdrowe, radosne i czerpały jak najwięcej przyjemności z nauki i zabawy w szkole. Podkreśla również bardzo ważne kwestie dojrzałości emocjonalnej i psychicznej dzieci, które rozpoczynają naukę szkolną. Mówi o trudnościach, niepowodzeniach, lękach uczniów na płaszczyźnie społecznej, emocjonalnej, intelektualnej oraz w jaki sposób powinni sobie z nimi radzić. Program cieszył się zainteresowaniem dzieci i rodziców.

„Światowy Dzień Zdrowia”

Działania w ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia na terenie woj. dolnośląskiego koncentrowały się na zwróceniu uwagi i podniesieniu świadomości społeczności lokalnej groźnego zjawiska w obszarze zdrowia publicznego jakim są skutki zdrowotne nadciśnienia tętniczego. Pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu z okazji Obchodów Światowego Dnia Zdrowia pod hasłem „Zdrowe bicie serca” zorganizowali konferencję w której uczestniczyli przedstawiciele Departamentu Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, placówek ochrony zdrowia, lokalnych mediów oraz studenci Wydziału Zdrowia Publicznego Akademii Medycznej we Wrocławiu. Ponadto na terenie woj. dolnośląskiego odbyło się wiele imprez prozdrowotnych podczas których poruszano problematykę wysokiego ciśnienia krwi i wykonywano zainteresowanym pomiary ciśnienia tętniczego, prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych /ulotki o szkodliwości palenia, broszurę „Udar” Kodeks Zdrowego Życia oraz materiały dotyczące znaczenia aktywności fizycznej przy problemach z ciśnieniem tętniczym. Zasięgiem bezpośrednich działań objęto ponad 43 tys. osób.

„Akcja Letnia”

Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego wzorem lat minionych w okresie od kwietnia do sierpnia 2013 roku organizowali różnorodne akcje informacyjno-edukacyjne, których celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa na zagrożenia dla zdrowia występujące szczególnie w okresie wakacji, propagowanie bezpiecznych zachowań oraz nauczanie odpowiedniego zachowania się w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia. W ramach tychże akcji podejmowano tematykę profilaktyki chorób: zakaźnych związanych z wyjazdami zagranicznymi i wypoczynkiem letnim (WZW typu A, WZW typu B, malaria, żółta gorączka, dur brzuszny, HIV, wścieklizny); odkleszczowych (boreliozy, kleszczowego zapalenia mózgu, choroby meningokokowej; chorób pasożytniczych (bąblowica, wszawica, glistnica, owsica, toksokaroza, lamblioza), zatruc pokarmowych (ze szczególnym uwzględnieniem zatrucia grzybami); Poruszano zagadnienia związane z profilaktyką uzależnień, zwłaszcza alkoholizmu, narkomanii (w tym również temat zagadnienia dotyczące „dopalaczy”), tytonizmu. Działania te były skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, którym wyżej wymienione treści przekazywano jeszcze w trakcie zajęć szkolnych, a także w czasie wakacji podczas pobytu w zorganizowanych formach wypoczynku poprzez wykłady, prelekcje, pogadanki oraz różnorodne gry i zabawy, organizowane przy współudziale pedagogów i pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania. Ogółem zasięgiem działań objęto około 38 500 osób.

„Akcja Zimowa”

Jej głównym celem jest eliminacja zagrożeń zdrowotnych w okresie zimowym ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki grypy. Działania informacyjno- edukacyjne skierowane były do dzieci i młodzieży, rodziców dzieci uczęszczających do żłobków, przedszkoli i szkół różnego poziomu kształcenia, opiekunów i wychowawców; pacjentów korzystających z usług podmiotów leczniczych; klientów biur podróży, petentów Urzędów Miast i Gmin oraz Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, społeczności lokalnej Dolnego Śląska. Do placówek oświatowo-wychowawczych oraz zorganizowanego wypoczynku zimowego rozprowadzono materiały edukacyjne (film, ulotki, scenariusze zajęć dla młodzieży, rodziców dotyczące szkodliwości dopalaczy). Od stycznia 2013 do kwietnia 2013 roku prowadzono monitoring działań informacyjno – edukacyjnych w zakresie profilaktyki grypy z terenu woj. dolnośląskiego oraz sporządzano cotygodniowe raporty, który przesyłano do Głównego Inspektoratu Sanitarnego. Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego we współpracy z pionem higieny dzieci i młodzieży podczas przeprowadzonych kontroli stanu sanitarnego obiektów będących bazą wypoczynku zimowego udzielali porad metodycznych organizatorom w zakresie zorganizowania edukacji zdrowotnej dotyczącej bezpiecznego wypoczynku zimowego. Działaniami objęto ponad 40 tys. osób.

„Światowy Dzień bez Tytoniu”

Na terenie woj. dolnośląskiego w ramach obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu odbyły się szkolenia i narady dla współrealizatorów oraz partnerów przedsięwzięcia. Celem dotarcia do szerokiej rzeszy adresatów wystosowano do lokalnych władz samorządowych oraz placówek oświatowo- wychowawczych, ochrony zdrowia pisma intencyjne zachęcające do podjęcia działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących szkodliwości palenia tytoniu. Wśród społeczności lokalnej przeprowadzono liczne akcje informacyjne, konkursy plastyczne i wiedzy. Poza tym organizowano wystawy prac plastycznych i literackich, uczestników konkursów antynikotynowych mające na celu upowszechnienie mody na niepalenie. Informacje na temat Światowego Dnia bez Tytoniu zamieszczano na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz przekazywano do sołectw na terenie woj. dolnośląskiego, które umieszczane były na tablicach wiejskich, świetlicach; miejscach użytku publicznego. Ponadto na terenie woj. dolnośląskiego zorganizowano wiele przedsięwzięć związanych z obchodami Światowego Dnia bez Tytoniu m.in. z inicjatywy WSSE we Wrocławiu zorganizowano punkt informacyjno-konsultacyjny w Centrum Medycznym „Dolmed” we Wrocławiu gdzie udzielano porad zainteresowanym w zakresie skutków zdrowotnych palenia tytoniu. Ogółem działaniami objęto około 43 tys. osób.

„Światowy Dzień Rzucania Palenia”

W ramach Światowego Dnia Rzucania Palenia na terenie woj. dolnośląskiego z inicjatywy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego zrealizowano różnorodne działania wśród społeczności lokalnej. Do akcji zaangażowano szkoły, uczelnie, zakłady ochrony zdrowia, do których dystrybuowano plakaty ulotki o skutkach czynnego i biernego palenia. Ogółem działaniami informacyjno- edukacyjnymi na terenie województwa dolnośląskiego objęto około 39 tys. osób.

„Światowy Dzień Seniora”

W ramach „Światowego Dnia Seniora” na terenie woj. dolnośląskiego odbyły się liczne imprezy kulturalne, których celem było zjednoczenie lokalnej społeczności i zwrócenie szczególnej uwagi na osoby starsze. oraz promowanie wśród nich zdrowej, pogodnej jesieni życia. Podczas imprez zorganizowano punkty informacyjno – edukacyjne dla społeczności senioralnej. W czasie funkcjonowania punktów promowano wśród seniorów zdrowy styl życia. Seniorzy mogli skorzystać z bezpłatnego pomiaru ciśnienia tętniczego krwi, wykonać badanie zawartości tlenu w wydychanym powietrzu.

Zwiększenie skuteczności pomocy doraźnej w nagłym zagrożeniu życia i zdrowia.

Prowadzone były lokalne działania edukacyjne z zakresu zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, których adresatami była młodzież szkół gimnazjalnych i średnich. Działania urozmaicano konkursami dotyczącymi wiedzy i praktycznego postępowania z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Na imprezach masowych prezentowano pokazy postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia. Zorganizowano wiele szkoleń, do udziału w których zaproszeni zostali przedstawiciele PCK, mediów oraz specjaliści medycyny ratunkowej celem zwrócenia uwagi społeczeństwa na konieczność zapobiegania wypadkom którym ulegają dzieci.

Zwiększenie edukacji zdrowotnej społeczeństwa oraz działań w zakresie promocji zdrowia:

1. Działalność oświatowo – zdrowotna realizowana na terenie Dolnego Śląska przez Państwową Inspekcję Sanitarną zwłaszcza przez pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia cieszyła się uznaniem zarówno wśród realizatorów jak i odbiorców do których działania były kierowane.
2. Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej Działu Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu we współpracy z Dolnośląską Izbą Lekarską i Stowarzyszeniem Lekarzy Dolnośląskich i Wychowanków Medycyny Wrocławskiej zorganizowali konferencję jubileuszową pt. „Epidemia ospy prawdziwej 1963 po 50 latach” upamiętniającej trudne wydarzenia z lata 1963 roku. W ramach uroczystości dokonano uroczystego odsłonięcia tablicy pamiątkowej w budynku WSSE przy ulicy Składowej 1/3 oraz odznaczono 23 osoby, które szczególnie przysłużyły się w walce z epidemią medalem „Zasłużony dla Województwa Dolnośląskiego”. W uroczystościach uczestniczyło łącznie 90 osób, w tym 36 osób, które brały bezpośredni udział w wydarzeniach z 1963 roku.
3. Zadania podejmowane przez pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia w całym województwie dolnośląskim obejmowały obszary tematyczne ujęte w Narodowym Programie Zdrowia, w tym: dieta i aktywność fizyczna jako czynniki kształtujące potencjał zdrowotny nastolatków, wśród młodzieży i osób dorosłych stylu życia wolnego od nałogów m.in. alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych, profilaktyka chorób zakaźnych ze szczególnym uwzględnieniem zakażeń HIV.
4. Na terenie województwa prowadzono stały monitoring sytuacji epidemiologicznej zgodnie z występującymi zagrożeniami podejmowano natychmiastowe działania informacyjno-edukacyjne dotyczące profilaktyki grypy.
5. Na szkolenia wdrażające oraz podsumowania programów, uroczyste zakończenia konkursów, czy festyny często zapraszano przedstawicieli lokalnych władz samorządowych i instytucji aby ułatwić w przyszłości budowanie koalicji dla zdrowia i zyskać sojuszników do działań.

15 DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA

W 2013 roku służby sanitarne województwa dolnośląskiego dokonały 61 899 kontroli sanitarnych obiektów użyteczności publicznej, żywienia i zakładów pracy oraz środków transportu osobowego. Wykonano 47 928 badań i pomiarów wybranych elementów środowiska, badań i pomiarów substancji chemicznych w środowisku pracy, a także badań materiału biologicznego od ludzi. W ramach badań dokonano 193 721 oznaczeń, w tym 64 655 oznaczeń chemicznych, 30 141 fizycznych, 98 925 oznaczenia mikrobiologiczne. W postępowaniu administracyjnym wydano 36 455 decyzji, w tym 21 078 merytorycznych w I instancji, 15 883 decyzji płatniczych w I instancji, w II instancji 138 decyzje merytoryczne. Wydano 2 827 postanowień. W postępowaniu karno - administracyjnym nałożono 1 625 mandatów na łączną kwotę 371 060 zł. Nałożono kary pieniężne na łączną kwotę 178 000 zł. Sporządzono 2 wnioski o ukaranie za wykroczenia sanitarne.

16 WNIOSKI

1. W 2013 r. na terenie województwa dolnośląskiego nie odnotowano zachorowań na choroby szczególnie niebezpieczne i wysoce zakaźne oraz na błonicę, poliomyelitis i leptospirozę.
2. Nastąpił niewielki wzrost liczby zachorowań na AIDS i nowowykrytych zakażeń HIV. Województwo dolnośląskie, podobnie jak w latach ubiegłych, należy do tych, na obszarze których, utrzymują się od wielu lat bardzo wysokie współczynniki zapadalności. Bez podjęcia programów badawczych, ocena przyczyn tego zjawiska wydaje się być bardzo trudna.
3. Na obszarze województwa dolnośląskiego odnotowano w roku 2013 prawie 4-krotny, w porównaniu z rokiem 2012, wzrost liczby zachorowań na różyczkę. W skali kraju zarejestrowano ponad 6-krotny wzrost zachorowań na różyczkę, w porównaniu z rokiem sprawozdawczym 2012.
4. Podobnie jak latach ubiegłych, zaobserwowano trend spadkowy liczby zachorowań na ostre postaci wirusowych zapaleń wątroby typu B i C.
5. Zachorowania na różne postaci inwazyjnej choroby meningokokowej, wywoływane były przede wszystkim przez meningokoki z grup serologicznych B i C.
6. Nastąpił wzrost, podobnie jak na obszarze kraju, zapadalności na gripę sezonową oraz boreliozę.
7. Na terytorium województwa dolnośląskiego, a także całego kraju, zarejestrowano spadek liczby zachorowań na krztusiec.
8. Liczba ognisk zatruc pokarmowych w roku 2013 była podobna do tej z roku 2012. W ponad połowie przypadków nie ustalono czynnika etiologicznego. W pozostałych przypadkach dominującym czynnikiem etiologicznym były pałeczki *Salmonella Enteritidis*.
9. W roku 2013 nie stwierdzono pogorszenia wykonawstwa szczepień ochronnych, jednak znacznie częściej niż w latach ubiegłych, występowały przypadki uchylania się przez rodziców, od przeprowadzenia szczepień obowiązkowych u dzieci i młodzieży. W związku z powyższym, z ramienia Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych województwa dolnośląskiego, zaistniała potrzeba podjęcia wszystkich niezbędnych działań

- interwencyjnych i administracyjnych, przeciwdziałających temu zjawisku. Taką samą tendencję odnotowano w całym kraju.
10. Zaobserwowano w szpitalach zdecydowany wzrost liczby ognisk epidemicznych wywołanych przez *Clostridium difficile*. Ogniska epidemiczne, wywołane ww. biologicznym czynnikiem chorobotwórczym w liczbie 11 (dla porównania w roku 2012 – wystąpiły 2 ogniska wywołane przez *Clostridium difficile*), stanowiły 48% wszystkich zarejestrowanych ognisk w podmiotach leczniczych w województwie dolnośląskim w roku 2013.
 11. Liczba zachorowań na choroby zakaźne szerzące się drogą płciową, zwłaszcza kiłę i rzeżączkę, była w roku 2013 zbliżona do lat ubiegłych. Odnotowano ponad dwukrotny spadek zachorowań na chlamydiozy przenoszone drogą płciową w porównaniu do roku 2012.
 12. Liczba zachorowań i zapadalność na gruźlicę na terenie województwa dolnośląskiego była zbliżona do lat ubiegłych.
 13. Szpitale uzdrowiskowe podwyższają swój standard, zarówno pod względem stanu technicznego pomieszczeń służących do udzielania świadczeń zdrowotnych, jak i bazy hotelowej.
 14. W 2013 roku z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę zaopatrywanych było łącznie 95% mieszkańców województwa (2 766 878 osób). Podobnie jak latach poprzednich utrzymywała się tendencja do przyłączania wodociągów sieciowych o najmniejszej produkcji wody do dużych wodociągów, które charakteryzowały się lepszą jakością surowca oraz większą wydajnością ujęć wodnych.
 15. W 2013 roku stan sanitarno-porządkowy miast i wsi nie uległ istotnej zmianie. Stan sanitarny hoteli i innych obiektów noclegowych jest zadowalający. Rozszerza się zakres świadczonych usług dla gości hotelowych poprzez zapewnienie pomieszczeń odnowy biologicznej: solariów, saun i pomieszczeń rehabilitacji. Zadowalający jest również stan sanitarny zakładów fryzjerskich i kosmetycznych. W dalszym ciągu niezadowalający jest stan sanitarno - techniczny większości dworców i stacji kolejowych, natomiast stan sanitarno - techniczny dworców PKS ocenia się jako dobry.
 16. Narażenie ludności na naturalne źródła promieniowania na terenie Dolnego Śląska jest na bardzo niskim poziomie, nie przekraczającym poziomu tła naturalnego.
 17. Narażenie pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące jest poniżej wartości dawek granicznych.
 18. Nie stwierdzono rażących naruszeń w zakresie przekroczeń dopuszczalnych poziomów natężeń pól elektromagnetycznych w środowisku naturalnym ludności oraz w zakładach pracy.
 19. W zakresie bezpieczeństwa żywności, w 2013 r., stwierdza się pogorszenie stanu sanitarnego kontrolowanych zakładów w stosunku do stanu stwierdzonego w 2012 r. Nieprawidłowy stan sanitarny odnotowano w piekarniach, ciastkarniach, zakładach garmażeryjnych, domach opieki społecznej.
 20. Poważnym problemem było nieprzestrzeganie procedur higienicznych w zakładach i sposób dokumentowania wykonywanych czynności - często rozmiągających się ze stanem faktycznym. Prawie we wszystkich zakładach wdrożono procedury GHP/GMP/HACCP, tymczasem warunki sanitarne w produkcji i obrocie żywnością nie uległy spodziewanej poprawie.
 21. Odnotowano poprawę w ocenie możliwości śledzenia ruchu żywności w zakładach produkcyjnych i w obrocie. Przedsiębiorcy, z małymi wyjątkami, dokumentowali pochodzenie żywności i jej dalsze przeznaczenie.
 22. Tak jak i w latach poprzednich realizacja planowanych kontroli napotykała trudności. Wpływ na to miały liczne, ponadplanowe kontrole i dalsze działania wynikające z poleceń GIS, w szczególności dotyczących: wniosków przedsiębiorców lub interwencji

- mieszkańców; powiadomień alarmowych, informacyjnych, news lub pism w związku z wprowadzaniem do obrotu żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością lub kosmetyków niebezpiecznych dla zdrowia w ramach systemu RASFF i RAPEX.
23. W celu zapewnienia wysokiego stopnia bezpieczeństwa żywności - organy inspekcji sanitarnej w dalszym ciągu podejmować będą działania polegające na: kontynuowaniu szkoleń pracowników pionu HŻŻ i PU w celu nabywania umiejętności wychwytywania słabych ogniw w nadzorze; przeprowadzeniu szkoleń z zakresu ocen sposobu żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego; doskonaleniu działań prowadzonych w ramach systemu RASFF i RAPEX.
 24. Do najważniejszych nieprawidłowości w zakresie warunków higieny pracy, należały: stwierdzenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych przekraczających normatywy higieniczne na stanowiskach pracy (w 13,2 % zakładów skontrolowanych), brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy (17,0 % zakładów skontrolowanych), niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń (10,8 % zakładów skontrolowanych), brak lub nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego (9,0 % zakładów skontrolowanych).
 25. Stwierdzono uchybienia w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych, w tym produktów biobójczych (w 10,4 % skontrolowanych podmiotów) – brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych, nieprawidłowe oznakowanie opakowań chemikaliów, brak aktualnego spisu wprowadzanych do obrotu/stosowanych niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych.
 26. Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy wystąpiły w zakładach pracy zajmujących się górnictwem rud metali, produkcją metali, produkcją metalowych wyrobów gotowych, produkcją pojazdów samochodowych, produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, wyrobów z drewna, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, produkcją urządzeń elektrycznych.
 27. Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał w dalszym ciągu ponadnormatywny hałas. Do istotnych czynników należały również pyły, głównie pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc, a także czynniki chemiczne (głównie ołów, arsen, miedź, kadm).
 28. Liczba osób pracujących w warunkach szkodliwych, tj. w warunkach, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy (NDS i NDN) wynosiła 23548, co stanowiło 6,7 % osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego w 2013 roku. Likwidacja przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, zwłaszcza w przypadku przekroczeń hałasu, jest często niemożliwa ze względów technicznych. W takich przypadkach wymaga się od pracodawcy wdrożenia programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas, w tym zaopatrzenia pracowników w odpowiednio dobrane indywidualne ochronniki słuchu oraz ograniczenia czasu ekspozycji na ten czynnik.
 29. Zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy mają odzwierciedlenie w chorobach zawodowych. W 2013 roku stwierdzono większą liczbę chorób zawodowych niż w roku poprzednim. Najczęściej stwierdzane były w następujących rodzajach działalności: wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego (PKD 05; 28 przypadków chorób zawodowych); leśnictwo i pozyskiwanie drewna (PKD 02; 21 przypadków); opieka zdrowotna (PKD 86; 21 przypadków); hodowla zwierząt i uprawa roli (PKD 01; 16 przypadków).
 30. W 2013 r. najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi były: pylice płuc, choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa, przewlekłe choroby obwodowego układu

- nerwowego oraz zawodowe uszkodzenia słuchu. Wśród chorób zakaźnych, w stosunku do roku 2012, o 16 przypadków spadła liczba rozpoznanych przypadków boreliozy.
31. W 2013 r. nieznacznie spadła liczba stwierdzonych nowotworów złośliwych powstałych w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi (poz. 17) i wyniosła 14 przypadków (w roku 2012 – 15 przypadków).
 32. Istotny wpływ na ogólny stan sanitarny województwa ma działanie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego. Prawidłowy nadzór nad inwestycjami prowadzi do polepszenia warunków higienicznych i zdrowotnych w rejonie, co ma istotne znaczenie w ochronie zdrowia ludzi. Na etapie planowania inwestycji Inspektorzy Sanitarni sprawowali nadzór głównie nad warunkami higieny środowiska w celu zapewnienia ochrony terenów zabudowy chronionej, w tym zabudowy mieszkaniowej, przed wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych.
 33. W 2013 r., w opiniach dotyczących studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Inspektorzy Sanitarni zastrzegali konieczność zachowania minimalnych odległości planowanych w wielu powiatach elektrowni wiatrowych od zabudowy chronionej, określonych w opracowaniu „Aktualizacja studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim 2011”, przyjętym uchwałą nr 2082/IV/12 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 3 kwietnia 2012 r.
 34. Przy opiniowaniu środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia Inspektorzy Sanitarni wnikliwie analizowali informacje zawarte w kartach informacyjnych o przedsięwzięciu oraz w raportach o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko pod kątem zagrożenia dla zdrowia ludzi, co skutkowało zachowaniem standardów jakości środowiska.
 35. W trakcie prowadzonych kontroli sanitarnych we wszystkich typach placówek prowadzono systematyczny monitoring w zakresie realizacji ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Podczas przeprowadzanych kontroli nie stwierdzano łamania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.
 36. Prace remontowe prowadzono w wielu placówkach nauczania i wychowania powodując systematyczną poprawę stanu sanitarno-technicznego budynków. Sukcesywnie wymieniane jest też wyposażenie - meble szkolne i sprzęt sportowy na sprzęt posiadający certyfikaty.
 37. W porównaniu z 2012 r. znacznie zmniejszyła się liczba placówek, w których stwierdzono brak ciepłej wody w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych (z 16 placówek w 2012 r. do 4 placówek w 2013 r.).